

Организация по безопасности и
сотрудничеству в Европе
Офис программ в Астане

Қылмыстық жолмен алынған кірістерді жылыстатумен байланысты халықаралық стандарттардың талаптары, типологиялары және күдікті операциялары

Требования международных стандартов,
типологии и подозрительные операции,
связанные с отмыванием
преступных доходов

г. Астана
2018

**Қылмыстық жолмен алынған
кірістерді жылыстатумен байланысты
халықаралық стандарттардың
талаптары, типологиялары және
күдікті операциялары**

**Астана қаласы
2018**

Әдістемелік құрал Астанадағы ЕҚЫҰ бағдарламалар офисінің қолдауымен және ЕҚЫҰ сарапшылары, Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігінің Қаржы мониторингі комитетінің қызметкерлерінің және қаржы мониторингі субъектілерінің тікелей қатысуымен әзірленді.

Әдістемелік құрал «Қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыстатуға) және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл туралы» Қазақстан Республикасының 2009 жылғы 28 тамыздағы N 191-IV Заңына *(2018 жылғы 24 мамырындағы өзгерістермен толықтырулармен)* сәйкес жасалған.

Құралда ақшаны жылыстату қаржыландыру тұсынан карағанда ақшамен және өзге мүлікпен байланысты операциялар талданып, нақты өнімдер мен қызметтердің мысалдары ұсынылды.

Қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыстатуға) қаржыландыруға қарсы іс-қимыл мақсатында клиенттермен жұмыс жасау кезінде типологияға және схемаларға ерекше назар аударылады.

Құралда берілген пікір мен талдауда Астанадағы ЕҚЫҰ бағдарламалар офисінің ресми позициясының көрсетілуі міндетті емес.

Осы құжатты көшіріп басу, аудару немесе таралымын көбейту алдын ала жазбаша рұқсатсыз мүмкін болмайды. Барлық құжатқа немесе оның қандай да бір бөлігіне рұқсат алу туралы өтінішті мына мекенжайға жолдау керек: Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігінің Қаржы мониторингі комитеті Астана қ., «Министрліктер үйі», Мәңгілік даңғылы, 8 үй, 1-кіреберіс.

МАЗМҰНЫ

ГЛОССАРИЙ.....	5

КІРІСПЕ	7

1 БӨЛІМ. Ақшамен және (немесе) өзге мүлікпен нотариаттық іс-әрекеттерді жүзеге асыратын нотариустар, ақша аударым қызметін қамтамасыз ететін микроқаржы ұйымдары, пошта операторлары, жылжымайтын мүлікті сату бойынша мәмілелерді жүзеге асыруда делдалдық қызметтер атқаратын жеке кәсіпкерлер және заңды тұлғалар, ломбардтарақшаны жылыстатуға қаржылан-дыруға қарсы іс-қимыл жүйесінің субъектілері ретінде	15

<i>Ақшамен және (немесе) өзге мүлікпен нотариаттық іс-әрекеттерді жүзеге асыратын нотариустар .....</i>	15

<i>Микроқаржы ұйымдары .....</i>	21

<i>Ақша аудару қызметтерін атқаратын пошта операторлары ...</i>	26

<i>Ломбардтар .....</i>	30

<i>Жылжымайтын мүлікті сатып алу-сату бойынша мәмілелерді жүзеге асыруда делдалдық қызметтер көрсететін жеке кәсіпкерлер мен заңды тұлғалар .....</i>	32

2-БӨЛІМ. Ақшаны жылыстатуға және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл саласындағы стандарттар талаптары	34

<i>Тәуекелдерді бағалау және тәуекелге негізделген тәсілді қолдану .....</i>	39

<i>ТТК-нің шаралары және деректерді сақтау .....</i>	40

<i>Клиенттердің жекелеген санаттары мен қызметтеріне арналған қосымша шаралар.....</i>	41

<i>Үшінші тарап шараларына, бақылау және қаржылық топтарға сенім.....</i>	46

<i>Күдікті операциялар туралы хабарлама .....</i>	47

<i>БҚЕКК: ТТТ және басқа да шаралар .....</i>	48

3-БӨЛІМ. Қаржы мониторингі субъектілерінің қатысуымен ақшаны жылыстатудың типологиялары	50

<i>3.1. Жылжымайтын мүлікпен байланысты мәмілелер .....</i>	<i>52</i>
<i>3.2. Микроқаржы ұйымдарымен байланысты мәмілелер.....</i>	<i>63</i>
<i>3.3. Ақша аударымы бойынша қызмет көрсететін пошта операторларымен мәмілелер .....</i>	<i>66</i>
<i>3.4. Ломбардтармен жасалатын мәмілелер.....</i>	<i>68</i>

ҚОРЫТЫНДЫ	74

ҚОСЫМША	76

ГЛОССАРИЙ

ҚКЗ/ТҚ	Қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыстатуға) және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл
ФАТФ	Кірістерді жылыстатумен күрес бойынша қаржылық іс-қимыл жөніндегі мақсаттық топ
ЕАТ	Кірістерді жылыстатуға және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл жөніндегі Еуразиялық топ
ҚББ	Қаржылық барлау бөлімшесі
ҚМС	Қаржы мониторингі субъектісі
ҚИ	Қаржы институттары
ЖК	Жеке кәсіпкер
ЖШС	Жауапкершілігі шектеулі серіктестік
БКЕКМ	Белгіленген коммерциялық емес кәсіпорындар мен мамандықтар
ЖЛТ	Жария лауазымды тұлға
ҚР ҚМ ҚМК	Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігінің Қаржы мониторингі комитеті, қаржы мониторингі жөніндегі уәкілетті орган
ҚР ҰБ	Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі, уәкілетті орган
ҚР ӘМ	Қазақстан Республикасының Әділет министрлігі, уәкілетті орган
АЖ	Ақшаны Жылыстату
ТҚ	Терроризмді қаржыландыру
Типология	Қылмыстық жолмен алынған кірістерді жылыстатудың және терроризмді қаржыландырудың типтік әдістері мен схемалары
Тәуекел	Үш фактордың туындысы ретінде қарастыруға болады: «қауіптер», «осалдықтар» және «салдары»

Қауіп	Зиян келтіруі ықтимал адам және адамдар тобы, объект немесе әрекет, мысалы, мемлекетке, қоғамға, экономикаға және т.б. АЖ және ТҚ контексінде бұл ұғым қылмыскерлерді, террористік топтарды және жақтастарын, олардың қаражаттарын, сондай-ақ ақшаны жылыстатуға немесе терроризмді қаржыландыруға қатысты бұрынғы, қазіргі және келешектегі әрекеттерін қамтиды. Қауіп тәуекел факторларының бірі ретінде жоғарыда анықталған және әдетте АЖ және ТҚ тәуекелдерін түсіну үшін маңызды фактор ретінде қызмет етеді
Осалдық	Қауіп-қатер төнуі мүмкін не жетілдіруге немесе оның жүзеге асырылуына жәрдемдесетін салалар. АЖ және ТҚ контексінде қауіптен бөлек осалдықтың қаралуы, мысалы, қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыстатуға) және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл жүйесінде әлсіз жақтарын немесе басқару шараларын немесе мемлекеттің белгілі бір мінездемелері мен ерекшеліктерін көрсететін факторларға назар аударуды білдіреді. Бұл сондай-ақ белгілі бір сектордың, қаржылық өнімнің немесе қызмет түрінің оларды тартымды ете түсу үшін мінездемелер мен ерекшеліктерді қосуы мүмкін.
Салдары	АЖ немесе ТҚ тәуекелдерінен туындаған немесе туындауы мүмкін әсер немесе зиян тиісті қылмыстық немесе террористік қызметтің қаржы жүйелеріне және мекемелерге, сондай-ақ тұтастай бүкіл экономикаға әсерін тигізуі мүмкін.

КІРІСПЕ

«Қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыстатуға) және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл туралы» Қазақстан Республикасының N 191-IV Заңына 2009 жылғы 28 тамызда қол қойылған және 2010 жылғы 9 наурызда заңды күшіне енген («Қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыстатуға) және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл туралы» Заң).

«Қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыстатуға) және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл туралы» Заң қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыстатуға) және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимылдың құқықтық негіздерін, қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыстатуға) және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл саласындағы қаржы мониторингі субъектілерінің, уәкілетті органның және Қазақстан Республикасының басқа да мемлекеттік органдарының құқықтық қатынастарын айқындайды.

«Қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыстатуға) және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл туралы» Заңының 2-Тарауы (3-14 баптары) қылмыстық кірістерді заңдастыру (жылыстату) және терроризмді қаржыландыру мақсатында ұлттық қаржы жүйесін пайдалануға жол бермеуге бағытталған іс-шараларға арналған.

3-бап қаржы мониторингінің субъектілерінің тізімін қамтиды. «Қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыстатуға) және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл туралы» Заң қаржы мониторингінің 17 субъектісін анықтайды.

4-бап қаржы мониторингіне жататын операциялар тізбесін анықтайды. Қаржы мониторингіне жататын операциялардың түрлері:

- 1) егер, 4-баптың 2-тармағына сәйкес шекті операцияларында анықталған мәміленің сомасы 4-баптың 1-тармағында көрсетілген шектен асатын болса;
- 2) күдікті операциялар (4-баптың 3-тармағы), олардың жүзеге асырылу нысандарына және олардың жасалған не жасала алатын немесе жасалуы мүмкін болған сомасына қарамастан қаржы мониторингіне жатады, күдікті операцияның айқындау белгілері Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2012 жылғы 23 қарашадағы «Қаржы мониторингі субъектілерінің қаржы мониторингіне жататын операциялар туралы мәліметтер мен ақпарат беру қағидаларын және күдікті операцияны айқындау белгілерін бекіту туралы» № 1484 қаулысымен бекітілген;
- 3) 4-баптың 4-тармағы 1) - 4) тармақшасында көзделген негіздер бойынша міндетті түрде мониторингке жататын операциялар;
- 4) қаржы мониторингіне клиенттің қылмыстық кірістерді заңдастырудың (жылыстатудың) және терроризмді қаржыландырудың типологияларына, құрылымы және тәсілдеріне сәйкес келетін сипаттамалары бар операциялары жатады.

5-бап қаржы мониторингі субъектілері жасауға міндетті клиенттерді тиісті түрде тексеру шараларын орнатады.

6-бап клиенттермен іскерлік қарым-қатынас орнату кезінде клиенттерді тиісті тексеру жүргізу ерекшеліктерін анықтайды.

7-бап ақшамен және (немесе) өзге мүлікпен операциялар жүргізу кезіндегі клиенттерді тиісті тексеру (КТТ) ерекшеліктеріне бағытталған.

8-бап шетелдік жария лауазымды тұлғаларының КТТ-нің ерекшеліктеріне арналған.

9-бап шетелдік қаржы ұйымдарымен корреспонденттік қарым-қатынас орнатқан жағдайда КТТ-дің ерекшеліктерін белгілейді.

10-бап Қазақстан Республикасының Үкіметінің 2012 жылғы 23 қарашадағы «Қаржы мониторингі субъектілерінің қаржы мониторингіне жататын операциялар туралы мәліметтер мен ақпарат беру қағидаларын және күдікті операцияны айқындау белгілерін бекіту туралы» қаулысы қаржы мониторингі субъектілерін клиент туралы ақпараттарды құжаттандыруға, қаржы мониторингіне жататын операциялар туралы ақпаратты және қаржы мониторингі бойынша уәкілетті органға ФМ-1 нысанына сәйкес жіберуге міндеттейді, сонымен қатар қаржы мониторингі жөніндегі уәкілетті органның сұратуы бойынша қажетті ақпаратты, мәліметтер мен құжаттарды (3 жұмыс күні ішінде) ұсынуға міндетті.

Сонымен қатар, осы бапта қаржы мониторингі субъектілеріне қаржы мониторингіне жататын ақпарат пен ақпаратты жіберудің тәсілдері айқындалады:

электронды түрде:

- «Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің Қазақстан банкаралық есеп айырысу орталығы» шаруашылық жүргізу құқығындағы республикалық мемлекеттік кәсіпорынының телекоммуникация желілері арқылы; немесе

- қаржы мониторингі бойынша уәкілетті органның веб-порталы арқылы XML форматында;

қағаз түрінде:

- тек қорғаушылар (адвокаттар) және «Қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыстатуға) және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл туралы» Заңның 3-бабының 7-тармағында көрсетілген құқықтық мәселелер бойынша басқа тәуелсіз мамандар бере алады.

11-бап қаржы мониторингі субъектілерінен кемінде бес бағдарламадан тұратын ішкі бақылау ережелерін әзірлеуді

талап ететін құқықтық нормаларды қамтиды. Қаржы мониторингі субъектілерінің ішкі бақылау ережелеріне қойылатын талаптарды тиісті мемлекеттік органдар мен қаржы мониторингі жөніндегі уәкілетті орган бірлесіп бекітеді.

12-бап терроризмді және экстремизмді қаржыландырумен байланысы бар ұйымдар мен тұлғалардың Тізімін (Тізім) қалыптастырудың, сондай-ақ мемлекеттік органдарды хабардар ету және Тізімді қаржы мониторингі жөніндегі уәкілетті органның ресми интернет-ресурсында орналастыру негіздерін қамтиды. Сондай-ақ, осы бапта тізімге енгізу үшін және тізімнен алып тастау негіздері қамтылған.

13-бап қаржы мониторингі жөніндегі уәкілетті орган қандай жағдайларда ақшамен және (немесе) өзге мүлікпен операцияларды жүргізуден бас тартатындығы және тоқтата тұратындығы, сондай-ақ қандай жағдайларда қаржы мониторингінің субъектісі ақшамен және (немесе) өзге мүлікпен операцияларды тоқтату жөнінде шаралар қолданатындығын айқындайды.

14-бап қаржы мониторингі субъектілерінің «Қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыстатуға) және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл туралы» Қазақстан Республикасының заңнамасын сақтауды ұйымдастыруды және бақылауды белгілейді. «Қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыстатуға) және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл туралы» Заңның 3-тарауы (15-17-баптар) қаржы мониторингі бойынша уәкілетті органның міндеттері, функциялары мен жауапкершілігін реттейді. «Қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыстатуға) және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл туралы» Заңның 18-21 баптары халықаралық ынтымақтастық саясатын жүзеге асыруға жәрдемдесу және Қазақстан Республикасының

мемлекеттік органдарының қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыру (жылыстату) және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл саласында бірлесіп жұмыс жасау, сондай-ақ Қазақстан Республикасының заңнамасын бұзғаны үшін жауапкершілікті және «Қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыстатуға) және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл туралы» Заңның орындалу тәртібін анықтайды.

2011 жыл мен 2018 жыл аралығында қылмыстардан түскен кірістерді заңдастыруға (жылыстатуға) және терроризмді қаржыландыруға қарсы тұрудың ұлттық жүйесін жетілдіру мақсатында бірқатар заңдар мен нормативтік актілер енгізілді.

Қаржы мониторингі субъектілерінің тізімі ФАТФ ұсынған талаптарына сәйкес кеңейтілді.

Қаржы мониторингі субъектілері үшін қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыстатуға) және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимылға қойылатын талаптар:

- ішкі бақылауды жүзеге асыру және ішкі бақылау ережелерін сақтауға жауапты тұлғалардың қаржы мониторингі субъектілеріне қоятын талаптарды қоса алғанда, қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыстатуға) және терроризмді қаржыландыруға қарсы тұру мақсатында ішкі бақылауды ұйымдастыру бағдарламасы;

- клиенттердің тәуекелдерін және қылмыстық мақсаттар үшін қызметтерді пайдалану тәуекелдерін ескере отырып, қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыстатуға) және терроризмді қаржыландыруға тәуекелдікті, оның ішінде технологиялық жетістіктерді пайдалану тәуекелдігін басқару бағдарламасы;

- клиенттерді идентификациялау бағдарламасы;

- клиенттермен жасалатын мәмілелерді мониторингілеу және зерттеу бағдарламасы, соның ішінде күрделі, ерекше көлемді және клиенттің басқа да ерекше мәмілелерін зерттеу;

- қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыстатуға) және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл жөніндегі қаржы мониторингі субъектілерінің қызметкерлеріне арналған оқыту және білім беру бағдарламасы,

- ішкі бақылау ережелеріне сәйкес қаржы мониторингі субъектілері әзірлейтін басқа да бағдарламалар.

«Терроризмді және экстремизмді қаржыландырумен байланысты ұйымдар мен тұлғалардың тізімі» қаржы мониторингі жөніндегі уәкілетті органның <http://kfm.gov.kz> ресми сайтында орналастырылған.

Ломбардтар, бағалы металдар мен асыл тастармен, олардан жасалған зергерлік бұйымдармен операциялар жүргізетін жеке кәсіпкерлер мен заңды тұлғалар және жылжымайтын мүлік сатып алу бойынша делдалдық қызмет көрсететін заңды тұлғалар мен жеке кәсіпкерлер және лицензиясыз лизинг беруші ретінде лизинг қызметін жүзеге асыратын заңды тұлғалар, құқықтық мәселелер бойынша басқа да тәуелсіз мамандар клиенттің атынан немесе оның тапсырмасы бойынша ақшамен және (немесе) өзге мүлікпен операцияларға қатысатын жағдайда олар «Қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыстатуға) және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл туралы» Заңның 3-бабының 1-тармағының 7-тармақшасына сәйкес Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрінің 2012 жылғы 06 қаңтардағы № 4 бұйрығына сәйкес қаржы мониторингі жөніндегі уәкілетті органға «Қызметтің немесе белгілі бір іс-әрекеттердің басталуы немесе тоқтатылуы туралы хабарлама» жіберуі тиіс.

Тәжірибе көрсеткендей, қаржы мониторингі субъектілері қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыруға

(жылыстатуға) және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл жөніндегі шараларды іске асыруда белгілі бір қиындықтармен кездеседі, оның ішінде: клиенттердің тиісті тексеруін жүргізудегі қиындықтар, ішкі бақылау талаптарын тиісті түрде орындау, қылмыстарды жасау әдістерін білмеу, күдікті операцияларды және оларға күмән келтіретін белгілер мен транзакциялар түрінің кодын анықтау, сондай-ақ қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыстатуға) және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл саласында тәжірибенің болмауы.

Осыған байланысты кейбір мәселелерді нақтылау және қаржы мониторингі субъектілеріне қолдау көрсету үшін олардың тікелей қатысуымен бұл нұсқаулық әзірленді.

Әдістемелік нұсқаулық ақшамен және (немесе) басқа мүлікпен нотариалдық әрекеттерді жүзеге асыратын нотариустар, ломбардтар, жылжымайтын мүлікті сатып алу-сату мәмілелері кезінде делдалдық қызмет көрсететін заңды тұлғалар мен жеке кәсіпкерлер, ақша аударымдары бойынша қызмет көрсететін пошта операторлары және микроқаржы ұйымдары сияқты қаржы мониторингінің ақшамен және (немесе) өзге мүлікпен операциялар жүргізетін жекелеген субъектілеріне арналған.

Методикалық нұсқаулықта халықаралық стандарттар, қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыстатуға) және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл заңнамасы, қаржы мониторингі бойынша уәкілетті органның және қаржы мониторингі субъектілерінің тәжірибесі, сондай-ақ Қазақстан Республикасы мен басқа елдерге тән ақшаны жылыстатумен байланысты типологиялар мен күдікті мәмілелер қарастырылады.

Сондай-ақ осы нұсқаулықта күдікті операциялардың көрсеткіштері анықталды, оларды анықтау қаржы мониторингі субъектілерінің қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыстатуға) және терроризмді

қаржыландыруға қарсы іс-қимыл заңнамасын тиімді сақтауына ықпал етеді.

Қаржы мониторингісі субъектілерін жұмысқа белсенді түрде тарту үшін қаржы мониторингі субъектілері ұсынған және методикалық нұсқаулыққа енгізілген сауалнама әзірленді. Бұдан басқа қаржы мониторингі бойынша уәкілетті органның материалдары, ФАТФ және ЕАТ зерттеу нәтижелері, сондай-ақ сарапшылардың пікірі пайдаланылды.

1 БӨЛІМ

Ақшамен және (немесе) өзге мүлікпен нотариаттық іс-әрекеттерді жүзеге асыратын нотариустар, ақша аударым қызметін қамтамасыз ететін микроқаржы ұйымдары, пошта операторлары, жылжымайтын мүлікті сату бойынша мәмілелерді жүзеге асыруда делдалдық қызметтер атқаратын жеке кәсіпкерлер және заңды тұлғалар, ломбардтарақшаны жылыстатуға қаржыландыруға қарсы іс-қимыл жүйесінің субъектілері ретінде

Бұл бөлімде қаржы мониторингі субъектілерінің, қадағалау органдарының қызметіне жалпылама шолу жасайтын және олардың әрқайсысын қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыстатуға) және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл жүйесіне қосу себептерін түсінуге мүмкіндік беретін әдістемелік нұсқаулыққа енгізілген қаржылық мониторинг туралы тақырыптар бойынша қысқаша ақпарат беріледі.

Бұдан басқа, осы бөлімде қаржы мониторингі жөніндегі уәкілетті органның талдауларының нәтижелері бойынша қаржы мониторингі субъектілерімен жиі пайдаланылатын қаржы мониторингіне жататын ақшамен және (немесе) өзге мүлікпен операцияларға күдік белгілері көрсетіледі.

Ақшамен және (немесе) өзге мүлікпен нотариаттық іс-әрекеттерді жүзеге асыратын нотариустар

«Нотариат туралы» Қазақстан Республикасының 1997 жылғы 14 шілдедегі №155 Заңының 15-бабының 1-тармағына, 4-тармағына, 7-тармағына сәйкес жеке тәжірибемен айналысатын, заңды тұлға құрмай, лицензия негізінде нотариаттық қызметті жүзеге асыратын,

нотариаттық іс-әрекеттер жасау нәтижесінде зиян келтіру салдарынан туындайтын міндеттемелер бойынша өзінің азаматтық-құқықтық жауапкершілігін сақтандырған, нотариаттық палатаға мүше болған және аумақтық әділет органында тіркелген азамат нотариус деп танылады.

Қазақстан Республикасында нотариат - нотариаттық әрекеттер жасау арқылы жеке және заңды тұлғалардың құқықтары мен заңды мүдделерін қорғауды қамтамасыз ететін білікті заң көмегін көрсететін заңды мекеме болып табылады.

Қазақстан Республикасындағы нотариаттық қызмет - заңдылық, тәуелсіздік, нотариаттық әрекеттердің құпиялылығы қағидаттарына негізделген.

Нотариаттық қызмет кәсіпкерлік болып табылмайды, сондай-ақ нотариаттық қызмет атқару кезінде нотариустар мен нотариаттық іс-әрекеттер жасауға уәкілеттік берілген өзге тұлғалар тәуелсіз және тек заңға бағынады. Сонымен бірге олар «Нотариат туралы» Қазақстан Республикасының Заңын және басқа да нормативтік құқықтық актілерді, сондай-ақ осындай қызметті реттейтін Қазақстан Республикасы бекіткен халықаралық шарттарды басшылыққа алады.

Жеке практикамен айналысатын нотариус сияқты жеке тұлғалардың және заңды тұлғалардың өкілдерінің кедергісіз кіруіне жарамды бір кабинеті болуы қажет.

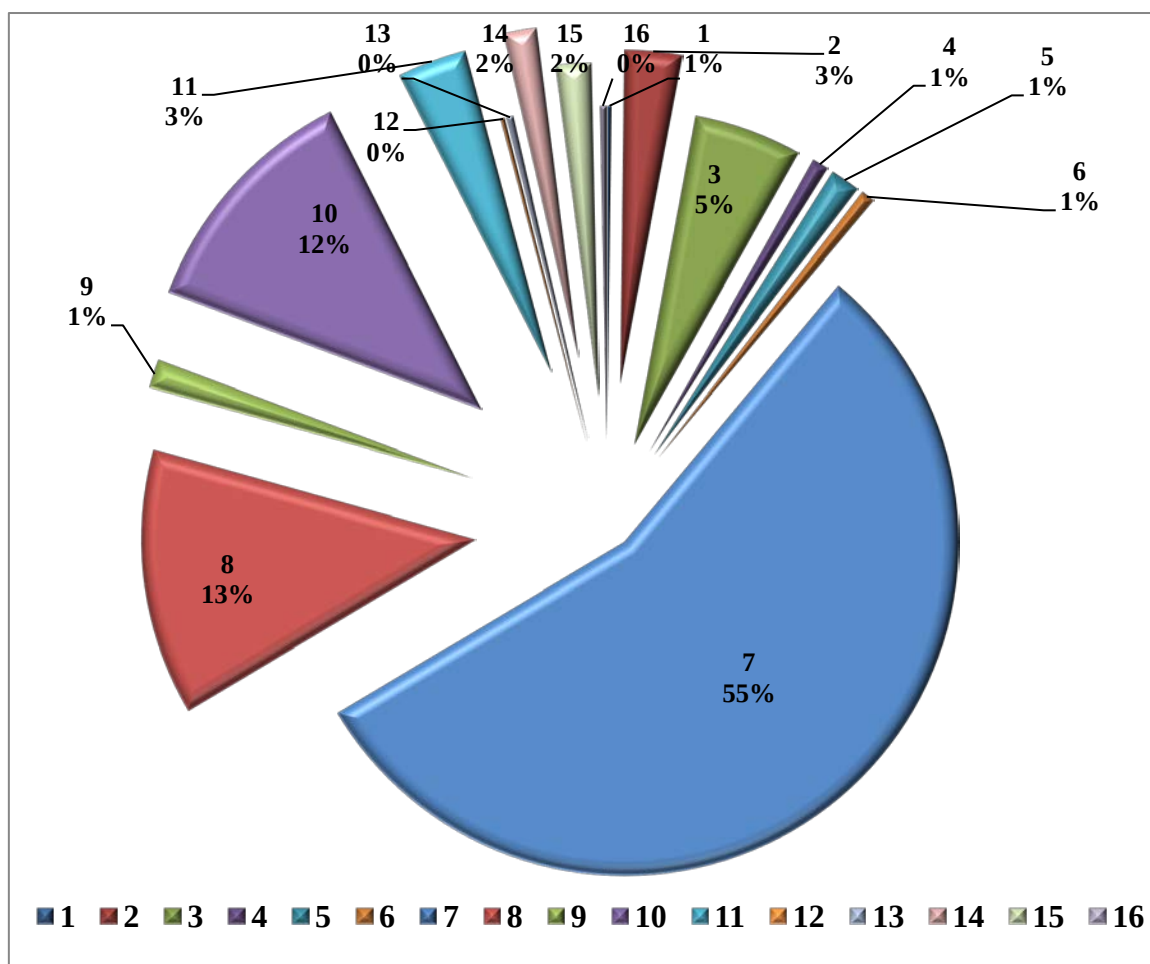
Бұл нотариаттық іс-әрекеттердің және нотариалдық жазбалардың құпиялығын сақтауды қамтамасыз етеді. Нотариаттық заңнаманың талаптарын орындаған жағдайда, бір немесе бірнеше нотариустар бір кабинетте жұмыс істей алады. Нотариустың орналасқан жері оның тіркелген орны болып табылады.

«Қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыстатуға) және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл туралы» Қазақстан Республикасының 2009 жылғы 29

тамыздағы Заңының 3-бабы, 1-тармақ, 6-тармақшасына сәйкес, нотариаттық іс-әрекеттерді ақшамен және (немесе) өзге де мүлікті жүзеге асыратын нотариустар қаржы мониторингі субъектілеріне жатқызылады.

«Қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыстатуға) және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл туралы» Қазақстан Республикасының Заңына сәйкес нотариусқа бақылауды Қазақстан Республикасының Әділет министрлігі және оның аумақтық органдары жүзеге асырады.

Ақшамен және (немесе) өзге мүлікпен нотариаттық әрекеттерді жиі жасайтын нотариустардың күдікті белгілері

№	Күдікті белгілердің коды	Күдікті белгілердің атауы
1	1003	Клиенттің әрекеті немесе оның тапсырмасы бойынша бағалы қағаздармен (қаржы құрал-дарымен) жасалған мәмілелер, нәтижесінде осы бағалы қағаздардың (қаржы құралдарының) иесінің өзгермеуі
2	1009	Жақын туыскандық қатынасы немесе жақындығы жоқ, тәрибиеші, қамқоршы және қорғаншы болып табылмайтын үшінші тұлға-ның пайдасына мүлікті және өзге де материал-дық активтерді сатып алуы
3	1014	Басқа тұлғаларға және (немесе) заңды тұлғаларға пайызсыз қарыздарды беру, есесіне осындай несиені алуы
4	1015	Қаржы жалдау (лизинг) шарты бойынша мүлікті пайдасыз, экономикалық тұрғыдан тиімсіз шарт негізінде беру және (немесе) алуы
5	1024	Мәміленің бірдей нысаны сатылатын және кейін сатып алынған қаржы операцияларын жүйелі жүзеге асырылуы
6	1026	Резидент еместерді қоса алғанда, клиенттің жоғары пайыздық мөлшерлемен несиелерді беруіне (түсуіне) байланысты төлемдер мен ақша аударымдары
7	1030	Қорғаушы, қамқоршы және қамқоршы ретінде бір-біріне тиесілі емес мәміле (мәмілелер) тараптары арасында мемлекеттік тіркеуге жататын жылжымайтын мүлік және / немесе өзге мүлікті беруі
8	1032	Мәміле затының шарттық және нарықтық құнының айтарлықтай сәйкессіздігі
9	1033	Жылжымайтын мүлік құны мен осындай жылжымайтын мүліктің қалыпты нарықтық құны арасындағы айтарлықтай айырмашы-лықтың болуы
10	1036	Күдікті деп танылған тәжірибесі мен біліміне сәйкес қаржы мониторингі субъекті-сінің лауазымды тұлғаларының операциялар

11	1039	Ақшамен және (немесе) осы мәміле (мәміленің) айқын экономикалық мағынасы жоқ деп есептеуге негіз бар өзге де мүлікпен операция (мәміле)
12	2005	Мәмілені жасау кезінде клиенттің (клиенттің өкілінің) негізсіз шапшаңдығы және (немесе) мәміленің құпиялылығы туралы шамадан тыс алаңдаушылық
13	2009	Клиенттің қаржы мониторингіне жататын операция сомасынан аспайтын, бірақ толықтыру нәтижесінде белгіленген сомадан асатын (халыққа қызмет көрсету, міндетті немесе ерікті төлемдерді жинаумен байланысты емес жағдай-ларда) ұқсас операциялардың клиенттің қайталап орындауы
14	7006	Қаржы мониторингі субъектісінің ішкі рәсімдеріне сәйкес күдікті деп танылған клиент-тер, олардың қызметі, мәмілелері немесе оларды жасауға талпыныс жасауы
15	9014	Нарықтық құннан елеулі ауытқуға ие жылжымайтын мүлікпен мәміле
16	9015	Жеке тұлғаның жылжымайтын мүлігін сатып алу және (немесе) бірнеше рет (үш немесе одан да көп) сатып алу

2015-2017 жылдар аралығындағы кезеңде нотариустар ұсынған ақпараттарды талдау келесі негіздер бойынша хабарламаларды жиі жіберетіндігін көрсетті:

«қорғаушы және қамқоршы ретінде бір-біріне тиесілі емес мәміле (мәмілелер) тараптары арасында мемлекеттік тіркеуге жататын жылжымайтын мүлік және / немесе өзге мүлікті беруі» (КОД 1030).

«мәміле затының шарттық және нарықтық құнының айтарлықтай сәйкессіздігі» (КОД 1032).

«қаржы мониторингі субъектісінің лауазымды тұлғаларының тәжірибесі мен біліміне сәйкес күдікті деп танылған операциялар» (КОД 1036).

Қаржы мониторингі жөніндегі уәкілетті орган ұсынылған ақпарат негізінде және нотариалдық қызметтердің ерекшелігін ескере отырып, АЖ және ТҚ көрсетуі мүмкін белгілерді анықтайды.

Күдікті қызмет белгілері:

- Бір күннің ішінде екі жеке тұлғамен ақшаны қайтару мүмкіндігі бар әртүрлі сомаға бірнеше қарыз шартын жасасу;
- Тізімде тұрған және жылжымайтын мүлік иесі болып табылатын тұлғаның мүлікті иеліктен шығару туралы мәмілесі;
- Пәтерді айқын төмендетілген бағамен сатуға арналған мәміле;
- Заңды тұлғаның меншік иесі (құрылтайшысы) болып табылатын тұлғаның пайдасына айқын төмендетілген құнмен жылжымайтын мүлікті сату;
- Жылжымайтын мүлік сатып алғаннан кейін қысқа мерзім ішінде меншік иесі жылжымайтын мүлікті айтарлықтай жоғары немесе төмендетілген бағамен сату;
- Бір жылжымайтын мүлік объектісі бірдей қатысушыларға мезгіл-мезгіл берілуі.
- Ақшалай қаражат көзінің шығу тегі туралы ақпарат болмаған жағдайда ірі сома түрінде ақшаны беру туралы шартты жасасу.

Микроқаржы ұйымдары

Микроқаржы ұйымдарының қызметі «Микроқаржы ұйымдары туралы» Қазақстан Республикасының 2012 жылғы 26 қарашадағы № 56 Заңымен (бұдан әрі - МҚО заңы) реттеледі.

Микроқаржы ұйымы ресми мәртебесі сот төрелігі органдарында мемлекеттік тіркелу және микрокредиттер беру жөніндегі қызметті жүзеге асыратын тіркеу жазбаларын өткізу, сондай-ақ қосымша қызмет түрлерімен анықталатын коммерциялық ұйым болып табылатын заңды тұлға.

Микроқаржы ұйымдары тіркеуден өтеді, бұл микроқаржы ұйымдарының тізіміне қосылуы, өз кезегінде біртұтас микроқаржы ұйымдарының тізімін білдіреді.

Микроқаржы ұйымдарын мемлекеттік реттеуді жоғарыда аталған тізілім орналасқан веб-сайтта (www.nationalbank.kz) Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі жүзеге асырады.

Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкі Басқармасының 2016 жылғы 28 қарашадағы № 272 қаулысымен микроқаржы ұйымдарының есептілігінің тізбесі бекітілді:

- 1) банктерде орналастырылған салымдардың, корреспонденттік және ағымдағы шоттардың талдамасы туралы есеп;
- 2) заңды тұлғалардың капиталына инвестициялардың құрылымы туралы есеп;
- 3) тартылған ақшаның негізгі көздері туралы есеп;
- 4) микрокредиттер, оның ішінде негізгі борыш және (немесе) есептелген сыйақы бойынша мерзімі өткен қарызы бар микрокредиттер туралы нақтыланған, сондай-ақ резервтердің (провизиялардың) мөлшері туралы есеп;

Микроқаржы ұйымы бір қарыз алушыға республикалық бюджет туралы заңға сәйкес жылына белгіленген қаржыға сәйкес айлық есептік көрсеткіштің сегіз мыңнан аспайтын мөлшерінде микронесиелер береді.

МҚҰ туралы заңға сәйкес микроқаржы ұйымы әділет органдарында мемлекеттік тіркеу және уәкілетті органда (Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі) есептік тіркеу арқылы ресми мәртебе алады.

Тіркеуден өту үшін микроқаржылық ұйым құжаттар пакетін ұсынады.

Уәкілетті органның тіркеуден бас тартуы үшін негіз, сондай-ақ микроқаржы ұйымдарын тізілімнен шығару үшін негіз МҚҰ туралы заңмен анықталады.

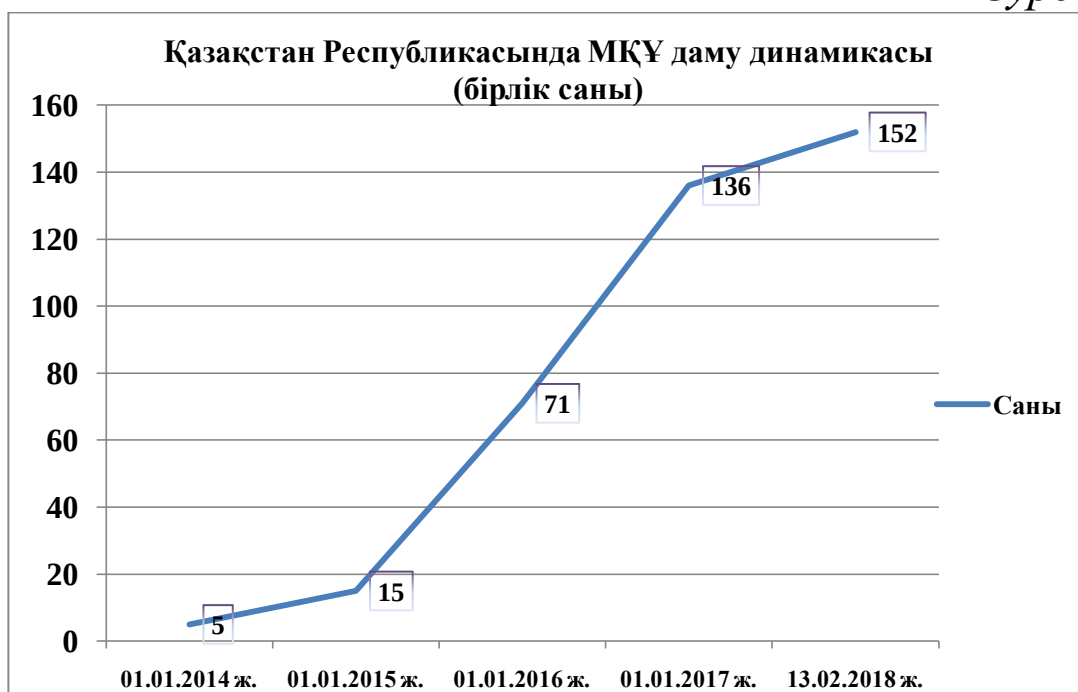
Қазақстан Республикасының 2009 жылы 28 тамызда қабылданған «Қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыстату) және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл туралы» Заңның 3-бабы, 1-тармағы, 11-тармақшасына сәйкес микроқаржы ұйымдары қаржы мониторингіне жатады.

Өз кезегінде, Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі пруденциалдық нормативтерді және микроқаржы ұйымы үшін міндетті болып табылатын басқа да стандарттар мен лимиттерді, оларды есептеу әдістемесін әзірлейді және бекітеді, сондай-ақ «Қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыру (жылыстату) және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл туралы» Қазақстан Республикасының Заңына сәйкес олардың орындалуы туралы есептің нысандары мен мерзімдерін ұсынады, микроқаржы ұйымының қызметіне тексеру жүргізеді әрі талаптарға сәйкестігін бақылайды.

Бүгінгі таңда Қазақстан Республикасында микроқаржы ұйымдарының уәкілетті органының тізілімі бойынша 152 ұйым бар.

Төмендегі *1 және 2-суретте* Қазақстан Республикасындағы микроқаржылық ұйымдардың 2014 жылдан бастап бүгінгі күнге дейін даму динамикасы және олардың Қазақстан Республикасының өңірлері бойынша бөлінуі көрсетілген.

Сурет 1

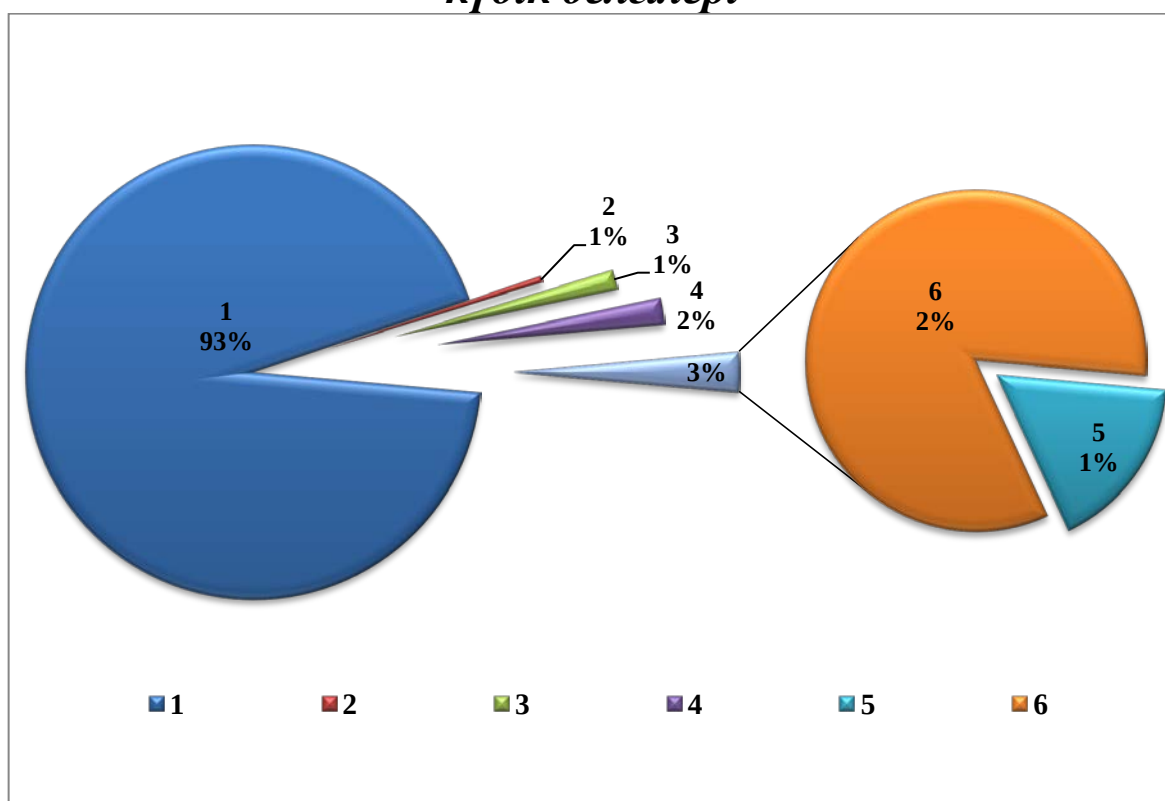

Сурет 2

МҚҰ Қазақстан Республикасы аудандары бойынша бөлу

Микроқаржылық ұйымдармен жиі қолданылатын күдік белгілері

№	Күдік белгілерінің коды	Күдік белгілерінің атауы
1	1025	■ Тұтынушының қарызды мерзімінен бұрын өтеуі, қолда бар несиелік қарызды қаржыландыру көзін анықтауға мүмкіндік бермеуі
2	1029	■ Маркетингтік, кеңес берушілік немесе ғылыми-зерттеу қызметтерін көрсету бойынша мәмілелер шеңберінде тұтынушының ақшаны тұрақты аударуы (қабылдауы)
3	1036	■ Күдікті деп танылған, тәжірибесі мен біліміне сәйкес қаржы мониторингі субъектісінің лауазымды тұлғаларының операциялары

4	2005	■ Мәмілені жасасу кезінде тұтынушының (тұтынушының өкілінің) негізсіз шапшаңдығы және (немесе) мәміленің құпиялылығы туралы шамадан тыс алаңдаушылық
5	7006	■ Қаржы мониторингі субъектісінің ішкі рәсімдеріне сәйкес күдікті деп танылған тұтынушылар, олардың қызметі, мәмілелері немесе оларды жасауға әрекет жасауы
6	9014	■ Нарықтық құннан елеулі ауытқуға ие жылжымайтын мүлікпен мәміле жасауы

Микроқаржы ұйымдарының 2015 жылдан 2017 жылға дейінгі кезеңде ұсынған ақпараттарын талдау ҚМЖ (Қаржы мониторингіжүйесі) келесі негіздер бойынша хабарламаларды жиі жіберетіндігін көрсетті:

«Тұтынушының қарызды мерзімінен бұрын өтеуі, қолда бар несиелік қарызды қаржыландыру көзін анықтауға мүмкіндік бермеуі»(КОД 1025).

«Мәмілені жасасу кезінде тұтынушының (тұтынушының өкілінің) негізсіз шапшаңдығы және (немесе) мәміленің құпиялылығы туралы шамадан тыс алаңдаушылық»(КОД 2005).

Нарық құнынан елеулі ауытқуға ие жылжымайтын мүлікпен мәміле жасау(КОД 9014).

Қаржылық мониторинг жөніндегі уәкілетті орган ұсынылған ақпарат негізінде және микроқаржылық қызметтердің ерекшеліктерін есепке ала отырып, АЖ және ТҚ көрсетуі мүмкін белгілерді анықтайды.

Күдікті қызмет белгілері:

- Терроризмді және экстремизмді қаржыландыруға байланысты ұйымдар мен тұлғалардың тізімінде тұратын адамның тіркеу мекен-жайлары, сәйкес келетін адаммен несие беру туралы операция (мәміле) жасауы;
- Терроризмді қаржыландыруға және экстремизмге байланысты ұйымдар мен тұлғалардың тізіміне енгізілген адамның жұбайының қарыз ақша алуға өтініш беруі;
- Терроризмді және экстремизмді қаржыландырумен айналысатын ұйымдар мен тұлғалар тізіміне енгізілген тұлғаның кепілі ретінде қызмет көрсете отырып, ақшалай қарыз алу үшін жеке тұлғаның өтініші

Ақша аудару қызметтерін атқаратын пошта операторлары

«Қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыру (жылыстату) және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл туралы» Заңының 3-бабы, 1-тармағы, 10-тармақшасына сәйкес ақша аудару қызметтерін атқаратын пошта операторлары қаржы мониторингі субъектілеріне жатады.

«Қазпочта» АҚ пошталық, қаржылық, брокерлік, агенттік, электрондық қызметтердің ауқымды спектрін ұсынады.

«Қазпошта» АҚ иелігінде еліміздің, әсіресе аудандық және ауылдық аймақтар деңгейінде барлық аумақтарды қамтитын аса ірі филиалдық желі болып табылады.

Компания еліміздің шалғайдағы елді мекендерінде қызмет атқарады, ал бұл жағдайда пошта байланыс бөлімдері ақша аудару үшін маңызды орталық болып табылады.

Осылайша, «Қазпочта» АҚ әртүрлі қызмет түрлерімен қатар:

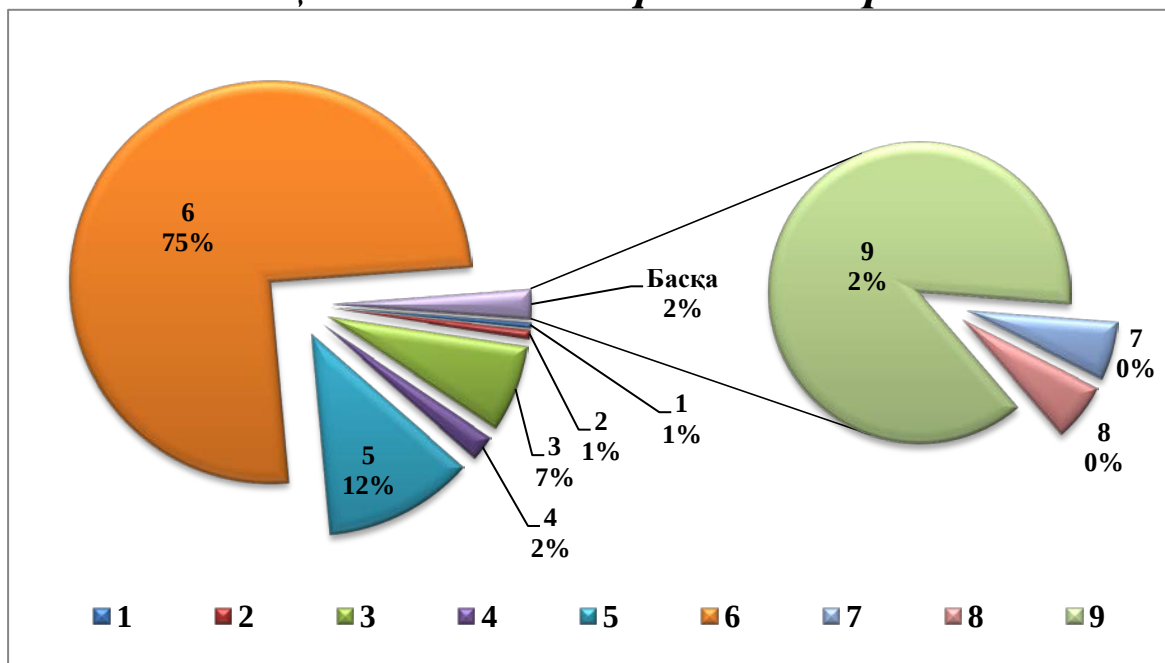
- ақша аударымдары;
- банктік операциялардың жекелеген түрлерін (депозиттерді қабылдау, заңды тұлғалардың банктік шоттарын ашу және жүргізу, банктердің және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдардың корреспонденттік шоттарын ашу және жүргізу және т.б.) жүзеге асырылуы;
- қолма-қол шетел валютасымен айырбастау операцияларын ұйымдастыруды қоса алғанда, шетел валютасымен айырбастау операцияларын ұйымдастыру;
- төлем карталарын шығару, сату және тарату.

Қызметтердің осы түрлерінің ерекшелігі, олардың тұтынушылары негізінен (ұйымдардың жекелеген санаттарында - жеке тұлғалар) жеке тұлғалар болып табылады және олардың көп бөлігі қолма-қол ақшамен есеп айырысуды жүзеге асырады, бұл осы операцияларды АЖ және ТҚ мақсатында пайдаланудың қауіп-қатердің алғышарттарын тудырады.

Ұлттық пошта операторының депозиттерді қабылдау, жеке тұлғалардың банктік шоттарын ашу және жүргізу қызметі Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкімен, оның ішінде жекелеген пруденциялық нормативтерді белгілеу және лицензия беру арқылы реттеледі.

Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі Ұлттық пошта операторының қызметтерінің «Қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыру (жылыстату) және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл туралы» Қазақстан Республикасының заңнамасына және қаржы қызметін жүзеге асыру және қаржы қызметтерін көрсету саласындағы Қазақстан Республикасының валюталық заңнамасына сәйкестігін бақылауды және қадағалауды жүзеге асырады.

Ақша аударымдары қызметін көрсету кезінде жиі қолданылатын күдік белгілері

№	Күдік белгілерінің коды	Күдік белгілерінің атауы
1	1022	Қазақстан Республикасынан мәдени құндылықтарды экспорттау
2	1025	Тұтынушының қарызды мерзімінен бұрын өтеуі, қолда бар несиелік қарызды қаржыландыру көзін анықтауға мүмкіндік бермеуі
3	1027	Тұтынушының тауарларды (жұмыстарды, қызметтерді және т.с.с.) тұрақты негізде жеткізуге келісімшарт бойынша бұрын алынған авансты қайтару үшін төлемдер мен ақша аударымдарын жүзеге асыруы
4	1028	Сақтандыру төлемдеріне (айыппұлдарға, өсімпұлдарға), мәміледегі заттың төленуіне, басқа да төлемдерге байланысты емес, әдеттегі іскерлік тәжірибелерден айтарлықтай айырмашылығы бар төлемдерге байланысты

		төлемдер
5	1036	Күдікті деп танылған, тәжірибесі мен біліміне сәйкес қаржы мониторингі субъектісінің лауазымды тұлғаларының операциялары
6	2009	Тұтынушының қаржы мониторингіне жататын операция сомасынан аспайтын, бірақ толықтыру нәтижесінде белгіленген сомадан асатын (тұтынушының қызметі халыққа қызмет көрсету, міндетті немесе ерікті төлемдерді жинаумен байланысты емес) ұқсас операция-лардың тұтынушының қайталап орындауы
7	3003	Діни бағыттағы коммерциялық емес ұйымдардың қатысуымен ақша және (немесе) өзге мүлікпен операциялар
8	6004	Тараптардың біреуі терроризмді және экстремизмді қаржыландырумен байланысты тізімге енгізілген жеке тұлға немесе заңды тұлға болып табылатын ақшамен және (немесе) өзге мүлікпен операция (мәміле)
9	8010	Тұтынушы жүргізетін операцияларды зерделеу барысында тұтынушының қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыстатуға) байланысты күдігінің туындауына байланысты іскерлік қарым-қатынастардың тоқтатылуы

2015-2017 жылдар аралығындағы кезеңде пошта қызметтерін көрсететін ұйымдар ұсынған ақпараттар талдауы негізінде ҚМЖ (Қаржы мониторинг жүйесі) жиі келесі негіздер бойынша хабарламалар жіберетіндігін көрсетті:

«Тұтынушының тауарларды (жұмыстарды, қызметтерді және т.с.с.) тұрақты негізде жеткізуге келісімшарт бойынша бұрын алынған алдын-ала төлемді қайтару үшін төлемдер мен ақша аударымдарын жүзеге асыруы» (КОД 1027).

«Қаржы мониторингі субъектісінің лауазымды тұлғаларының тәжірибесі мен біліміне сәйкес күдікті деп танылған операциялар» (КОД 1036).

«Тұтынушының қаржы мониторингіне жататын операция сомасынан аспайтын, бірақ толықтыру нәтижесінде белгіленген сомадан асатын (тұтынушының қызметі халыққа қызмет көрсету, міндетті немесе ерікті төлемдерді жинаумен байланысты емес) ұқсас операциялардың тұтынушының қайталап орындауы» (КОД 2009).

Ломбардтар

Қазақстанда тек заңды тұлға ғана ломбард операцияларын атқара алады, азаматтарға жылжымалы мүлікті кепілге қою негізінде қысқа мерзімді несиелер беруді қоспағанда, қымбат бағалы металдар мен асыл тастар бар зергерлік бұйымдарды есепке алу, сақтау, сату, сондай-ақ инвестициялық қызметтерді жүзеге асырады.

Ломбардтар инвестициялық қызметті жүзеге асыруға құқылы.

Қазақстан Республикасының Азаматтық кодексінің 328 бабының, 1-тармағының, 1-тармақшасына сәйкес ломбардтың айрықша қызметі - қысқа мерзімді несиелер беру болып табылады. Сондықтан, несие мерзімінің немесе олардың ұзақ мерзімдерінің жоқтығы заңның бұзылуы болып табылады.

Негізінен, ломбардтардың көп бөлігі заң талаптарына сай келеді және 10-30 күнтізбелік күн ішінде несие береді.

Ломбардтар қымбат бағалы металдар мен қымбат тастардан тұратын зергерлік бұйымдарды ғана кепілге алады.

Ломбард болашақта түсетін, жеке пайдалануға арналған жылжымалы мүлікті кепілге алу арқылы қысқа мерзімді несиелерді беруге құқылы емес, өйткені бұл жағдайда ломбард кепіл билетін және тіркелген сақтау түбіртегін бере алмайды.

Ломбард кепілге және қарыз алушыға тиесілі жылжымалы мүлікті сақтауға құқылы.

Ломбардтар өз қызметін тек ломбардтың жоғарғы органы бекіткен Ломбард операцияларын жүргізу ережелері болған жағдайда ғана жүзеге асырады және келесі ақпаратты қамтуы тиіс:

- 1) қарыздардың шекті сомасы мен мерзімі;
- 2) несиелер бойынша сыйақы өтінімдерін шектеу;
- 3) операцияларды жүргізуге арналған тарифтер мен өтінімдер;
- 4) ломбард пен оның тұтынушыларының құқықтары мен міндеттері, олардың жауапкершілігі;
- 5) кепіл билеті жоғалған кезде кепіл берушіге көшірмесін беру тәртібі;
- 6) өзге де шарттар.

Ломбард операцияларын жүргізу ережелері ломбардтың тұтынушыларына көрінетін жерде орналастырылады.

«Қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыстатуға) және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл туралы» Қазақстан Республикасы Заңының 3-бабы, 1-тармағы, 14-тармақшасына сәйкес ломбардтар қаржы мониторингіне жатады және «Қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыстатуға) және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл туралы» заңнаманы сақтауға міндетті. Сонымен қатар Қазақстан Республикасының Азаматтық Кодексінің 328-бабы, 5-тармағына сәйкес ломбардтар Қазақстан Республикасының Қаржы

министрлігінің Қаржы мониторингі комитетіне «Рұқсаттар мен хабарламалар туралы» Қазақстан Республикасының Заңында белгіленген тәртіппен қызметтерінің басталуы мен тоқтатылатындығы жайлы хабарлауға міндетті.

Жылжымайтын мүлікті сатып алу-сату бойынша мәмілелерді жүзеге асыруда делдалдық қызметтер көрсететін жеке кәсіпкерлер мен заңды тұлғалар

Қазақстанда жылжымайтын мүлікті сату-сатып алу бойынша мәмілелерді жүзеге асыруда делдалдық қызметтерді Қазақстан Республикасының заңнамасында белгіленген тәртіппен тіркелген заңды тұлғалар мен жеке кәсіпкерлер жүзеге асырады.

Қызметтің бұл түрі лицензияланбайды және мемлекеттік органның немесе ұйым ретінде реттеушісі жоқ.

Қазақстан Риэлторларының Біріккен Қауымдастығы құқықтық базаны дамыту, оның қатысушылары үшін кәсіби стандарттар жүйесін құру, жалпы мүліктік мүдделерді қорғау және оның мүшелерінің материалдық емес қажеттіліктерін қанағаттандыру үшін өз инфрақұрылымын пайдалану арқылы жылжымайтын мүлік нарығын өркениетті дамытуға үлес қосады.

Жылжымайтын мүлікті сатып алу-сату мәмілелерін жүзеге асыру кезінде делдалдық қызмет көрсететін жеке кәсіпкерлер мен заңды тұлғалар қаржы мониторингі субъектілері болып табылады және қылмыстық жолмен алынған кірістерді жылыстатуға және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл саласындағы заңнаманы сақтауға міндетті.

Бұдан басқа, жылжымайтын мүлікті сатып алу-сату мәмілелерін жүзеге асыру кезінде делдалдық қызмет көрсететін жеке кәсіпкерлер мен заңды тұлғалар Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігінің Қаржы мониторингі

комитетіне Қазақстан Республикасының аумағында қызметті бастау немесе тоқтату туралы хабарлауға міндетті.

Сондай-ақ «Қылмыстық жолмен алынған кірісті заңдастыруға (жылыстатуға) және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл туралы» Қазақстан Республикасының Заңына сәйкес болашақта жылжымайтын мүлікті сатып алу-сату жөніндегі мәмілелерді жүзеге асыру кезінде, делдалдық қызметті көрсету кезінде қаржы мониторингіне жататын операциялар туралы ақпараттар мен мәліметтерді ұсынады.

2-БӨЛІМ

Ақшаны жылыстатуға және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл саласындағы стандарттар талаптары

Ақшаны жылыстату және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл бойынша елдердің жүгінуі керек қолданылатын шаралардың кешенді және дәйекті құрылымын анықтайтын негізгі құжат - кірісті жылыстатумен күрес бойынша қаржылық іс-қимыл жөніндегі мақсаттық топтың 40 ұсынысы (Кірісті жылыстатумен күрес бойынша қаржылық іс-қимыл жөніндегі мақсаттық топ-бұл қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыстатуға) және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл бойынша халықаралық стандарттарды әзірлейтін, сондай-ақ мемлекеттердің ұлттық жүйелерінің осы стандарттарға сәйкестігін бағалайтын үкіметаралық ұйым).

Кірісті жылыстату мен күрес бойынша қаржылық іс-қимыл жөніндегі мақсаттық топ өздерінің ұсынымдарына сәйкес ақшаны жылыстатуға, терроризмді қаржыландыруға және жаппай қырып-жоятын қаруды таратуды қаржыландыруға қарсы өзінің ұлттық жүйелері үшін тиімді шаралар қабылдауды талап етеді.

Кірісті жылыстатумен күрес бойынша қаржылық іс-қимыл жөніндегі мақсаттық топтың ұсыныстарын қаржы ұйымдары, қаржылық емес ұйымдар және қаржылық емес кәсіпорындар мен кәсіптердің белгіленген санаттары қадағалап отыруы қажет.

Бұл Ұсыныстар мемлекеттердің ұстануы қажет нақты шараларды белгілейді.

Оларға мыналар жатады:

- тәуекелдерді анықтау, саясатты әзірлеу және мұны ел ішінде үйлестіру;
- ақшаны жылыстатуға, терроризмді қаржыландыруға және жаппай қырып-жоятын қаруды таратуға қаржыландыруды қудалау;
- қаржы секторы мен басқа да анықталған секторлар үшін алдын алу шараларын қабылдау;
- құзыретті органдардың (мысалы, тергеу, құқық қорғау және қадағалау органдары) өкілеттіктері мен жауапкершіліктерін және басқа да институционалдық шараларды әзірлеу;
- заңды тұлғалар мен заңды тұлғалардың бенефициарлық меншік құқығы туралы ақпараттың ашықтығы мен қол жетімділігін күшейту;
- халықаралық ынтымақтастықты қамтамасыз ету.

Кірісті жылыстатумен күрес бойынша қаржылық іс-қимыл жөніндегі мақсаттық топтың ұсыныстарынан бөлек халықаралық стандарттар мен Біріккен Ұлттар Ұйымының Конвенциясының бөлігі ретінде мыналар сақталуы тиіс:

- «Біріккен Ұлттар Ұйымының трансұлттық ұйымдасқан қылмысқа қарсы конвенциясы».

- «Есірткі құралдары мен психотроптық заттардың заңсыз айналымына қарсы күрес туралы».

- «Терроризмді қаржыландыруға қарсы күрес туралы халықаралық конвенция».

- «Терроризммен, сепаратизммен және экстремизммен күрес туралы Шанхай конвенциясы».

- «Біріккен Ұлттар Ұйымының сыбайлас жемқорлыққа қарсы конвенциясы».

- «Заңсыз жолмен алынған кірістерді заңдастыруға, сәйкестендіруге, алып қоюға және тәркілеуге қатысты конвенция».

Бұл бөлім қаржылық және қаржылық емес секторларды, атап айтқанда, ломбардтар, пошта операторлары, микроқаржы ұйымдары, сондай-ақ нотариустар мен риэлторлар үшін алдын-алу шараларын қолдану туралы кірісті жылыстатумен күрес бойынша қаржылық іс-қимыл жөніндегі мақсаттық топтың халықаралық стандарттарының талаптарын сипаттайды.

Кірісті жылыстатумен күрес бойынша қаржылық іс-қимыл жөніндегі мақсаттық топ стандарттарында «қаржы институттары» және «белгіленген қаржылық емес кәсіпорындар мен кәсіптер» ұғымдары анықталады. Мәселен, «қаржы мекемелері» (ҚИ) дегеніміз:

«... Тұтынушының атынан немесе оның атынан келесі қызмет түрлерін немесе операцияларды (мәмілелерді) жүзеге асыратын кез-келген жеке немесе заңды тұлға:

1. Халықтың атынан қайтарымды негізде депозиттер мен басқа да қаражаттарды қабылдау.
2. Несиелеу.
3. Қаржылық лизинг (бұл басқаларға қоса: тұтынушылық несиелер, ипотекалық несиелендіру, құқығы бар немесе иелену құқығынсыз факторинг және коммерциялық мәмілелерді қаржыландыру (вексельдерді айналымсыз дисконттауды қоса)).
4. Ақша немесе құнды заттарды аудару бойынша қызметтер.

5. Төлем құралдарын шығару және басқару (мысалы, несиелік және дебеттік карталар, түбіртектер, жол түбіртектері, төлем тапсырмалары және банк аударымдары, электрондық ақша).
6. Қаржылық кепілдіктер мен міндеттемелер
7. Мынадай операциялар:
  - a) ақша нарығының құралдары (түбіртектер, вексельдер, депозиттік сертификаттар, туынды бағалы қағаздар және т.б.);
  - b) шетел валютасын айырбастау;
  - c) айырбас бағамы, пайыздық ставкалар мен индекстерге байланысты құралдармен;
  - d) аударылатын бағалы қағаздар;
  - e) шұғыл тауарлық мәмілелер бойынша биржалық сауда-саттық.
8. Бағалы қағаздар шығарылымына қатысу және осындай шығарылымдармен байланысты қаржы қызметтерін ұсыну.
9. Жеке және ұжымдық портфельдерді басқару.
10. Басқа тұлғалардың атынан ақшалай немесе өтімді бағалы қағаздарды сақтау және сату.
11. Басқа инвестициялар, активтерді басқару немесе басқа тұлғалардың атынан ақшаны басқару».

«Белгіленген қаржылық емес кәсіпорындар және кәсіптер» (БҚЕКК) мынаны білдіреді:

- «(a) Казино.
- (b) Жылжымайтын мүлікпен операциялар жөніндегі агент.
- (c) Бағалы металдармен айналысатын дилерлер.

(d) Бағалы тастармен айналысатын дилерлер.

(e) Адвокаттар, нотариустар, басқа да тәуелсіз адвокаттар мен бухгалтерлер - кәсіби фирмаларда жалдамалы мамандар немесе серіктес ретінде қызмет атқаратын заңгерлерге қолданылады. Бұл басқа салалардағы, яғни қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыстату) және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл шаралары таратылған, кәсіпорындардың қызмет-керлері немесе мемлекеттік органдардың мамандары болып табылатын «ішкі» мамандарға қолданылады.

(f) Траст және компания қызметінің провайдері - бұл ұсыныстарда айтылмаған және үшінші тұлғаларға келесі қызметтердің кез келгенін ұсынатын тұлға немесе ұйым:

- Заңды тұлғаларды құру бойынша агент ретінде әрекет ету;
- Компания басшысына немесе хатшысына, серіктестіктегі әріптеске немесе басқа заңды тұлғаларға қатысты ұқсас лауазымды ұстанушы ретінде (немесе басқа адамға іс жүргізуді ұйымдастырады) әрекеті;
- Тіркелген офисті ұсыну; іскерлік мекен-жайын немесе, компания, серіктестік немесе басқа заңды тұлға немесе оқыту үшін абоненттік, корреспонденттік немесе әкімшілік мекен-жайы;
- сенімгерлік білдірілген адам ретінде әрекет ету (немесе басқа тұлғаның қызметін ұйымдастыру) немесе құқықтық оқытудың басқа түріне баламалы қызметті жүзеге асыру;
- басқа тұлғаның номиналды акционері ретінде (немесе басқа тұлғаның іс-әрекетін ұйымдастыру үшін) әрекет ету».

Қазақстан Республикасының контексінде ҚИ-на ломбардтар, ақша аударымдарын жүзеге асыратын почта операторлары және микроқаржы ұйымдары кіреді; БҚЕКК ретінде нотариустар мен риэлторлар түсіндіріледі.

Осыған байланысты ҚИ мен БҚЕКК санаттары шеңберінде халықаралық стандарттар талаптары келесі мәтінде қарастырылатын болады:

Тәуекелдерді бағалау және тәуекелге негізделген тәсілді қолдану

Ұсыныс 1 (Тәуекелдерді бағалау және тәуекелге негізделген тәсілді қолдану)

2012 жылғы кірісті жылыстатумен күрес бойынша қаржылық іс-қимыл жөніндегі мақсаттық топтың халықаралық стандарттарының талаптарына сәйкес мемлекеттерді ҚИ-ы мен БҚЕКК-і олардың ақшаны жылыстатумен және терроризмді қаржыландыру тәуекелдерін түсініп, оларды анықтау және бағалау үшін шаралар қабылдауы тиіс.

Тәуекелдерді бағалауда әртүрлі қағидаларды ескеру керек - ҚИ және БҚЕКК-мен ұсынылатын қызмет түрлері, өнімдер, тұтынушылар, өткізілетін операциялар және географиялық сипаттамалар.

ҚИ және БҚЕКК өткізген тәуекелдерді бағалау қорытындыларына байланысты тиісті шаралар қабылдануы тиіс.

Бұл шаралар ҚИ және БҚЕКК басшыларымен бекітілген саясатты және рәсімдерді қабылдауды, сондай-ақ анықталған тәуекелдерді тиімді басқаруға және оларды азайтуға мүмкіндік беруі қажет.

ҚИ және БҚЕКК тәуекелдерді төмендету және басқару шараларын қадағалаумен және басқа құзыретті органдармен келісілген және ұлттық талаптарға қайшы келмейтіндігіне көз жеткізуі керек.

Егер жоғарыда аталған тәуекелдер анықталған жағдайда ҚИ және БҚЕKK күшейтілген бақылау шараларын қолдануы тиіс. Төмен тәуекелдерде ҚИ және БҚЕKK қадағалау және басқа да құзыретті органдармен келісе отырып, анықталған тәуекелдер бойынша оңайлатылған бақылау шараларын қабылдай алады:

ТТК-нің шаралары және деректерді сақтау (Ұсыныстар 10 және 11)

10-Ұсыныс (Тұтынушыны тиісті тексеру)

Кірісті жылыстату мен күрес бойынша қаржылық іс-қимыл жөніндегі мақсаттық топ стандарттарының талаптарына сай қаржы институттары клиенттерді келесі жағдайларда анықтауға міндетті:

- іскерлік қарым-қатынас орнату кезінде;
- 15 000 (EUR / USD) шекті сомасынан асатын операцияларға, сондай-ақ ақша аударымдарына (ішкі және халықаралық);
- АЖ немесе ТҚ байланысты күдіктері болған жағдайда;
- Тұтынушының бұрын берілген сәйкестендіру деректерінің шынайылығы туралы күмән туындаған кезде;
- Клиенттерді анықтау бойынша шараларға мыналар жатады:
- тұтынушының сәйкестендірілуі, оны сенімді, дербес деректер көздерімен немесе ақпаратпен растау;
- клиенттің операцияларын тұрақты бақылау, тұтынушының профилімен операцияларды, оның іскерлік қарым-қатынасын, сондай-ақ қаражат көзін салыстыру,

Қаржылық ұйымдар жоғарыдағы 1-ші Ұсыныста сипатталғандай ТТТ шараларын анықтау кезінде тәуекелге негізделген тәсілдерді қолдануы тиіс.

Қаржылық ұйым жоғарыда сипатталған ТТТ шараларын қолдана алмаған жағдайда, олармен тұтынушымен іскерлік қарым-қатынасқа түспеу, қолданыстағы іскерлік қарым-қатынастарды тоқтату және ҚР ҚМ ҚМК-не күдікті ақпарат туралы хабарлама жіберу талап етіледі.

Ұсыныс 11 (Деректерді сақтау)

Ломбардтар, пошта операторлары және микроқаржылық ұйымдар тиісті тексерулердің нәтижесінде алынған барлық ақпараттың, мысалы, жеке басын куәландыратын құжаттардың көшірмелері, төлқұжаттар, жүргізуші куәліктері, талдау нәтижелері, вексельдер туралы мәліметтер және т.б. сақталуын іскерлік қатынастар аяқталған күннен бастап немесе соңғы операция жасалған күнінен бастап кемінде бес жыл ішінде қамтамасыз етуі тиіс.

Пошта операторлары ел ішінде де, сыртында да операциялар туралы деректерді кем дегенде бес жыл бойы сақтауы керек. Бұл мәмілелер туралы ақпарат толық болуы және орындалған операциялар тізбегін қалпына келтіруге мүмкіндік беруі тиіс, сонымен қатар қажет болған жағдайда қылмыстық әрекетті тергеу барысында дәлелдеме болып табылады.

Клиенттердің жекелеген санаттары мен қызметтеріне арналған қосымша шаралар

ҚИ үшін кірісті жылыстатумен күрес бойынша қаржылық іс-қимыл жөніндегі мақсаттық топтың стандарттарының алдын алу шараларының (теріс пайдаланушылықты болдырмау шаралары) талаптары 9-21 Ұсыныстарда анықталған.

Ұқсас Ұсыныстар 22 және 23-ұсыныстарда қамтылған.

12-Ұсыныс (Жария лауазымды тұлғалар- PEPs)

Кірісті жылыстатумен күрес бойынша қаржылық іс-қимыл жөніндегі мақсаттық топтың стандарттары жария лауазымды тұлғалардың бірнеше санатын (бұдан әрі - ЖЛТ) қарастырады:

- шетелдік ЖЛТ;
- ұлттық ЖЛТ;
- жария халықаралық ұйымдардың лауазымды тұлғалары.
- **Шетелдік ЖЛТ**– өзге елдің елеулі қоғамдық қызметтері сеніп тапсырған немесе сеніп тапсырылған, мысалы, мемлекет немесе үкімет басшылары, беделді саясаткерлер, жоғарғы мемлекеттік, сот немесе әскери қызметкерлер, мемлекеттік корпорациялардың басшылары, саяси партиялардың көрнекті қайраткерлері.
- **Ұлттық ЖЛТ** – ел ішіндегі елеулі саяси қызметтер немесе сеніп тапсырылған тұлға, мысалы, мемлекет немесе үкімет басшылары, беделді саясаткерлер, жоғарғы мемлекеттік, сот немесе әскери қызметкерлер, мемлекеттік корпорациялардың басшылары, саяси партиялардың көрнекті қайраткерлері.
- **Жария халықаралық ұйымдардың лауазымды тұлғасы**–халықаралық ұйымдардың маңызды қызметтері немесе сеніп тапсырылған, мысалы, жоғары басшылықтың мүшелері, басшылар, басшылардың орынбасарлары және басқарма мүшелері немесе баламалы лауазымдар.
- **Отбасы мүшелері**– ЖЛТ-ға тікелей (қан арқылы туыс) немесе неке арқылы, немесе ұқсас (азаматтық) серіктестік нысанында байланысы бар тұлға.
- **Жақын орта**–ЖЛТ-мен тығыз байланысты әлеуметтік немесе кәсіби тұлға.

12-ұсыныс талаптарына сәйкес ақша аударымдарын жүзеге асыратын пошта операторлары және микроқаржы ұйымдары ЖЛТ болуы мүмкін клиенттерді анықтау бойынша шараларды қабылдауы тиіс.

ҚМЖ депаталатын, ЖЛТ анықтау процесін жеңілдету үшін, келесі қадамдар қажет болады:

- 10-Ұсыныс талаптарына сәйкес ТТТ рәсімдерін өткізу;
- Тұтынушы ЖЛТ екендігін анықтау;
- **Шетелдік ЖЛТ:**
  - Клиенттің бенефициарлық иеленуші немесе шетелдік ЖЛТ иеленуші болып табылатынын анықтау үшін тәуекелге негізделген тәсілді қолдану;
  - қадамдар жасау, яғни ҚМЖ профилі мен тәуекел критерийлеріне, бизнес-моделіне, ТТТ нәтижесінде алынған ақпаратты тексеруге, ЖЛТ анықтау үшін ҚМЖ-нің басқа да шараларына негізделген тұтынушыларды бағалауды жүргізу;
- **Ұлттық ЖЛТ/халықаралық ұйымдардың ЖЛТ:**
  - тұтынушының немесе бенефициардың иесі халықаралық ұйымдардың ЖЛТ/ұлттық ЖЛТ екендігін анықтау үшін тәуекелге негізделген тәсіл негізінде негізделген шараларды қолдану;
  - тұтынушының немесе бенефициардың иесі халықаралық ұйымдардың ЖЛТ/ұлттық ЖЛТ екендігін анықтау үшін ТТТ деректерінің тәуекел факторларына негізделген шолу жасау;
  - халықаралық ұйымдардың ЖЛТ/ұлттық ЖЛТ-мен іскерлік байланыстарды орнатудан / жалғастыруда, мысалы, жоғары, орташа немесе төмен деңгейдегі тәуекелдер деңгейін анықтау. Төмен негізделген тәуекелдер болған жағдайда халықаралық

ұйымдардың ЖЛТ/ұлттық ЖЛТ үшін қосымша қадамдар жасау қажет емес;

- Тәуекелдерді азайту шараларын қолдану;
- **Шетелдік ЖЛТ:**
  - Кеңейтілген бақылау шараларын қолдану;
- **Ұлттық ЖЛТ/халықаралық ұйымдардың ЖЛТ:**
  - іскерлік қарым-қатынас орнатудың жоғары қаупі бар жағдайларда кеңейтілген бақылауды қолдану.

Жоғарыда аталған 1-3 қадамдар ЖЛТ тобының отбасы мүшелері үшін міндетті болып табылады (шетелдік, ұлттық, халықаралық ұйымдардың ЖЛТ), сондай-ақ ЖЛТ-ның жақын ортасы үшін.

Жоғары, орташа, төменгі тәуекелді клиенттердің әрбір санаты бойынша шаралар тізбесін ҚМЖ тиісті қадағалаушы және уәкілетті органдармен келісім бойынша белгілейді.

13-Ұсыныс (Корреспонденттік қатынастар)

Пошта операторлары ақша аударымдарын жүзеге асыру бойынша қызметті атқаратындықтан бұл зерттеу жұмысындағы 13-ұсыныстың талаптары пошта операторына қатысты қарастырылады.

Кірісті жылыстату мен күрес бойынша қаржылық іс-қимыл жөніндегі мақсаттық топтың талаптарына сәйкес халықаралық және басқа корреспонденттік қарым-қатынастарды орнатқан кезде пошта операторлары ТТТ шараларына қосымша мынадай шараларды қолдануы қажет:

- жауап беруші мекеме туралы оның іскерлік қызметінің сипатын түсіну және жария ақпарат негізінде оның беделін және қадағалау сапасын, оның ішінде ақшаны жылыстатуға немесе терроризмді қаржыландыруға

қатысты тергеу жүргізілгенін немесе оған қатысты қадағалау органдары тарапынан шаралар қолданылғанын анықтау үшін жеткілікті ақпаратты жинау;

- Ақшаны жылыстатуға және терроризмді қаржыландыруға байланысты қолданған шараларға баға беру;
- жаңа корреспонденттік қарым-қатынастар орнату үшін басшылықтан рұқсат алу;
- корреспондент-банктің шоттарына тікелей қол жеткізе алатын тұтынушыларға қатысты ТТТ-ді жүргізгеніне және корреспондент-банктің талабы бойынша ТТТ туралы ақпаратты беруге қабілетті екендігіне «тура»шоттарына қатысты қанағаттанарлық растауды алу.

Пошта операторларына скринингтік банктермен корреспонденттік қатынастарға кіруге немесе мұндай қатынастарды жалғастыруға тыйым салынады.

Пошта операторлары респонденттердің өздерінің шоттарын экрандағы банктер арқылы пайдалануға мүмкіндік бермейтіндігін қамтамасыз етуі керек.

14-Ұсыныс (Ақшаны немесе басқа да құндылықтарды аудару бойынша қызметтер)

Пошта операторлары Қазақстанның құзыретті органдарына қол жетімді болатын өздерінің агенттерінің тізімдерін жасауға тиіс. Пошта операторларының агенттері «Қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыстатуға) және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл туралы» Қазақстан Республикасы заңының барлық талаптарын сақтауы керек.

15-Ұсыныс (Жаңа технологиялар)

Қаржы институттары жаңа өнімдерге, қызметтерге, технологияларға қатысты АЖ және ТҚ тәуекелдерін анықтауға міндетті. Тәуекелдерді бағалау және сәйкестендіру қаржы институттарының жұмысына жаңа технологияларды енгізгенге дейін жүзеге асады. Ол сондай-ақ анықталған тәуекелдерді басқару және азайту бойынша тиісті шараларды қолдануды талап етеді.

16-Ұсыныс (Ақшалай емес ақша аударымдары)

Пошта операторлары ақша аударымдарын жүзеге асырған кезде, электронды аударманы және қаражатты жіберуші және алушы туралы нақты ақпараты бар ілеспе хат қосуы тиіс.

Бұл ақпарат электронды аударуды және жіберілген хабарламаны барлық төлем тізбегінде жүргізілуі керек.

Пошта операторлары жөнелтуші және/немесе алушы туралы қажетті ақпараты жоқ заттарды анықтау үшін электронды көшірмелер мониторингін өткізуі, сондай-ақ тиісті шараларды қабылдауға тиіс.

Жоғарыда айтылғандардан басқа пошта операторлары операцияларды тоқтату жөнінде шаралар қолдануы керек. Бұл БҰҰ Қауіпсіздік Кеңесінің 1267 және 1373 рұқсаттары мен оның дамуында қабылданған рұқсаттар негізінде құрылған жеке тұлғалары мен ұйымдарға қатысты қолданылады.

Үшінші тарап шараларына, бақылау және қаржылық топтарға сенім

18-Ұсыныс (Ішкі бақылау және шетелдік филиалдар)

Қазақстан Республикасының пошта ұйымдарындағы 18-ұсынысының талаптары қаржы ұйымдарының осы санатына

шетелдік еншілес ұйымдардың жоқтығына байланысты қолданылмайды.

19-Ұсыныс (Жоғары тәуекелді елдер)

АЖ және ТҚ-дан жоғары тәуекелдері бар елдердегі қаржы институттары, заңды тұлғалар мен жеке тұлғаларға жоғары бақылауды қолдануы тиіс. Жоғары қауіпті елдердің тізімі кірісті жылыстатумен күрес бойынша қаржылық іс-қимыл жөніндегі мақсаттық топ тарапынан анықталады және әр төрт ай сайын жаңартылады.

Күдікті операциялар туралы хабарлама (20,21-Ұсыныстар)

20-Ұсыныс (Күдікті операциялар туралы хабарлама)

20-Ұсынысқа сәйкес қаржы ұйымдары ҚР ҚМ ҚМК-не күдікті жағдайда немесе терроризмді қаржыландыратын қылмыстық кіріс екендігін анықтаған кезде күдікті операцияларды уақытылы жіберу керек.

Қылмыстық кірістер деп АЖ-ға негізделген, терроризмдік актіні қаржыландыруды көздейтін терроризмді қаржыландыру, террористік актімен байланысы жоқ терроризмдік ұйымдарды немесе террористерді қаржыландыруға негізделген барлық кірістер.

Күдікті мәмілелер туралы ақпарат, сондай-ақ операциялар жасау әрекеттері туралы мәмілелер сомасына қарамастан ҚР ҚМ ҚМК-не жіберілуі тиіс.

21-Ұсыныс (Тұтынушы туралы ақпарат және құпиялылық)

Қаржылық институттар, олардың басшылығы мен қызметкерлері тұтынушыларға ЕБҚЕ-мен жіберу фактісін немесе тұтынушы туралы басқа ақпараттарды ҚР ҚМ ҚМК-не хабарлауға жол бермейді.

БҚЕКК: ТТТ және басқа да шаралар

22-Ұсыныс (БҚЕКК: Тұтынушыларды тиісті тексеру)

Нотариустар мен риэлторлар тиісті тұтынушыларды тексеруді жүргізуі керек; ТТТ шаралары шеңберінде алынған деректерді сақтауды қамтамасыз ету; ЖЛТ-ды анықтау; АЖ / ТҚ тәуекелдерін жаңа өнімдер мен технологияларды енгізуді анықтау және бағалау; және үшінші тұлғаларға сенім болғанда ТТТ-дің шараларын қолдану.

Бұл шаралар мынадай жағдайларда қолданылады:

- Риэлторлар - жылжымайтын мүлікті сатып алу және сату кезінде клиенттік операцияларды жүзеге асыру кезінде.
- ТТТ талаптары жылжымайтын мүлік сатып алушылар мен сатушыларға бірдей жағдайда қолданылады.
- Нотариустар - келесі бағыттар бойынша клиенттермен жасалатын мәмілелерді дайындау және өткізу кезінде:
  - жылжымайтын мүлікті сатып алу және сату;
  - заңды тұлғаларды құру немесе басқару, сондай-ақ заңды тұлғаларды / шаруашылық жүргізуші субъектілерді сату және сатып алу.

23-Ұсыныс (Басқа шаралар)

Ішкі бақылау ережелеріне қойылатын талаптар және ҚР ҚМ ҚМК-не күдікті операциялар туралы есепті жіберу талаптары нотариустарға қатысты алғанда келесі жағдайларда қолданылады: олар клиенттің атынан жылжымайтын мүлікті сатып алуға және сатуға қатысқан жағдайда; заңды тұлғаларды құруға немесе басқаруға, сондай-ақ заңды тұлғаларды/шаруашылық субъектілерін сатуға және сатып алуға қатысқан жағдайда.

Егер нотариус алған ақпарат кәсіби құпияның мәні болған жағдайда, олар ҚР ҚМ ҚМК-некүдікті операциялар туралы есепті жібермеуіне құқылы.

Осылайша, жоғарыда көрсетілгендей, ФАТФ стандарттары жеке секторға - қаржы институттарына, БҚЕКК секторына қатысты бірқатар шектеуші талаптарды қамтиды. Бұл талаптарға мыналар жатады:

- өз кәсібінің, тұтынушыларының, ұсынылатын өнімдердің, операциялардың және т.б. тәуекелдерін үнемі бағалауды жүзеге асыру;
- өз кәсібінде ақшаны жылыстатуға және терроризмді қаржыландыруға жол бермеу мақсатында алдын-алу шараларын (КТТ, ЖЛТ, корреспонденттік қарым-қатынастар және т.б.) қабылдау, бұл шаралар анықталған тәуекелдерді ескеруі тиіс;
- операцияларға, клиенттерге мониторинг жүргізу, егер күдік болса, басшылықты, сондай-ақ қаржылық барлауды ақпараттандыру;

ФАТФ ұсыныстарын жүзеге асыру кезінде ҚИ және БҚЕКК стандарттармен белгіленген шаралардан да кеңірек шараларды қамту туралы шешім қабылдауы мүмкін. ФАТФ талаптарының орындалуы ҚИ және БҚЕКК-ге өз саласында қылмыстық кірістерді заңдастырудан және терроризмді қаржыландырудан қорғанысты қамтамасыз етуге мүмкіндік береді.

3-БӨЛІМ

Қаржы мониторингі субъектілерінің қатысуымен ақшаны жылыстатудың типологиялары

Осы тарауда келтірілген мысалдар (нұсқаулыққа негізделген барлық материалдар) мониторингтің тиімділігін арттыруға және қаржы мониторингі субъектілеріне АЖ/ТҚҚ шараларын жүзеге асыру барысындағы өз жұмысының тиімділігін арттыруға мүмкіндік беретін ұсыныстарды қалыптастыруға бағытталған.

Сипатталған мысалдар ақшаны жылыстату әдістерін көрсетеді және қазіргі үрдістер мен қарастырылып отырған экономикалық қызметке байланысты ықтимал тәуекелдерге, сондай-ақ қаржы мониторингі субъектілерін ақшаны жылыстату мақсатында пайдалану мүмкіндігіне назар аударады.

Жылжымайтын мүлік секторын Қазақстан Республикасында ғана емес, бүкіл әлемде қылмыстық кірістерді заңдастыру үшін қылмыскерлер жиі пайдаланылады.

Қазақстан Республикасы үшін қылмыстар жылжымайтын мүліктің жоғары өтімділігімен, жылжымайтын мүлікті қолма-қол ақшаға сатып алу мүмкіндігімен байланысты және жылжымайтын мүлік нарығын қолданудағы қылмыскерлер үшін ең маңызды жағдай – ақшаның нақты шығу көзін және жылжымайтын мүлік иесінің жеке басын жасыру мүмкіндігі болып табылады.

Соңғы жылдары қылмыстық кірістерді жылыстатумен айналысатын тұлғалар ақшаны жылыстатуға қарсы іс-әрекет саласындағы бақылау жүйелеріне қарсы тұру үшін күрделі схемаларды әзірлеуге мәжбүр. Осы мақсатта жәнезаңсыз қаражаттардың байқалмайтын қозғалысына қажетті

құрылымдарды құру және жұмыс істеуін қамтамасыз ету үшін қылмыскерлер көбінесе заңгерлер, салық бойынша кеңесшілер, бухгалтерлер, нотариустар сияқты тәжірибелі мамандарды пайдаланады. Бұл мамандар халықаралық қаржылық жүйеге енуге мүмкіндік беретін адамдар болып табылады және олар қасақана немесе абайсызда ақшаның негізгі шығу көзін жасыруға көмектеседі.

Қазақстан Республикасында 2016 жылға дейін жылжымайтын мүлікті сатып алу-сату мәмілелерін жүзеге асыру кезінде делдалдық қызмет көрсететін жеке кәсіпкерлер мен заңды тұлғалар және ломбардтар қаржы мониторингі субъектілеріне жатқызылмаған және қаржы мониторингіне жататын күдікті операциялар туралы мәліметтер мен ақпараттарды уәкілетті органға ұсынуға міндетті емес болған (ФАТФ-тың халықаралық стандарттарына сәйкес), ал ломбардтарға, жылжымайтын мүлікті сатып алу-сату бойынша мәмілелерді жүзеге асыру кезінде делдалдық қызметтер көрсететін жеке кәсіпкерлер мен заңды тұлғаларға қарағанда ақшамен және (немесе) өзге мүлікпен нотариаттық іс-әрекеттерді жүзеге асыратын нотариустар, микроқаржы ұйымдары, ақша аударымдарын жүзеге асыратын пошта операторлары қаржы мониторингі субъектілеріне бұрынырақ жатқызылған.

Осыған байланысты ломбардтарға, жылжымайтын мүлік сатып алу-сату бойынша мәмілелерді жүзеге асыру кезінде делдалдық қызметтер көрсететін жеке кәсіпкерлер мен заңды тұлғаларға қарағанда ақшамен және (немесе) өзге мүлікпен нотариаттық іс-әрекеттерді жүзеге асыратын нотариустардың, ақша аудару қызметтерін атқаратын пошта операторлары мен микроқаржы ұйымдарының қылмыстық кірістерді жылыстатуға және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл саласында тәжірибесі көбірек.

Дегенмен, қаржылық емес сектор мамандарының осы саладағы заңсыз әрекеттерді анықтауға белсенді қатысқаны бойынша мысалдар бар.

Жылжымайтын мүлік секторын заңсыз пайдаланудың көптеген тәсілдері мен әдістері бар. Олардың кейбіреулері ақшаны жылыстату немесе терроризмді қаржыландыру сызбаларымен тікелей байланысты емес, ал басқалары қаржылық операцияны бірінші зерттеуден-ақ күдік тудыруы мүмкін.

Осыған байланысты қаржы мониторингі субъектілерінің пікірін, халықаралық тәжірибені ескере отырып, қаржы мониторингі жөніндегі уәкілетті органның ақпаратын басшылыққа ала отырып, елге барынша тән мысалдар келтірілген.

3.1. Жылжымайтын мүлікпен байланысты мәмілелер

1-типология

Несиелеуге негізделген қылмыстық кірістерді заңдастыруды қылмыскерлер жылжымайтын мүлікті (пәтерлер, коммерциялық жылжымайтын мүлік және т.б.) сатып алу үшін жиі пайдаланылады.

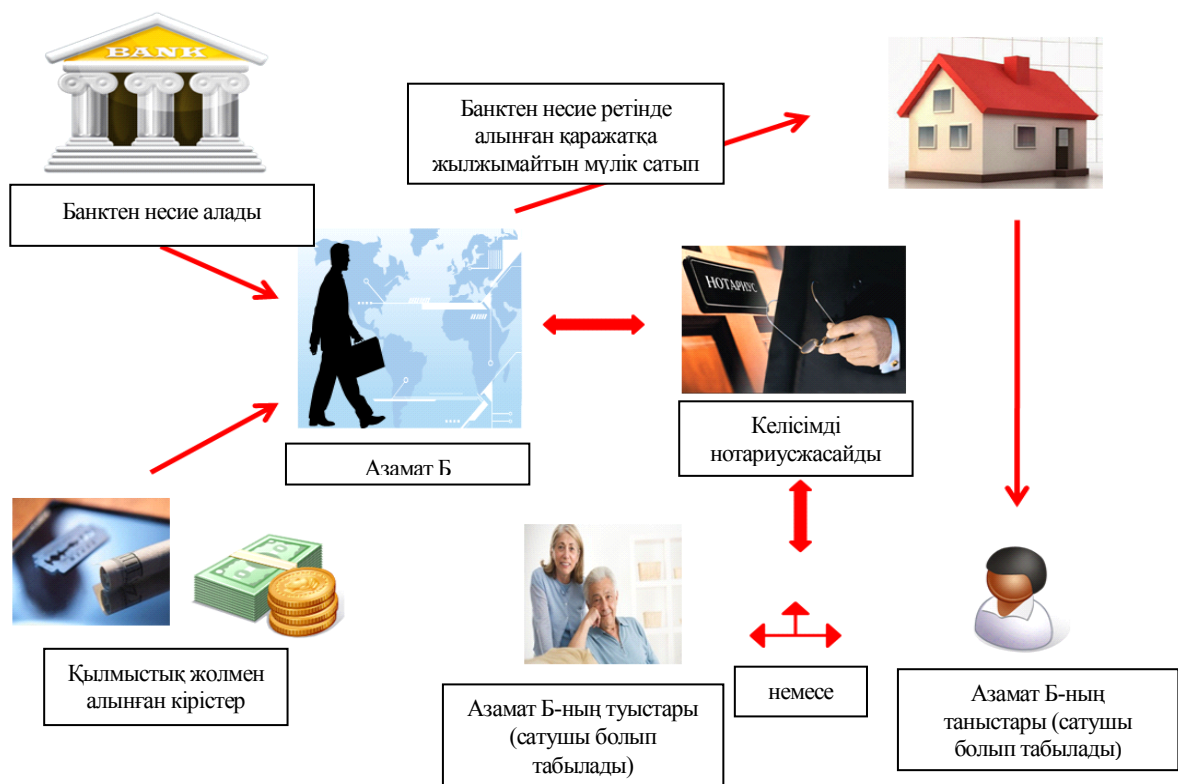
Қылмыскердің қылмыстардан түскен заңдастырылуы қажет кірісі бар. Бұл жағдайда құқық бұзушының өз ЖШС-і бар, ол осы ЖШС-нің басшысы болып табылады.

ЖШС жылжымайтын мүлікті жалға алу және сатып алу мен сату бойынша мәмілелерді жүзеге асыруда делдалдық қызметтерді атқарады.

Бұл жұмыс орны қылмыскерге жылжымайтын мүлікті сатып алуға несие алу үшін банкке өтініш жасауға мүмкіндік береді. Қаражаттың бір бөлігі қолма-қол ақшамен төленеді, ал қалған бөлігі банкпен жабылады. Ақша қаражаттары

заңды жолмен алынған кейіп танылады. Бұл жағдайда несие беру мақсаты - мұндай ақша көзіне заңды түрде пайда болу көзін беру және қолда бар ақшаның нақты сипатын жасыру. Көп жағдайда қылмыскерлер аз уақыт ішінде несие бойынша пайызды төлеуді жүзеге асырады, содан соң кредитті бір төлеммен жабады.

Заңсыз жолмен алынған кірістерді заңдастыру кезінде нотариус және әдетте мәмілеге қатысушылар болып табылатын қылмыскердің жақын таныстары немесе туыстары қатысады, сондықтан заңдастыру схемаларын, күдікті белгілерді анықтау қаржы мониторингі субъектілері үшін ғана емес, сонымен бірге құқық қорғау органдарына да өте қиын болып табылады.

Күдікті әрекетбелгілері:

- Несиелік мөлшерлеменің елдегі белгіленген орташа деңгейден айтарлықтай көтерілуі;

- Сатып алушы мен сатушы туысқандары немесе жақын туыстары болуы;
- Клиент тәуекелдерге, комиссияларға немесе мәміле бойынша басқа шығындарға бей-жайлық танытады;
- Жылжымайтын мүлікпен жасалатын мәмілелер үшін несиені және күрделі кепілдерді пайдалану;
- Жоғарылатылған немесе төмендетілген бағаға ие жылжымайтын мүлікпен операциялар.

2-типология

Заңсыз қызметпен айналысатын адамдар көбінесе шарт жасасқан кезде сатып алудың нақты бағасын көрсетпейді. Басқаша айтқанда, келісімшартта көрсетілген сома мүліктің нақты құнынан бірнеше есеге өзгерген болуы мүмкін. Шартта көрсетілген бағаны ипотекалық несие арқылы төлеуі мүмкін (мысалы-1-типология), ал шартта көрсетілмеген қалған бөлігі, яғни қылмыстық жолмен алынған бөлігі, сатып алушының қолма-қол ақшасымен төленеді. Бұдан соң жылжымайтын мүлік шынайы нарықтық құны бойынша сатылады, сол арқылы қылмыстық іспен айналысатын адам заңсыз кірістерді заңдастырады.

Күдікті әрекетбелгілері:

- Мәмілені ақылға қонымсыз негізде мүмкіндігінше тез уақыт аралығында аяқтауға әрекет жасау;
- Қатысушылар төлемдерді шағын бөліктерге бөліп (шекті сомадан төмен) және шағын аралықта өткізеді;
- Клиент нарықтық құнға немесе одан жоғары құнға сатып алуға келіседі, бірақ құжаттарда неғұрлым төмен құн көрсетіледі;

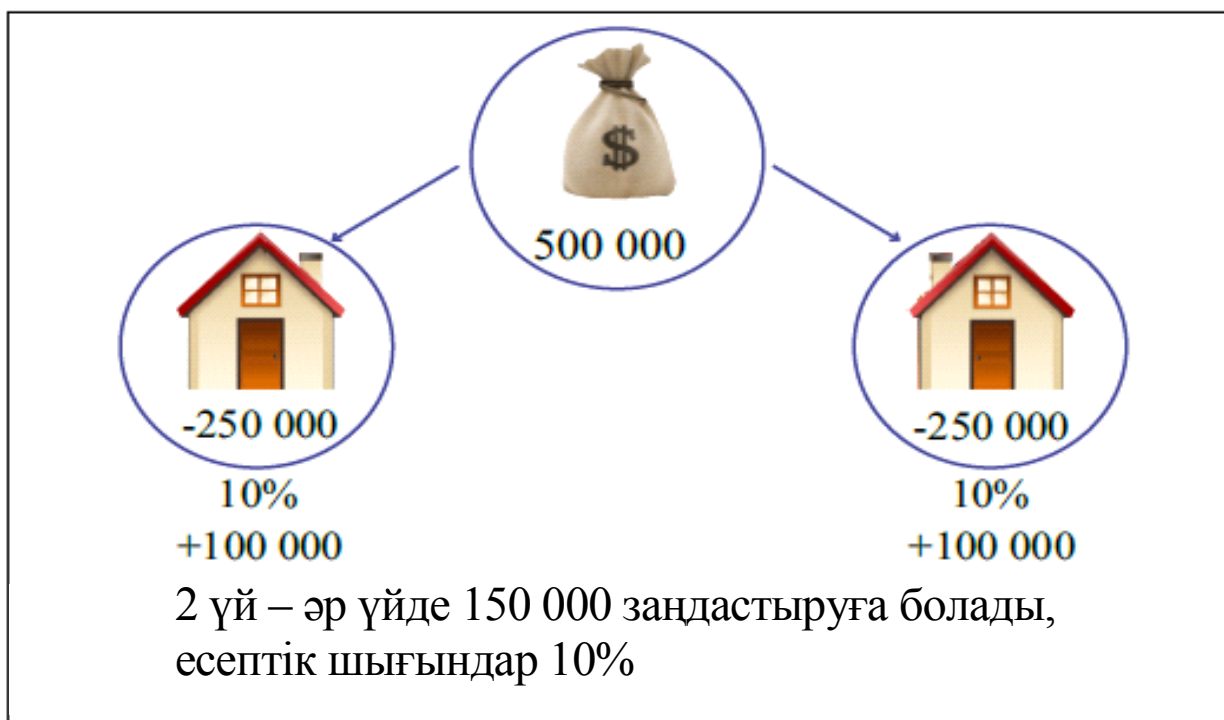
- Операцияда (мәміледе) сатып алушының әлеуметтік-экономикалық жағдайына сәйкес келмейтін қолма-қол ақшаның үлкен мөлшерін қамтылады;

3-типология

Қаржы мониторингі субъектілерімен бірлесіп әзірленген заңдастыру сызбасының үлгісі.

500,000 доллар мөлшерінде қылмыстық кірістерді заңдастыру үшін нақты құны 250,000 долларды құрайтын бірақ әрқайсысы 100,000 доллар шегінде төмендетілген бағамен екі жылжымайтын мүлік сатып алуға болады.

Сату құжаттарында төмендетілген баға көрсетіледі. Бір жыл ішінде объектілерді сату бағасы жоғарылайды, ал бұл қажетті мөлшерде кірісті заңдастыруға мүмкіндік береді. Бұл сызбаның орын алуы мүлікті декларациялау туралы орталықтандырылған деректердің жоқтығына байланысты мүмкін болып отыр.

Қылмыстық әрекетбелгілері:

- Жылжымайтын мүлікті сатып алу мен сату бағалары арасындағы елеулі айырмашылық;
- Қатысушылар туысқандық немесе достық қатынаста болуы мүмкін;
- Мәмілелердің қысқа кезеңділігі;

4-типология

Жеке тұлға **А**, **В** және **С** компанияларының иесі болып табылады.

Қазақстан Республикасында **А** компаниясы тіркелген, оның құрылтайшысы үлестес (аффилирленген) тұлға болып табылады.

Компания **В** Ресейде тіркелген, ал **С** компаниясы Қырғызстанда тіркелген.

Компаниялардың бенефициары елеулі мөлшерде қылмыстық кірістерге ие. Әрбір компания үшін есеп айырысу шоттары әртүрлі мемлекеттердегі үш түрлі банктерде ашылады.

Занды тұлға басқа екі шетелдік компаниялардың (**В** және **С**) мүліктерімен кепілденген қарыздарды алады және оларды жылжымайтын мүлік сатып алуға пайдаланады.

Сатып алу объектілері ретінде: жылжымайтын мүлік кешендері, сауда және бизнес орталықтары, аяқталмаған құрылыстар объектілері бар жер участкілері және т.б., олардың құнын тіпті тиісті мамандардың анықтауы қиынға түседі.

Компания **А** жалған болып табылады және тек қарыз алу мен мүлікті сатып алу үшін құрылады.

Мүлікті сатып алғаннан кейін көп ұзамай компания ерікті түрде таратылуға бастама көтереді, жылжымайтын

мүлікті **В** немесе **С** компаниясы бастапқы сатып алу бағасынан айтарлықтай жоғары бағамен сатып алады.

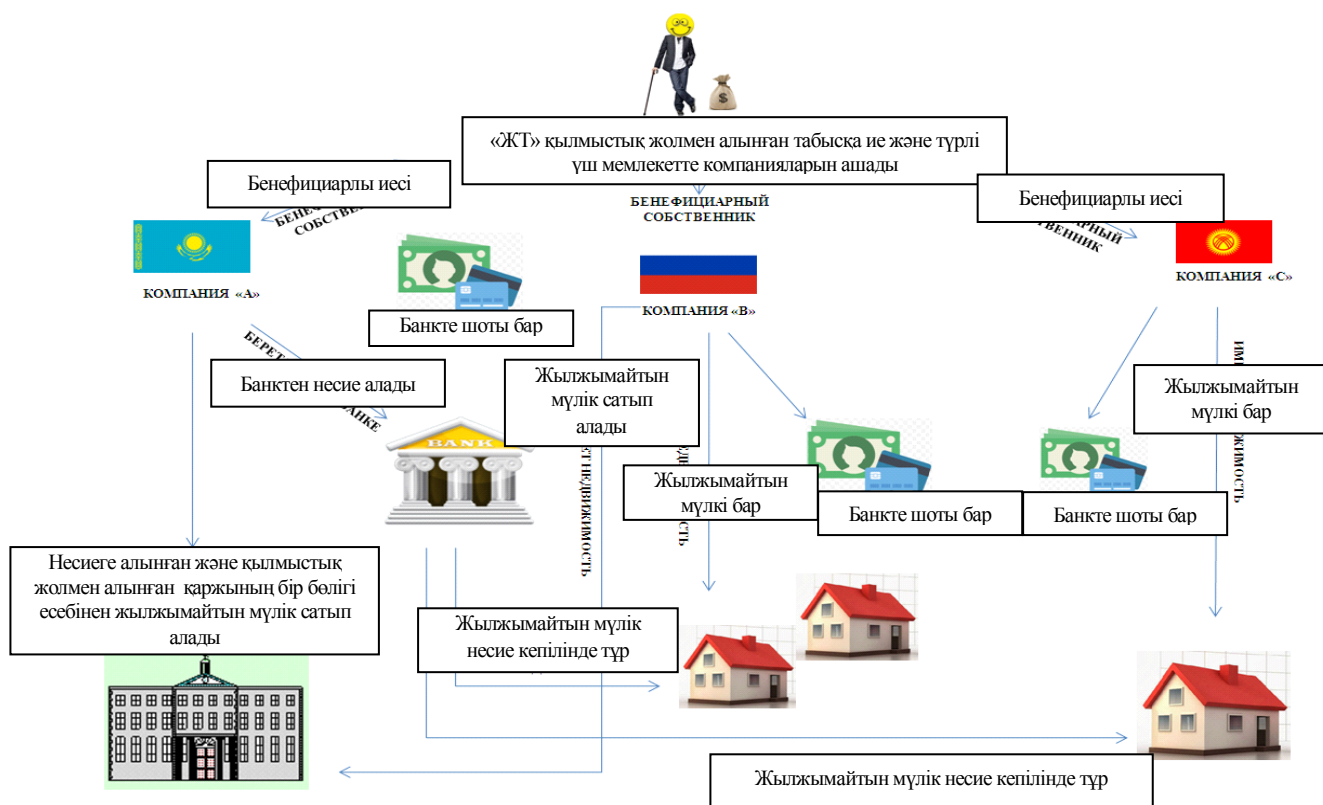
Жоғарыда аталған қылмыстық кірістерді заңдастыру жөніндегі операция осы сызбаға сатып алудың бастапқы бағасына тең қаражаттың қажетті сомасын, сондай-ақ іске асырудан түскен табыстарды енгізуге мүмкіндік береді. Осылайша, ақшаның шығу көзі жасырылады.

Құнның ұлғаюына бірінен кейін бірі жалғастырылатын сатылымдар мен сатып алулар арқылы қол жеткізуге болады.

Бұл мысал заңды тұлғалардың қатысуымен қарастырылған, ұқсас сызбаны жеке тұлғалар да жүзеге асыра алады, оның біреуіне қылмыстық кірістерді заңдастыру қажет.

Сату объектісі ретінде пәтер, үй немесе жер қарастырылады (мысалы - 2-типология).

Нотариус сату-сатып алумәмілесін тіркеу кезеңінде немесе риэлтор қызмет көрсету кезінде тиісті күмәнді белгілерді анықтауы мүмкін.

Күдікті әрекет белгілері:

- Қысқа мерзім аралығында нысанды сату-сатып алу бойынша бірқатар мәмілердің болуы;
- Жылжымайтын мүлік құнының айтарлықтай ұлғаюы, және құнның ұлғаюы жылжымайтын мүлік нарығындағы ағымдағы жағдаймен сәйкес келмейді;
- Сату-сатып алудың ерекше нысандары;
Үлестес (аффилирленген) тұлғалардың қатысуы.

5-типология

Жылжымайтын мүлікті өте жоғары бағамен сатып алған кезде нотариус және бағалаушы компания пайдаланылуы мүмкін.

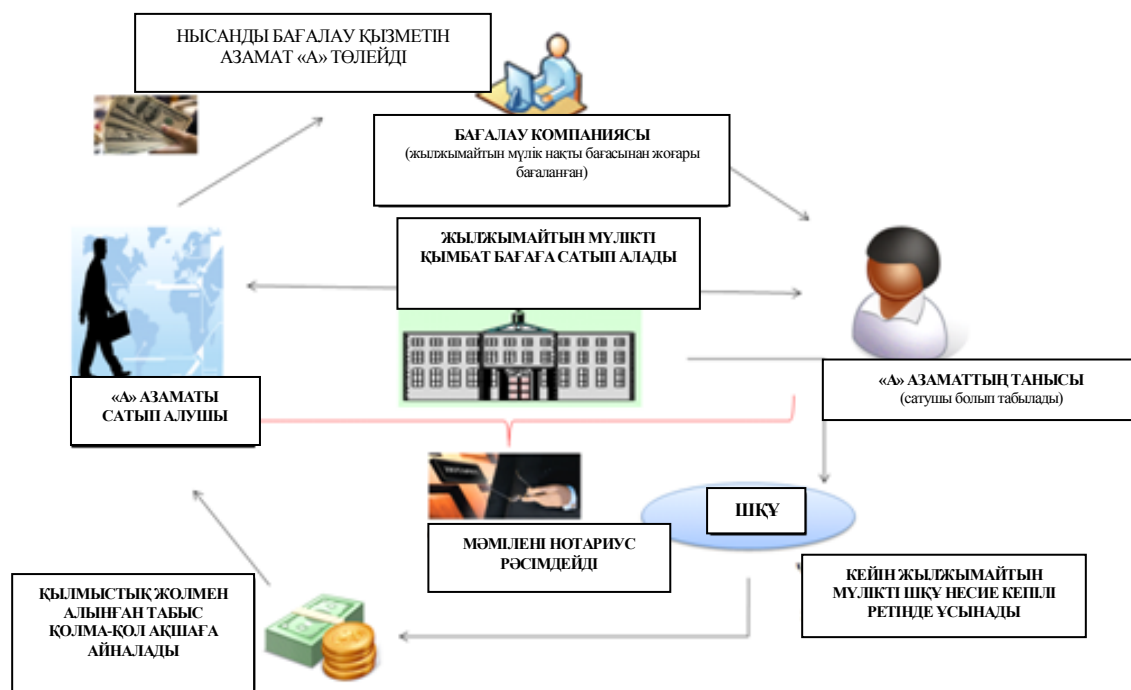
Азамат «А» қылмыстық жолмен алынған табыстарға ие.

Азамат «А» мүлікті өзінің таныс адамынан (оның нарықтық құнынан айтарлықтай жоғары бағамен) сатып алады.

Объектіні бағалауды бағалаушы компания жүзеге асырады, оның құны анықталған кезде тұтынушының («А» азаматының) қалауы ескеріледі, себебі объектіні бағалау қызметі тұтынушымен төленеді.

Аз уақыт өткеннен соң қарыз алу мақсатында объектіні імикроқаржы ұйымына кепілге береді. Бұдан әрі қарай ақша қаражаттары қолма-қол ақшаға айналдырылады.

Күдікті белгінің ықтимал коды (9014) – Жылжымайтын мүлікпен нарықтық құнынан елеулі ауытқуға бағада мәміле жасау.

Жылжымайтын мүлікпен жасалатын операциялар бойынша қаржы құралдары дәстүрлі түрде қолма-қол ақшаны пайдаланумен байланыстырады. Төлем әдістерінің үнемі жетілдірілуіне қарамастан, қолма-қол ақша жылжымайтын мүлік сатып алған кезде ақша алу мен аударудың негізгі құралы болып табылады. Сондай-ақ, елден тыс жерлерге ақша аудару жайттары байқалуы мүмкін, бірақ сұраныстың артуы ақшаны жылыстатумен немесе терроризмді қаржыландырумен тікелей байланысты емес, жылжымайтын мүлікке сұраныстың өсуі кезінде көлеңкелі экономика өсіп келе жатқандықтан, қолма-қол ақшаға деген сұранысты арттыратын негізгі фактор - жылжымайтын мүлік секторы болып табылады.

6-типология

Көрсетілген сызба алмастырушы (сыбайлас) адамдарға жоғары бағамен қайта сату мақсатында жылжымайтын мүлік сатып алу үрдісін сипаттайды.

«К» заңды тұлғасы сатуға қойылған жылжымайтын мүлікке ие. Өз кезегінде, азамат «Т» жылжымайтын мүлікті мемлекеттік тіркеушінің бағалаған құнына - 500,000 АҚШ долларына сатып алады.

Сонымен қатар азамат «Т» жеке меншік кәсіпорынында қарапайым маман ретінде жұмыс жасайды.

Содан кейін үш күн өткен соң азамат «Т» жылжымайтын мүлікті «В» заңды тұлғасына сатады, мәміле үш айдан кейін тоқтатылады.

Үш ай өткеннен кейін азамат «Т» мүлікті «Р» заңды тұлғасына сатады.

Транзакцияларға қатысты төменде келтірілген себептер бойынша күдік пайда болды.

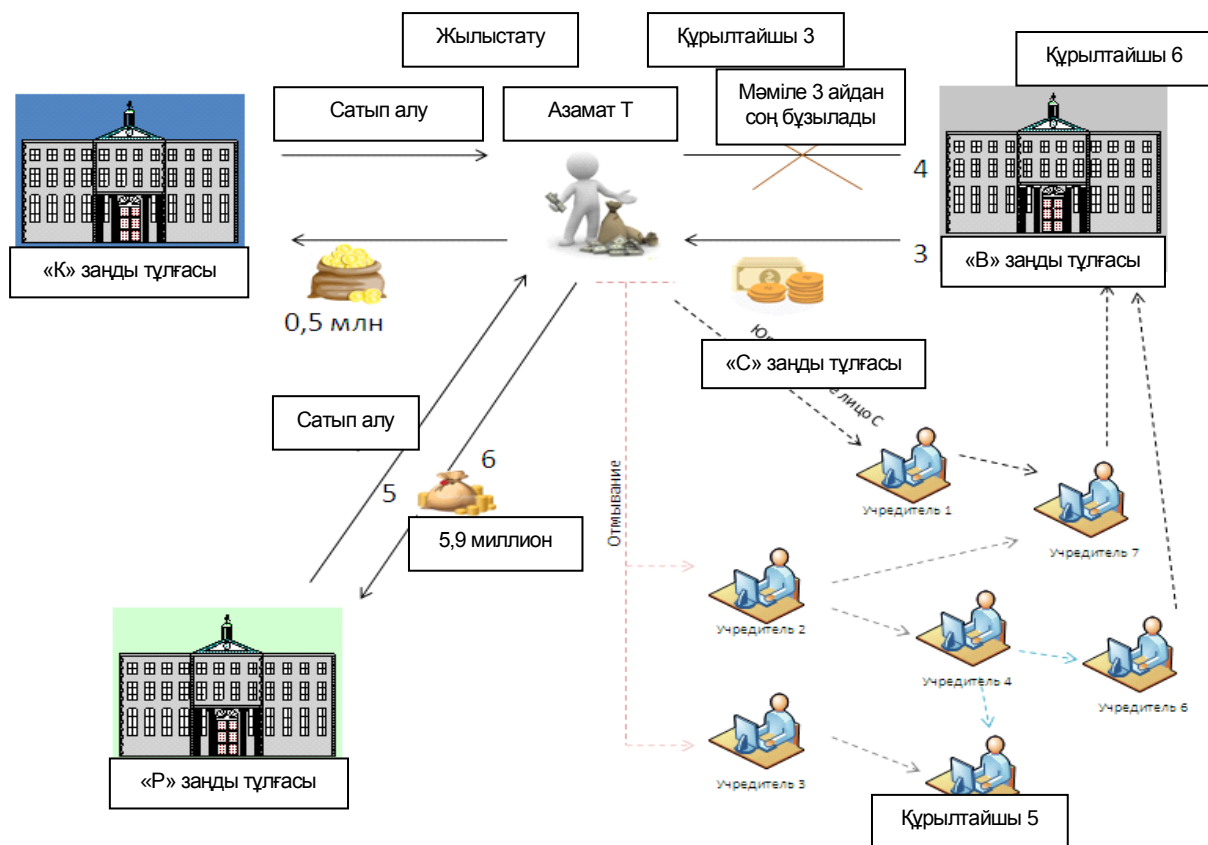
Ғимараттың сату бағасы үш күннен кейін сатып алу бағасынан 10 есе жоғары болды. «Т» азаматы үшін сатып алу бағасы мемлекеттік тіркеушінің бағалауы негізінде есептелді.

Сату бағасы «С» заңды тұлғаның жеке сарапшысының бағалауына негізделді, ол өз кезегінде «В» заңды тұлғасының құрылтайшысы болып табылады.

«Т» азаматының өз ақшасы болмады. Дегенмен, төлем күнінде «Т» азаматы сол ғимарат үшін аванс ретінде «В» - дан ақша алды.

Үш айдан кейін «В» -мен мәміле күшін жойды және ғимарат «Р» заңды тұлғасына \$ 5.9 млн долларға сатылды. «Т», «В» және «Р» арасында типологияда көрсетілгендей тығыз байланыс бар.

Осылайша, Т. мырзаға ақша аудару 5,4 млн. АҚШ долларын жылыстату үшін жүзеге асырылды деген болжам бар.

7-типология

Жалған кәсіпкерлік - бұл кәсіпкерлік немесе банктік қызметті жүзеге асыру ниеті жоқ коммерциялық ұйымды құру, оның мақсаты – ақша қаражаттарын алу, салық төлеуден босату, басқа да мүлктік пайда алу немесе азаматтарға, ұйымдарға немесе мемлекетке үлкен зиян келтірген тыйым салынған қызмет түрлерін көрсетпеу.

Жалған кәсіпкерлік ретінде заңсыз кірістерді немесе басқа да мүлктік пайда алу мақсатында кәсіпкерлік қызметті жүзеге асыру ниеті жоқ коммерциялық ұйымдарды құру танылады. Бұл дегеніміз қылмыстық жауапкершілікке тек коммерциялық ұйым түріндегі заңды тұлға құрғаны үшін ғана тартылатынын білдіреді.

Сонымен қатар мұндай коммерциялық ұйым арнайы мақсаттармен құрылады: ақшаны алу, салықтардан босату,

басқа мүліктік пайданы алу немесе тыйым салынған қызметті көрсетпеу.

ҚББ (қаржы барлау бөлімі) Орталық Азиядан Еуропа елдерінің біріне тұрақты тұруға келген және ол жақта жылжымайтын мүлік сатып алған жеке тұлғаға қатысты нотариустан хабарлама алды.

Жылжымайтын мүлікті сатып алу үшін бұл адам сатып алуды растайтын құжатқа қол қойғанға дейін сатып алынатын жылжымайтын мүліктің толық құнының мөлшерінде қолма-қол ақшаның сомасын депонирледі.

Сатып алушы банкте шот аша алмайтындығын, сондықтан қолма-қол ақшамен төлеуге мәжбүр екендігін айтты. Нотариустан хабарлама алғаннан кейін ҚББ-нің қызметкерлері бұл адамның банкте шоты бар екенін анықтады, бірақ операцияның (мәміле) көлемі оның қаржылық жағдайына сәйкес келмеді, өйткені ол мемлекеттік жәрдемақы алатын болып шықты.

Құқық қорғау органдарының мәліметінше, аталған тұлға акцизделетін тауарлар тобында контрабандашы деп танылған.

Күдікті әрекет белгілері:

- Операцияда (мәміледе) сатып алушының әлеуметтік-экономикалық жағдайына сәйкес келмейтін қолма-қол ақшаның үлкен мөлшері қамтылған;
- Операцияны жүзеге асыру әдісі ерекше болып табылады - бұл жағдайда, қабылданған тәжірибеге сәйкес келмейді, яғни мәміленің толықтай құны операцияның ең ерте кезеңінде депонирленді.

3.2. Микроқаржы ұйымдарымен байланысты мәмілелер

8-типология

Жеке тұлғаның 500,000 АҚШ доллары мөлшерінде қылмыстық кірісі бар, оларды заңдастыру қажет, осыған байланысты тұлға келесі қадамдарды жасайды.

Микроқаржы ұйымынан 150 000 АҚШ долларын құрайтын несие алады.

Микроқаржы ұйымынан алған несиеге көлік сатып алады және оны жалға береді. Осыдан соң ол өзінің ЖК ашады.

Кейіннен автокөліктерді қолма-қол ақшаға сату және микроқаржы ұйымына олардың пайызын ескере отырып қаржының бір бөлігін қайтару жүзеге асырылады.

Бірнеше тұлғаның қатысуы қылмыстық кірістердің қажетті мөлшерін бірнеше ай ішінде заңдастыруға мүмкіндік береді.

Ұқсас мысал төменде берілген және қатысушылардың көптеген санын кредиттеумен байланысты, сондықтан іс жүзінде іске асыру өте қиын (қаржы мониторингі субъектілерімен бірлесіп әзірленген заңдастыру сызбасының үлгісі).

Қылмыстық әрекетбелгілері:

- Сызбада аффилирленген тұлғаларды қолдану;
- Қатысушылар туыс адамдар немесе достық қарым-қатынастағы адамдар болуы мүмкін;

9,10-типология

Қолма-қол ақшаны жылжымайтын мүлік сатып алуға, валютаны айырбастауға және т.б. белсенді пайдаланады.

Қолма-қол ақшамен операциялар құрылыстарды сатып алу немесе мүлікті жөндеу үшін жасалған қылмыстық

көздерден туындайды және жиі кездесетін құбылыс болып табылады.

Сондай-ақ, микроқаржы ұйымдары қылмыстық жолмен алынған қолма-қол ақшамен жасалатын операцияларға қатысуы мүмкін.

Микроқаржы ұйымдарының қызметінің негізгі мақсаты халыққа аз пайызбен шағын мөлшерде қарыз беру болып табылады. Әрине, берілген несиелердің пайызы жоғары, бірақ компания да қарызгерлерді терең тексеруден бас тартып, тәуекелге баруы - әлдеқайда жоғары. Микроқаржы ұйымдары дәл қазір ақша керек болған жағдайда жалақыға дейін ақшаға зәруадамдарға тиімді деп есептеледі.

Микроқаржыландыру ұйымдарының негізгі тұтынушылары - орташа немесе ортадан жоғары табысы бар орта жастағы адамдар.

Экспресс несиелендірудің артықшылықтары:

- өтінішті қарастыру жылдамдығы;
- қайтару әдістерінің икемділігі;
- ақшаны жедел түрде картаға аудару;
- құжаттардың үлкен пакетін қажет етпейді;
- студенттерге несие алу мүмкіндігі және т.б.

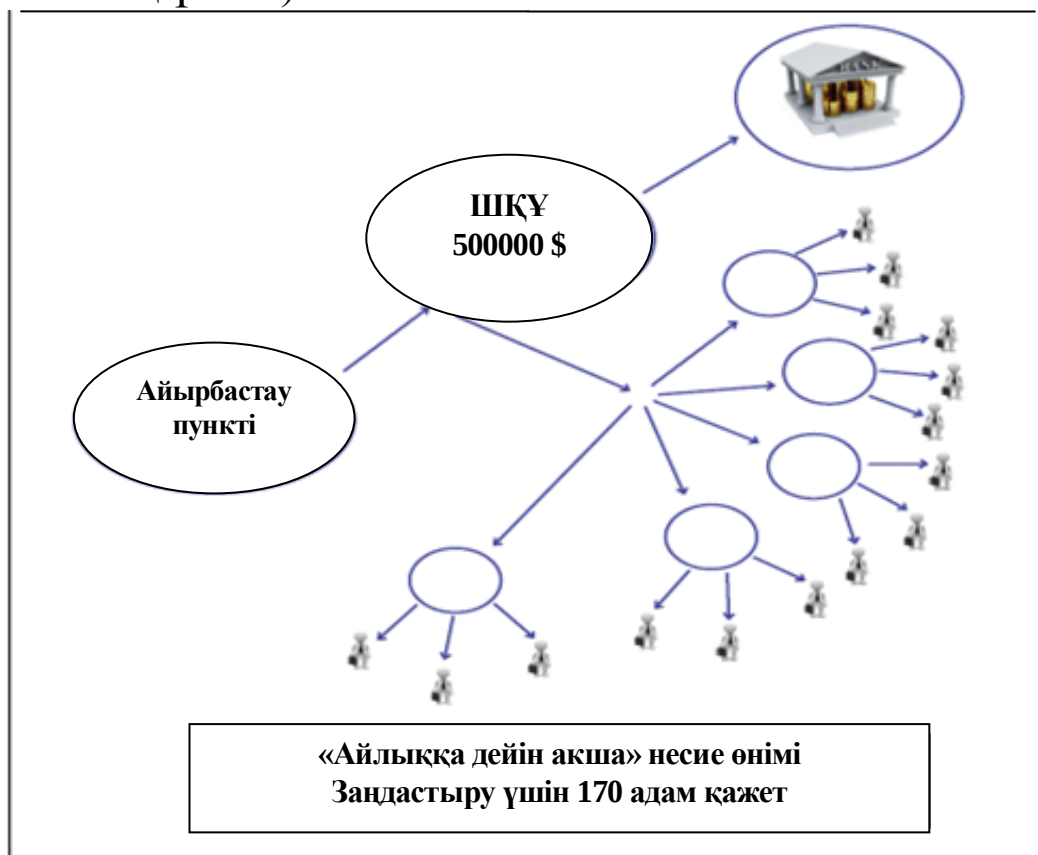
Сонымен, айырбастау пункті және микроқаржы ұйымы сияқты екі заңды тұлғаның мысалында қылмыстық көздерден пайда болған қолма-қол ақшаны заңдастыру қажет.

Микроқаржы ұйымы мен айырбастау пункті бір-бірімен жақсы таныс және оларда қылмыстық жолмен алынған 500 000 АҚШ доллары бар.

Қылмыстық жолмен алынған кірісті заңдастыру үшін заңды тұлғалар «Айлыққа дейінгі ақша» бағдарламасына ақша жұмсауды шешеді.

Аталған операцияға олардың көмегімен қылмыстық жолмен алынған ақшаны заңдастыру үшін тағы 170 адам тартылды.

Бұл сызбаны іске асыру өте қиын, өйткені ол көптеген қатысушыларды несиелендіруді қарастырады және мұны қысқа мерзімде іс жүзінде жүзеге асыру өте қиын (қаржылық мониторинг субъектілерімен бірлесіп әзірленген заңдастыру сызбасының үлгісі).

3.3. Ақша аударымы бойынша қызмет көрсететін пошта операторларымен мәмілелер

11-типология

Занды тұлға (корпоративтік тұтынушы) тұтынушыдан жеке тұлғаларға түсетін пошталық ақша аударымдарын жүзеге асыру үшін аумақтық байланыс бөлімімен шарт жасайды.

Жасалған шарт негізінде корпоративтік тұтынушының банктік шотынан байланыс бөлімінің банктік шотына қолма-қол ақшасыз аударымдар мынадай төлем мақсаттарымен жүзеге асырылады:

жарнама шығындарын өтеу; маркетингтік қызметтер үшін төлем;

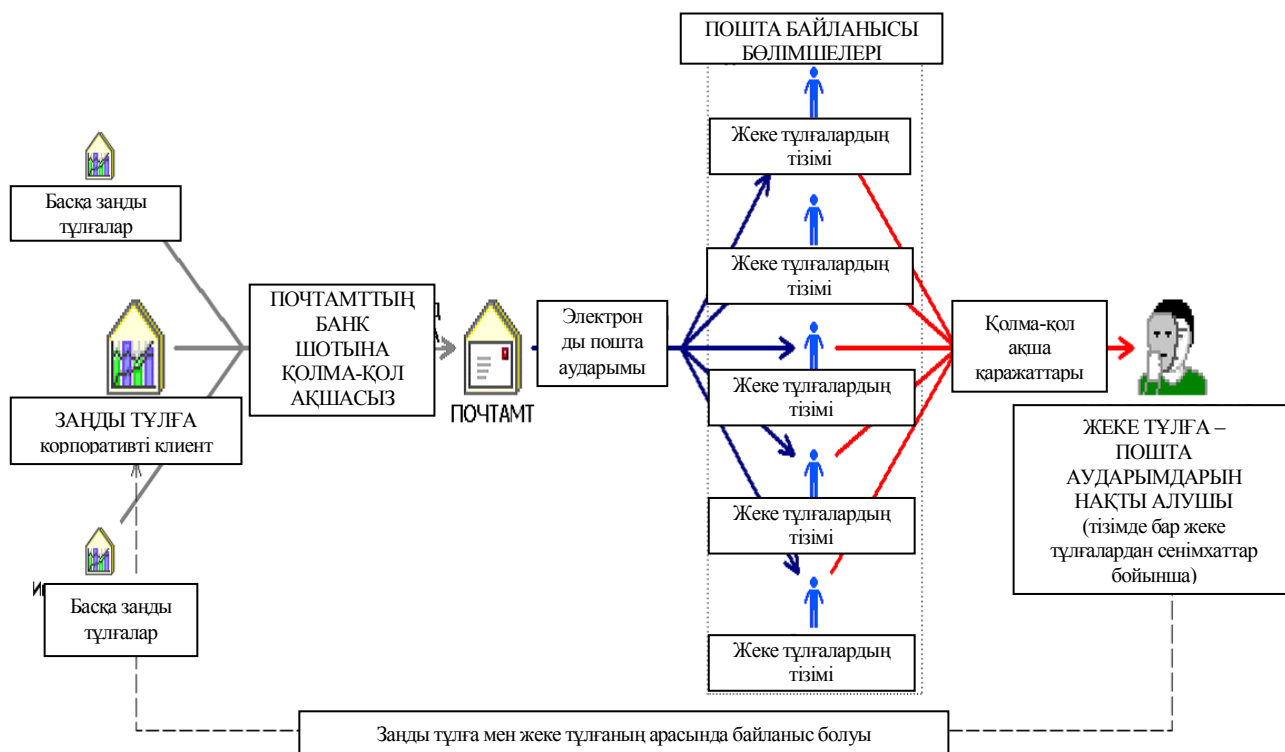
іскерлік сапаршығыстары; ауылшаруашылық өнімдерін сатып алу және т.б.

Бұдан басқа, шартқа қосымша келісімдер негізінде өзара қарыздарын өтеу үшін корпоративтік тұтынушының орнына басқа заңды тұлғалар қаражат аударатын жағдайлар болады. Сондай ақ, бөлек қосымша келісімдер арқылы аударуға арналған қаражаттың жалпы көлемі де артады.

Корпоративтік тұтынушы байланыс бөлімшесіне поштадан қолма-қол ақша аударымдарын алушы жеке тұлғалар Тізімін ұсынады. Тізімді негізге ала отырып, келісімге сәйкес байланыс бөлімі жеке тұлғалар тобына тұрақты түрде электронды пошта арқылы ақша аударымдарын жүзеге асырады, аударымдардың әрқайсысы қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыру (жылыстату) және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл туралы заңнамада белгіленген шектен аспайды. Бұл тізімдер, әдетте, бірнеше ондаған тұлғалардың тегін, есімін және әкесінің атын қамтиды, соның ішінде бірдей тегі бар тұлғалар да кездеседі.

Қолма-қол ақшаны басқа тұлғалар сенімхат арқылы алады.

Шын мәнінде, алушылар шеңбері 3-5 адаммен шектеледі. Әдетте, бұл адамдар корпоративтік тұтынушымен тікелей байланысты (мысалы, басшы орынбасарлары, көмекшілер және т.б.).

Күдікті әрекет белгілері:

- Корпоративтік тұтынушы алдында өзара қарыздарды өтеу арқылы сызбаға қатысатын заңды тұлғалар (корпоративтік тұтынушылар және үшінші тұлғалар) жалған белгілерге ие;
- Пошта ақша аударымдарын жүзеге асыру мақсатында жасалған және қолма-қол ақша беру үшін негіз болып табылатын (келісім, оған қосымша келісімдер, қаражат алуға сенімхат, жеке тұлғалардың тізімдері - пошта аударымын алушылар) қаржылық құжаттар дұрыс толтырылмаған (мысалы, корпоративтік клиент атынан оның басшысы (бас директоры) жасаған негізгі келісім

мен оған қосымша келісімге әртүрлі қолтаңба қойылған (яғни құжатқа екі түрлі адам қол қойған), ол осы құжаттардың жарамдылығына және, тиісінше, қаржы операцияларын орындаудың заңдылығына күмән тудырады;

- Корпоративтік тұтынушы алдындағы берешекті өтеу үшін байланыс бөліміне ақша аударымдарын жүзеге асыратын басқа заңды тұлғалар, шартқа қосымша келісімдерде тіркелген қарызды қалыптастыру кезінде заңды тұлғалар ретінде тіркелмеген. Бұдан басқа, көрсетілген заңды тұлғалар бірнеше ұйымында клиент болып табылады.
- Көрсетілген сызбаға әр түрлі қалаларда тұратын бірнеше ондаған жеке тұлғаның атынан басқа жеке тұлғалардың аздаған санына (3-5 адам) байланыс бөлімдерінен пошта аударымдарын алуға сенімхат ресімдейтін (әдетте бір күнде) нотариустар қатысады. Пошталық ақша аударымдарының номиналды алушылар - жеке тұлғалар арасында (олардың атынан сенімхат ресімделетін тұлғалар) тектер ібірдей (4-5 адамдар), бірдей мекен-жай бойынша тұратын және туысқандық қатынастары бар адамдар тобы кездеседі.

3.4. Ломбардтармен жасалатын мәмілелер

12-типология

Жарғысына сәйкес қызметінің негізгі мақсаты ломбард қызметін көрсету болып табылатын заңды тұлғалар тіркеледі. Бұдан кейін ломбард шотына немесе қолма-қол ақшаға ие болғысы келетін кез-келген заңды тұлғаның шотына келіп түсетін қолма-қол емес ақша қаражаттары еш кедергісіз жеке тұлғаларға несиелер беру мақсатында, яғни ломбардтар

қызметіне сәйкес (жарғыда көрсетілген қызмет) қолма-қол ақшаға айналдырады. Бұл жағдай банктердің күмәнін туғызбайды. Ломбардтың қызметімен бүркеніп, мұндай құрылымдар қызмет көрсетуші банк тарапынан міндетті түрде бақылауды болдырмауға талпынады. Бұл үлкен мөлшерде несие алумен және оны клиенттерге несие беру үшін қажетті қаражат түрінде кейіннен қолма-қол ақшаға айналдырумен байланысты

Күдікті әрекет белгілері:

- Ломбардтың нақты орналасқан жерін анықтаудың мүмкін еместігі;
- Көптеген контрагенттерден ломбардтар шоттарына үнемі келіп түсетін және жалғандық белгісіне ие ақша қаражаттарының айтарлықтай көлемі(минималды жарғылық капиталмен жаппай тіркеу мекен-жайы бойынша тіркелген, салық органдарына есеп бермеуі және т.б.);
- Ломбардтың қызметіне сәйкес келмейтін олардың банктік шоттарына қаражат аудару негіздері: құрылыс материалдары, компьютерлік техника, тұтыну тауарлары және т.б. үшін ақы төлеу.

13-типология

Ломбардтан қысқа мерзімге автокөліктерін кепілге қою арқылы ақша алған қарыз алушы бірнеше жеке тұлғалар болды. Бұл жағдайда, шын мәнінде, ломбардта автокөліктер ешқашан кепілге берілмеген, ал қарыз ең төмен пайызбен (мысалы, 0,005%) бір күнге жасалды. Болашақта несие әртүрлі фирмалардың вексельдерімен өтеледі, ал төлемге ұсыну үшін берілген және ломбард шотына аударылған ақша

кейіннен ұйымның қажеттілігі үшін қолма-қол ақшамен алынады, бұл, тиісінше, ломбардтар қызметінің сипатына байланысты болады.

Күдікті әрекет белгілері:

- Кепілдің ең қысқа мерзімі;
- Қарыздың ең аз пайызы;
- Шын мәнінде автокөліктердің кепілде болмауы;
- Вексельдермен берешекті өтеу;

14-типология

Талап етілмеген мүлікті сатқан кезде есеп ломбардтың нақты алған ақшасының сомасын емес, ломбардтың қабылдаған затының құнына негізделеді. Осылайша, сатудан кейін қарыз алушының ломбардтың алдындағы міндеттемелері сомасы талап етілмеген нысанды сату арқылы алынған сомадан, не оны бағалау сомасынан төмен болса, онда ломбард қарыз алушыға қайтаруы тиіс:

- талап етілмеген зат сатылымынан алынатын сома оның бағалау сомасынан аспаған жағдайда, талап етілмеген заттың бағалау сомасы мен қарыз алушының міндеттемелерінің сомасы арасындағы айырманы;
- талап етілмеген зат сатылымынан алынған соманың оны бағалау сомасынан асқан жағдайда, қарыз алушының міндеттемелері сомасының арасындағы айырма.

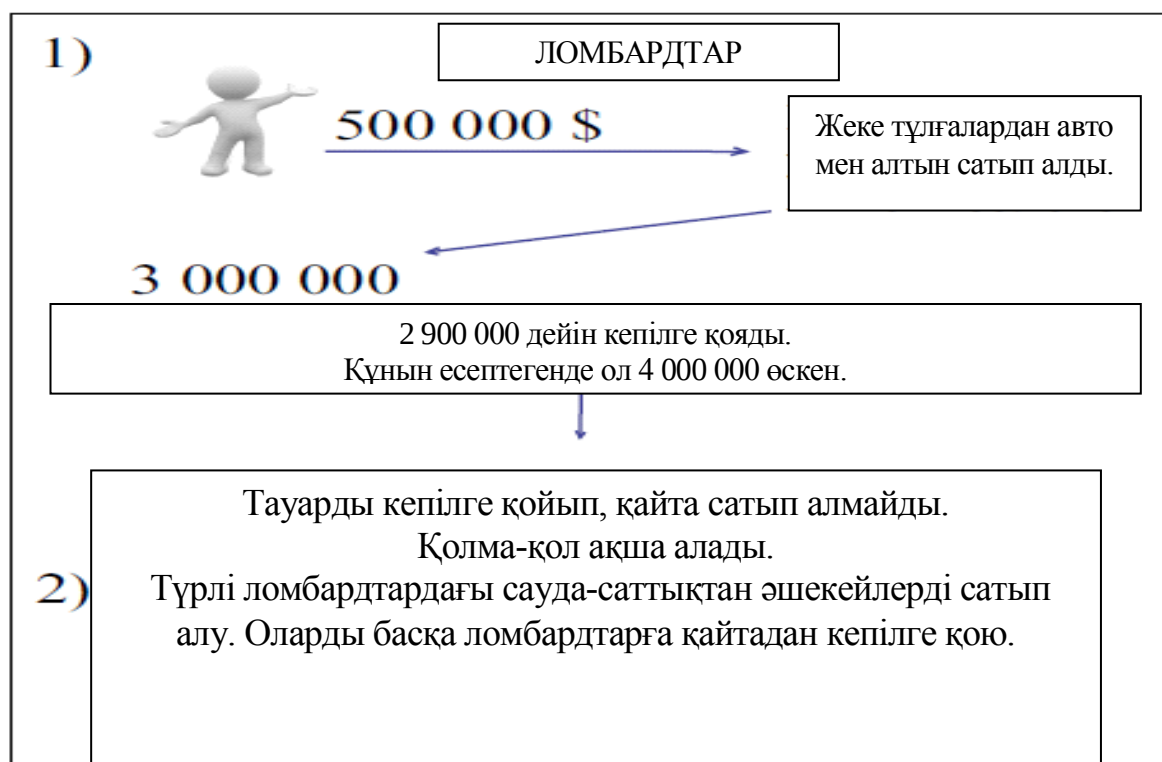
Осылайша, жосықсыз ломбардпен жосықсыз клиент арасында келісім жасалуы мүмкін: зат жоғары бағада қабылданады, орташа қарыз беріледі, қарыз алушы (кепіл беруші) затты сатып алмайды, ломбард талап етілмеген затты дәл сол қарыз алушыға (кепіл берушіге) төмен бағада және

The diagram illustrates a transaction cycle between a client and a pawnshop. The client provides collateral (property worth 800,000 rubles) to the pawnshop, which then provides a loan (1,000,000 rubles) to the client. The client repays the loan (300,000 rubles) to the pawnshop, which then returns the collateral (320,000 rubles) to the client. The client's final balance is 690,000 rubles.

```
graph TD
    Client[КЛИЕНТ] -- "Иесі" --> Collateral[КЕПІЛГЕ САЛЫНАТЫН МҮЛІК  
(нақты құны 800 000 руб.)]
    Collateral --> Pawnshop[ЛОМБАРД]
    Pawnshop -- "КЕПІЛГЕ БЕРУ  
ЕҢ ЖОҒАРҒЫ ҚҰНЫ  
1 000 000 РУБ." --> Client
    Client -- "АҚША  
ҚАРАЖАТТАРЫН  
БЕРУ  
300 000 РУБ." --> Pawnshop
    Pawnshop -- "САТЫП АЛЫНБАҒАН ЗАТТЫ САУДА-  
САТТЫҚТАН АРЗАН БАҒАМЕН САТЫП АЛУ  
320 000 РУБ." --> Client
    Client -- "КЛИЕНТТІҢ ӨТІНІШІ БОЙЫНША АЙЫРМАНЫ  
ҚАЙТАРУ  
690 000 РУБ." --> Client
```

- Кепілге берілген заттың жоғары бағалануы және берілген қарыздың аз мөлшері, яғни бағалау сомасы мен берілген сома арасындағы елеулі айырмашылық;
- Заттарды сатып алудан бас тарту;
- Қарыз алу мақсатында бұрын кепілге берілген затты төмен бағамен сол тұлғаға сату;
- Ломбардтың кепіл мүлкін сатудан алынған бағалау құны мен берешек сомасы арасындағы айырма сомасын қайтару туралы өтініші.

Ломбард қызметімен байланысты және қылмыстық әрекеттерді анықтауға мүмкіндік беретін ақшаны жылыстатудың жалпы күдікті белгілерін айта кету керек. Бұдан басқа, суретте қаржы мониторингі субъектілерімен бірігіп жасалған қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыру төмендегі сызбада көрсетілген.

Күдікті әрекет белгілері:

- Ломбардтан кепілге әртүрлі заттарды қою арқылы жиі қарызға ақша алу;
- Бір адамның әр түрлі ломбардтардан мүліктердің бірнеше түрін кепілге қою арқылы жүйелі түрде қарыз алу;
- Ломбард операцияларын жүзеге асыратын тұлғаның бұрын сотталғандығы болуы;
- Мәміле затының нарықтық құны мен шартқа сәйкес құнының елеулі айырмашылығы;

- Бағалы металдар мен асыл тастарды, зергерлік бұйымдарды ағымдағы нарықтық бағалардан елеулі ауытқуға ұшыраған бағамен сату.

Осылайша, осы бөлімді қорытындылай келе, бүгінгі күні ломбардтар, пошта операторлары, нотариустар және микроқаржы ұйымдарының қатысуымен қылмыстық кірістерді заңдастырудың көптеген жолдары бар деп айтуға болады.

Осы бөлімнің мақсаты - қаржы мониторингі субъектілерінің болашақта қылмыстық жолмен алынған ақшаны заңдастыруға бағытталған күдікті операцияларды дұрыс анықтауы үшін қылмыстық кірістерді заңдастыруға тікелей бағытталған мәмілелерді (операцияларды), сызбаларды дұрыс анықтауға үйрету.

Қаржы мониторингі субъектілері осы бөлімде Қазақстан Республикасына, халықаралық тәжірибеге тән мысалдар мен әдістерді зерделеп, күдікті операцияларды анықтауға көмектесетін және АЖ/ТҚҚ шараларының тиімділігін арттыруға ықпал ететін көрсеткіштерді дұрыс анықтауды үйренеді.

Қаржылық мониторинг субъектілері осы бөлімде ұсынылған сызбалар мен типологиялардың мысалдарын басшылыққа ала отырып, келешекте қылмыстық сызбалардың енгізілмеуіне және күмәнді мәмілелерді жүргізбеуге ықпал ете алады.

ҚОРЫТЫНДЫ

Әдістемелік нұсқаулық қаржы мониторингі субъектілеріне (мысалы, ақшалай және (немесе) басқа мүлікпен нотариалды қызметтерді жүзеге асыратын нотариустар, ломбардтар, ақша аудару қызметін көрсететін пошта операторларымен, микроқаржылық ұйымдармен және жеке кәсіпкерлермен және іске асыруға делдалдық қызмет көрсететін заңды тұлғалардың жылжымайтын мүлікке байланысты жасалған сатып алу-сату мәмілелері) арналып жасалған.

Нұсқаулықта қаржы мониторингі субъектілері бойынша АЖ / ТҚЖ жүйесіне тікелей қатысушылар ретінде қысқаша ақпарат беріледі, жеке сектор - қаржы институттары мен БҚЕКК секторына қатысты ФАТФ стандарттарына шолу жасалады.

Қаржы мониторингі субъектілерінің қызметін ескере отырып, ФАТФ халықаралық стандарттарының ең маңызды талаптары, сондай-ақ Қазақстан Республикасы мен халықаралық тәжірибеге тән сызбалар мен типологиялардың мысалдары ұсынылған.

Бұдан басқа, нұсқаулық материалдары қаржы мониторингі субъектілерінің құқықтық негіздерін, ақшалай аударым қызметтерін көрсететін пошта операторларын, ақшамен және (немесе) өзге мүлікпен нотариаттық іс-әрекеттерді жүзеге асыратын нотариустарды, жылжымайтын мүлікті сату-сатып алу бойынша мәмілелерді жүзеге асыру кезінде делдалдық қызмет көрсететін жеке кәсіпкерлер мен заңды тұлғаларды, және микроқаржылық ұйымдарды АЖ/ТҚЖ жүйесіне қосудың себептері ашылады.

Нұсқаулықтың негізгі бөлімі болып қаржы мониторингіне жататын операцияларды олардың орындалу формасына және жасалуы немесе жасалуы мүмкін сомасына қарамастан күдікті операцияларды зерттеу,

тұтынушының күрделі, айтарлықтай көлемді ақшамен және (немесе) өзге мүлікпен операцияның айқын экономикалық мағынасы немесе айқын заңды мақсаты жоқ операциялардың жүзеге асуы, тиісті тексерулерден және/немесе қаржы мониторингінен жалтаруға бағытталған клиент жасаған әрекеттер, қылмыстық жолмен алынған ақшаны қолма-қол ақшаға айналдыруға бағытталған деп пайымдауға негіз бар ақшамен және (немесе) басқа мүлікпен жасалған операциялар, ол ақшаны жылыстатумен күрес жөніндегі мақсаттық топтың (ФАТФ) ұсыныстарын жеткілікті немесе толық орындамайтын, мемлекетте (аумақта) тіркелген, ақшамен және (немесе) басқа мүлікпен операциялар жасау, сондай-ақ қаржы мониторингі субъектілерінің қатысуымен қылмыстық жолмен алынған ақшаны заңдастыру (жылыстату) мен терроризмді қаржыландыруға байланысты типологияларды, сызбаларды үйрену болып табылады.

Сонымен қатар, 2015 жылдан 2017 жылға дейінгі аралықта қаржы мониторингі субъектілерімен жіберілген хабарламаларға талдау жасалды.

Осылайша, жоба бойынша жұмыс нәтижесінде қажетті нәтижелерге қол жеткізілді.

Ең алғаш рет мұндай жұмыс қаржы мониторингі субъектілерінің тікелей қатысуымен және қаржы мониторингі бойынша уәкілетті органның өзара байланысты жұмысының арқасында жүзеге асырылды.

Сонымен қатар нұсқаулық АЖ / ТҚҚ шараларының орындалуына, мониторингтің тиімділігін арттыруға көмектесетін сауалнамаға жауаптарды (1-қосымша) қамтиды.

ҚОСЫМША

Сұрақтар-жауаптар

1. Сұрақ:

«Басқа да құндылықтар» термині «Қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыстатуға) және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл туралы» Қазақстан Республикасы Заңының 4-бабы 2-тармағының 21) тармақшасына сәйкес қандай мағынаны білдіреді?

Жауап:

Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2014 жылғы 21 қарашадағы №1219 қаулысына сәйкес «Мемлекеттік кірісті қабылдау, сақтау, өткізу, кепілге беру ережелерін бекіту туралы» Ережесіне сәйкес басқа да құндылықтар дегеніміз - тарихи, ғылыми, көркемдік және мәдени құндылықтармен түсіндіріледі.

2. Сұрақ:

Қаржы мониторингі субъектісі клиенттің шетелдік жария лауазымды тұлғамен, оның отбасы мүшелерімен және жақын туыстарына бағыныштылығын немесе қатысы бар екендігін қалай анықтауы керек?

Жауап:

Қазақстан Республикасының қылмыстық жолмен алынған кірісті заңдастыруға (жылыстатуға) және терроризмді қаржыландыруға қарсы Заңы шеңберінде клиенттің шетелдік жария лауазымды адамға, оның отбасы мүшелеріне және жақын туыстарына бағыныштылығын және (немесе) қатыстылығын анықтаудың белгіленген әдістері жоқ. Осылайша, қаржы мониторингі субъектісі клиенттің осы тұлғаларға бағыныштылығын және (немесе) қатыстылығын анықтау әдістерін дербес анықтайды. Сонымен қатар, клиент ұсынған ақпаратпен сәйкестендіру және/немесе құжаттарды

алу, сауалнама жүргізу, қоғамдық көздерді, соның ішінде Интернет арқылы зерттеу, сондай-ақ үшінші тұлғалар әзірлеген коммерциялық тізімдерді пайдалану арқылы анықтау мүмкін болады.

3. Сұрақ:

Клиенттің бенефициарлық иесін анықтау мүмкін болмаған жағдайда клиенттің бенефициарлық иесі деп заңды тұлға – бірыңғай атқарушы органын немесе клиенттің алқалы атқарушы органының басшысын тануға жол беріледі. Бұл норма қаржы мониторингінің субъектісіне әсерін қаншалықты тигізуі мүмкін, өйткені «Қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыстатуға) және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл туралы» Қазақстан Республикасы Заңының 13-бабының 1-тармағына сәйкес тиісті шаралар қолдануға мүмкін болмаса, қаржылық мониторинг субъектілері клиентпен іскерлік қарым-қатынас орнатудан бас тартуы керек.

Жауап:

Жоқ, «Қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыстатуға) және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл туралы» Қазақстан Республикасы Заңының 5-бабы 3-тармағының 2-1-тармақшасына сәйкес жеке атқарушы органның немесе басқарушының іс жүзіндегі иесінің клиенттің алқалы атқарушы органы - заңды тұлғаға қатысты ерекше жағдай қарастырылған.

Қаржы мониторингі субъектісі бенефициарлық меншік иесін анықтау және іс жүзіндегі иеленушіні идентификациялау үшін барлық шараларды қабылдаған жағдайда анықтау мүмкін болмаса, жеке атқарушы органның іс жүзіндегі иесі немесе клиенттің заңды тұлға - алқалы атқарушы органының басшысына рұқсат етіледі.

4. Сұрақ:

Қаржы мониторингіне жататын операциялар қатарына заңды және жеке тұлғалардың коммуналдық, салықтық және басқа да төлемдері жатады ма? Егер жататын болса, клиентті тиісті түрде тексеру үшін қандай құжаттарды сұратуға балады?

Жауап:

Иә, егер мұндай операциялар «Қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыстатуға) және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл туралы» Қазақстан Республикасы Заңының 4-бабында көзделген операциялардың бір түріне жататын болса немесе күдікті операцияларға қатысты болса жатады.

Тұтынушыларды тиісінше тексеру бойынша шараларды жүзеге асыру барысында тұтынушы туралы ақпарат 2010 жылғы 15 ақпандағы Қазақстан Республикасы Қаржы министрінің № 56 бұйрығымен бекітілген қаржы мониторингі субъектілерінің клиентінің тиісті тексеруін жүргізу үшін қажетті құжаттардың тізбесі негізінде тіркеледі.

Бұл ретте тұтынушы, бенефициарлық меншік иесі туралы алдын-ала алынған ақпараттың дұрыстығына күмән тудырған, сондай-ақ ішкі бақылау ережелерімен қарастырылған жағдайларда ақпарат жаңартылады.

5. Сұрақ:

Тұтынушыларды тиісті тексеру шараларын орындау кезінде клиенттің файлына құжат көшірмесін қоса бермей-ақ қойса тұтынушының жеке басын куәландыратын құжаттың деректері жеткілікті ме?

Жауап:

Қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыстатуға) және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл туралы заңнамада клиенттің тиісті тексерісі нәтижесінде алынған ақпаратты есепке алу және қаржы

мониторингіне жататын ақшамен және (немесе) өзге мүлікпен мәмілелер туралы ақпарат көзделмейді. Яғни, ақпаратты электронды және/немесе қағаз түрінде клиенттің файлына құжат көшірмесін қоспай-ақ тіркеуге болады.

6. Сұрақ:

Қаржы мониторингі субъектісі уәкілетті органға қаржы мониторингіне жататын бағалы қағаздармен жасалатын мәмілелерді ғана жіберуі керек пе немесе осындай операция шеңберіндегі барлық мәмілелерді жіберуі керек пе?

Жауап:

Қазақстан Республикасының Азаматтық Кодексінің 147-бабына сәйкес мәміле ретінде азаматтар мен заңды тұлғалардың азаматтық құқықтар мен міндеттерді белгілеуге, өзгертуге немесе тоқтатуға бағытталған іс-әрекеттері танылады.

Осыған байланысты қаржы мониторингі субъектілері қаржы мониторингі бойынша уәкілетті органға бағалы қағаздармен жасалатын мәмілелер үшін де, сондай-ақ азаматтық құқықтарды бұзуға, өзгертуге немесе тоқтатуға қатысты бағалы қағаздармен жасалатын мәмілелердің шеңберінде жасалған мәмілелер үшін де ақпаратты жіберуі талап етіледі.

7. Сұрақ:

Қаржы мониторингінің басқа субъектісі қаржы мониторингіне жататын операция туралы есеп берген болса, осы операция туралы қаржы мониторингі субъектісі хабарлауы қажет пе?

Жауап:

Қаржы мониторингі жөніндегі уәкілетті органның қаржы мониторингі субъектілерінің бірнешеуімен жүргізілетін операциялар туралы ақпараттандыру қажеттігі барлық

қатысушыларға - қаржы мониторингінің субъектілеріне қатысты болып табылады.

Қаржы мониторингінің бірнеше субъектісі арқылы бір операция шеңберінде ақпарат жіберу қаржы мониторингіне жататын операциялар туралы мәліметтерді жіберудің халықаралық және тұрақтанған тәжірибесі болып табылады.

8. Сұрақ:

Қандай жағдайларда қаржы мониторингінің субъектісі тұтынушымен ақшамен және (немесе) басқа мүлікпен операциялар жүргізуден бас тартуға міндетті?

Жауап:

«Қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыру (жылыстату) және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл туралы» Қазақстан Республикасы Заңына сәйкес қаржы мониторингі субъектілері келесі жағдайларда жеке тұлғамен және заңды тұлғамен ақша және (немесе) басқа да мүліктермен операциялар жүргізуден бас тартуға міндетті:

- «Қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыру (жылыстату) және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл туралы» Қазақстан Республикасы Заңының 5-бабының, 3-тармағы, 1), 2), 2-1), 4) және 6) тармақшаларына сәйкес шаралар қабылдау мүмкін болмаған жағдайларда;

- «Қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыру (жылыстату) және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл туралы» Қазақстан Республикасы Заңының 13-бабының, 1-1 тармағына сәйкес терроризмді және экстремизмді қаржыландырумен байланысты тұлғалар мен ұйымдардың тізіміне енгізілген тұлғалармен операцияны тоқтату туралы шаралар жүргізілген жағдайда.

Сонымен қатар, қаржы мониторингі субъектілері іскерлік қарым-қатынас кезінде қылмыстық жолмен алынған ақшаны заңдастыруға (жылыстатуға) және терроризмді қаржыландыруға пайдаланылуына байланысты күдіктенсе,

ақша және (немесе) өзге мүлікпен операциялар жүргізуден бас тартуға құқылы;

Сонымен қатар қаржы мониторингі субъектілері уәкілетті органға жеке тұлғамен немесе заңды тұлғамен ақша және (немесе) басқа мүлікпен іскерлік қарым қатынас орнатқаны, тоқтатқаны туралы шаралар (әрекетті орындау) қабылдағаны жөнінде қабылданған күнінен кейінгі жұмыс күнінен кешіктірмей хабарлауы керек.

9. Сұрақ:

Субъектінің қаржы мониторингіне бенефициарлық иелік туралы ақпарат бермеуі «Қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыру(жылыстату және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл туралы» Қазақстан Республикасы Заңын бұзғандық болып есептеледі ме?

Жауап:

«Қылмыстық жолмен алынған кірісті заңдастыруға (жылыстатуға) және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл туралы» Қазақстан Республикасы Заңының 5-бабы 3-тармағының 2-1 тармақшасына сәйкес қаржы мониторингінің субъектілері бенефициарлық меншік иесінің анықтауға және осы тармақтың 3-тармағының 1) тармақшасына сәйкес заңды мекен-жайын қоспағанда оны анықтауға қажет деректерді есепке алуы тиіс.

Тұтынушыларды (олардың өкілдерінің) және бенефициарлық меншік иелерін тиісті тексеруге қатысты «Қылмыстық жолмен түскен кірістерді заңдастыруға (жылыстатуға) және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл туралы» Қазақстан Республикасы Заңының талаптарын бұзу Қазақстан Республикасының «Әкімшілік құқық бұзушылық туралы» Кодексінің 214 бабы 1-тармағына сәйкес әкімшілік жауаптылыққа алып келеді.

10. Сұрақ:

Жауапты адам FM-1 хабарламаларына қол қою үшін қай сертификат қолданылады?

Жауап:

FM-1 хабарламаларына қол қою үшін жауапты тұлға Қазақстан Республикасының Ұлттық куәландырушы орталығымен шығарылған ЭЦҚ пайдаланады.

Web-SPS ішкі жүйесін пайдалану кезінде электрондық сандық қолтаңбамен мәселелер туындаған жағдайда, қаржымониторингі субъектісі Web-SPS ішкі жүйесін пайдаланады, содан кейін Қазақстан Республикасының Ұлттық куәландырушы орталығының Call-орталығына хабарласу қажет.

ФМ-1 формасы бойынша Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің Қазақстандық банкаралық есеп айырысу орталығының арнасы арқылы хабарларды жіберу үшін қаржы мониторингі субъектісінің кілті FASTI 2 негізінде экспортталатын сертификат қолданылады.

FASTI жүйесінде кілттерді беру мәселесі бойынша, сондай-ақ FASTI кілтімен проблемалар туындаған жағдайда, Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің Қазақстан банкаралық есеп айырысу орталығына хабарласу қажет.

11. Сұрақ:

Ақшаны аудару бойынша операцияларды жүргізген кезде клиенттің терроризм мен экстремизмді қаржыландыруға байланысты ұйымдар мен тұлғалар тізімінде емес екендігін тексеру қажет пе?

Жауап:

Иә, қажет. Терроризмді және экстремизмді қаржыландырумен айналысатын ұйымдар мен тұлғалардың тізімінде клиент болған жағдайда «Қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыстатуға) және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл туралы»

Қазақстан Республикасы Заңының 12-бабының 8-тармағында көзделген жағдайларды қоспағанда, жоғарыда аталған Заңның 13-бабының 1-1-тармағында көзделген ақшамен және (немесе) өзге мүлікпен операцияларды тоқтата тұруға шаралар қабылдайды.

12. Сұрақ:

Терроризмді және экстремизмді қаржыландырумен байланысты жеке тұлғалар мен ұйымдардың тізіміне қаржы мониторингі жөніндегі уәкілетті органның ресми сайтында орналасқан өзара тоқтатып қою бойынша Санкциялық тізімінің қатысы бар ма?

Жауап:

Иә. «Қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыстатуға) және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл туралы» Қазақстан Республикасы Заңының 12-бабы 4-тармағының 6) тармақша-сына сәйкес осы өзара тоқтатып қою туралы санкция тізімі терроризмді және экстремизмді қаржыландырумен байланысты ұйымдар мен тұлғаларға да қатысты.

13. Сұрақ

Қандай жағдайда қаржы мониторингі субъектісі тұтынушымен іскерлік қарым-қатынас орнатудан бас тартуға міндетті?

Жауап:

«Қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыстатуға) және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл туралы» Қазақстан Республикасы Заңының 13-бабына сәйкес қаржы мониторингі субъектілері жеке немесе заңды тұлғамен шараларды қабылдауға мүмкіндік болмаған жағдайда, «Заңсыз жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыстатуға) және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл туралы» Қазақстан Республикасы Заңының 5-

бабының 3-тармағына, 1), 2), 2-1) және 4-тармақшаларына сәйкес бас тартуға міндетті.

Сонымен бірге қаржы мониторингі субъектілері іскерлік қарым-қатынас қылмыстық жолмен алынған кірісті заңдастыруға (жылыстатуға) немесе терроризмді қаржыландыруға пайдаланылатынына күдіктенсе, тұтынушымен іскерлік қарым-қатынастан бас тартуға немесе іскерлік қарым-қатынасты тоқтатуға құқылы.

Сонымен қатар қаржы мониторинг субъектілері уәкілетті органға жеке тұлғамен немесе заңды тұлғамен іскерлік қарым қатынас орнатқаны, тоқтатқаны туралы шешім (әрекетті орындау) қабылданған күнінен кейінгі жұмыс күнінен кешіктірмей хабарлауы керек.

14 Сұрақ:

Терроризмді және экстремизмді қаржыландырумен айналысатын ұйымдардың және жеке тұлғалардың Тізіміндегі жеке тұлғалар өзінің өмір сүруін қамтамасыз еті үшін өтініш білдірген кезде күнтізбелік күнді есептеу үшін қандай күнді алу керек?

Жауап:

Бұл кезенді қаржы мониторингі субъектілері терроризм мен экстремизмді қаржыландырумен айналысатын ұйымдар мен тұлғалардың Тізіміндегі жеке тұлғаларға ақшаны соңғы төлеген күннің негізінде есептейді.

15. Сұрақ:

«Терроризмді және экстремизмді қаржыландырумен айналысатын ұйымдар мен тұлғалардың тізіміне енгізілген жеке тұлғаларға олардың өмір сүруін қамтамасыз ету үшін қаражаттарды төлеу ережесін бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Қаржы министрінің 2015 жылғы 4 желтоқсандағы № 613 бұйрығына сәйкес тізімдегі терроризм және экстремизммен байланысы бар ұйымдар мен жеке

тұлғалардың құжаттар пакетін ұсынуы қаншалықты жиі қажет?

Жауап:

Қаржы мониторингі субъектісі тұтынушыдан құжаттарды сұратудың жиілігі туралы шешімді дербес қабылдайды, сондай-ақ оның отбасы мүшелерімен бірге тұратын, жеке табыс көзі жоқ адамдардың өмір сүру жағдайы туралы да дербес шешім қабылдайды. Сонымен қатар, жалақы туралы анықтамада көрсетілген соманы толық көлемде алу үшін тұтынушының жалақы анықтамасын бір рет ұсынуы жеткілікті екенін хабарлаймыз.

16. Сұрақ:

ВЕБ-ҚМЖ жүйедегі логинді қалай өзгертуге болады?

Жауап:

ВЕБ-ҚМЖ жүйесіндегі қаржы мониторингін ішкі пайдаланушы субъектісінің логинін өзгерту үшін жұмыс жасап тұрған логинмен кіру қажет, содан соң әкімшінің құқығымен жаңа есімді тіркеу және бастапқы тіркелген логинді бұғаттау қажет.

17. Сұрақ:

ЭСҚ сертификатын қалай жүктеуге болады?

Жауап:

ЭСҚ сертификатын жүктеу үшін Java модульінің ерекше жағдайына, қаржы мониторингі Комитетінің сайты қосу қажет. Бұл үшін келесі кезекпен әрекет ету керек: **Бастау/Басқару тақтасы/JavaSecurity** қосымша бетінде, **EditSiteList** батырмасын басу, содан соң **Add**, содан соң **https://www.web-sfm.kz** көшіру және Mozilla FireFox 42-ден 50-ге дейінгі версиядағы браузерін пайдалану.

**Требования международных
стандартов, типологии и
подозрительные операции, связанные
с отмыванием преступных доходов**

**Астана
2018**

Методическое пособие подготовлено при поддержке Офиса программ ОБСЕ в Астане и при непосредственном участии экспертов ОБСЕ, сотрудников Комитета по финансовому мониторингу Министерства финансов Республики Казахстан и субъектов финансового мониторинга.

Методическое пособие составлено в соответствии с Законом Республики Казахстан от 28 августа 2009 года «О противодействии легализации (отмыванию) доходов, полученных преступным путем, и финансированию терроризма» *(с изменениями и дополнениями по состоянию на 24.05.2018 г.)*.

В пособии проанализированы и представлены примеры специфических продуктов и услуг, связанных с операциями с деньгами и имуществом, которые наиболее уязвимы с точки зрения отмывания доходов.

Особое внимание уделено типологиям и схемам в работе с клиентами в целях противодействия легализации (отмыванию) доходов, полученных преступным путем.

Представленные в пособии мнения и анализ не отражают официальную позицию Офиса программ ОБСЕ в Астане.

Воспроизведение, перевод или тиражирование данного документа невозможны без получения предварительного письменного разрешения. Письмо с просьбой о получении такого разрешения на весь документ или какую - либо его часть необходимо направить по адресу: Комитет по финансовому мониторингу Министерства финансов Республики Казахстан г. Астана, «Дом министерств», пр. Мангилик Ел, дом 8, подъезд 1.

СОДЕРЖАНИЕ

ГЛОССАРИЙ.	91

ВВЕДЕНИЕ.....	93

РАЗДЕЛ 1. Нотариусы, осуществляющие нотариальные действия с деньгами и (или) иным имуществом, микрофинансовые организации, операторы почты, оказывающие услуги по переводу денег, ломбарды и индивидуальные предприниматели и юридические лица, оказывающие посреднические услуги при осуществлении сделок купли-продажи недвижимого имущества как субъекты системы противодействия отмыванию денег	101

<i>Нотариусы, осуществляющие нотариальные действия с деньгами и (или) иным имуществом.....</i>	<i>101</i>

<i>Микрофинансовые организации.....</i>	<i>108</i>

<i>Операторы почты, оказывающие услуги по переводу денег.....</i>	<i>113</i>

<i>Ломбарды.....</i>	<i>118</i>

<i>Индивидуальные предприниматели и юридические лица, оказывающие посреднические услуги при осуществлении сделок купли-продажи недвижимого имущества .....</i>	<i>119</i>

РАЗДЕЛ 2. Требования стандартов в сфере противодействия отмыванию денег и финансированию терроризма	121

<i>Оценка рисков и применение подхода, основанного на рисках.....</i>	<i>126</i>

<i>Меры НПК и хранение данных .....</i>	<i>126</i>

<i>Дополнительные меры для особых категорий клиентов и видов деятельности .....</i>	<i>128</i>

<i>Доверие мерам третьих сторон, контроль и финансовые группы.....</i>	<i>133</i>

<i>Сообщения о подозрительных операциях .....</i>	<i>134</i>

<i>УНФПП: НПК и иные меры .....</i>	<i>134</i>

РАЗДЕЛ 3. Типологии отмывания денег с участием субъектов финансового мониторинга	137

<i>3.1. Сделки, связанные с недвижимостью .....</i>	<i>139</i>
<i>3.2. Сделки, связанные с микрофинансовыми организациями. ....</i>	<i>150</i>
<i>3.3. Сделки с операторами почты, оказывающие услуги по переводу денег.....</i>	<i>153</i>
<i>3.4. Сделки с ломбардами. ....</i>	<i>156</i>
ЗАКЛЮЧЕНИЕ.....	162
ПРИЛОЖЕНИЕ	164

ГЛОССАРИЙ

ПОД/ФТ	противодействие легализации (отмыванию) доходов, полученных преступным путем, и финансированию терроризма
ФАТФ	Группа по разработке финансовых мер по борьбе с отмыванием преступных доходов
ЕАГ	Евразийская группа по противодействию отмыванию преступных доходов и финансированию терроризма
ПФР	подразделение финансовой разведки
СФМ	субъект финансового мониторинга
ФИ	финансовые институты
СПО	сообщение о подозрительной операции
ИП	Индивидуальный предприниматель
ТОО	Товарищество с ограниченной ответственностью
УНФПП	установленные нефинансовые предприятия и профессии
ПДЛ	публичные должностные лица
КФМ МФ РК	Комитет по финансовому мониторингу Министерства финансов Республики Казахстан, уполномоченный орган по финансовому мониторингу
НБ РК	Национальный Банк Республики Казахстан, уполномоченный орган
МЮ РК	Министерство юстиции Республики Казахстан, уполномоченный орган
ОД	отмывание денег
ФТ	финансирование терроризма
Типология	типовые способы и схемы отмывания доходов, полученных преступным путем и финансирования терроризма

Риск	может рассматриваться в качестве производной от трёх факторов: «угрозы», «уязвимости» и «последствия»
Угроза	лицо или группа лиц, объект или деятельность, которые могут потенциально нанести вред, например, государству, обществу, экономике и т.д. В контексте ОД и ФТ это понятие включает преступников, террористические группы и поддерживающих их лиц, их денежные средства, а также прошлая, настоящая и будущая деятельность по отмыванию денег или финансированию терроризма. Угроза определена выше в качестве одного из факторов, связанных с риском, и обычно служит важным отправным пунктом для понимания риска ОД и ФТ
Уязвимость	области, в которых угроза может реализоваться, либо то, что может содействовать или способствовать её реализации. В контексте ОД и ФТ рассмотрение уязвимости отдельно от угрозы означает сосредоточение внимания, например, на факторах, представляющих слабые места в системе или мерах контроля в сфере ПОД и ФТ или на определённых характеристиках и особенностях страны. Это также может включать характеристики и особенности конкретного сектора, финансового продукта или вида услуг, которые делают их привлекательными для целей ОД или ФТ
Последствия	влияние или вред, который может быть оказан или причинён рисками ОД или ФТ, и включают влияние связанной с этим преступной или террористической деятельности на финансовые системы и учреждения, а также на всю экономику в целом

ВВЕДЕНИЕ

Закон Республики Казахстан «О противодействии легализации (отмыванию) доходов, полученных преступным путем, и финансированию терроризма» N 191-IV подписан 28 августа 2009 года и вступил в законную силу 9 марта 2010 года (Закон о ПОД/ФТ)¹.

Закон о ПОД/ФТ определяет правовые основы противодействия легализации (отмыванию) доходов, полученных преступным путем, и финансированию терроризма, правовые отношения субъектов финансового мониторинга, уполномоченного органа по финансовому мониторингу² и других государственных органов Республики Казахстан в сфере противодействия легализации (отмыванию) доходов, полученных преступным путем, и финансированию терроризма.

Глава 2 (статьи 3-14) Закона о ПОД/ФТ посвящена мерам, направленным на предупреждение использования национальной финансовой системы для легализации (отмывания) доходов полученных преступным путем и финансированию терроризма.

Статья 3 содержит перечень субъектов финансового мониторинга.

Законом о ПОД/ФТ определено 17 видов субъектов финансового мониторинга.

Статья 4 определяет перечень операций, подлежащих финансовому мониторингу. Всего финансовому мониторингу подлежат четыре вида операций:

---

¹ Закон о ПОД/ФТ - Закон Республики Казахстан «О противодействии легализации (отмыванию) доходов, полученных преступным путем, и финансированию терроризма».

² Уполномоченный орган по финансовому мониторингу - Комитет по финансовому мониторингу Министерства финансов Республики Казахстан.

1. пороговые операции, перечисленные в п. 2 статьи 4, если сумма операции превышает порог, определенный в п. 1 статьи 4;
2. подозрительные операции (п. 3 статьи 4), подлежат финансовому мониторингу независимо от формы и суммы, на которую совершены или могли бы быть совершены, при этом признаки определения подозрительной операции утверждены Постановлением Правительства Республики Казахстан от 23 ноября 2012 года № 1484 «Об утверждении Правил представления субъектами финансового мониторинга сведений и информации об операциях, подлежащих финансовому мониторингу, и признаков определения подозрительной операции»;
3. операции, подлежащие обязательному изучению по основаниям, предусмотренным в пп. 1) - 4) п. 4 статьи 4;
4. операции, имеющие характеристики, соответствующие типологиям, схемам и способам легализации (отмывания) преступных доходов и финансирования терроризма.

Статья 5 устанавливает меры надлежащей проверки клиентов, которые обязаны предпринять субъекты финансового мониторинга.

Статья 6 определяет особенности проведения надлежащей проверки (НПК)³ клиентов при установлении деловых отношений с клиентами.

Статья 7 направлена на особенности проведения НПК при проведении операций с деньгами и (или) иным имуществом.

---

³ НПК - Надлежащая проверка клиентов

Статья 8 посвящена особенностям НПК иностранных публичных должностных лиц.

Статья 9 устанавливает особенности НПК при установлении корреспондентских отношений с иностранными финансовыми организациями.

Статья 10 содержит нормы, обязывающие субъектов финансового мониторинга документально фиксировать сведения о клиенте, направлять сведения и информацию об операции, подлежащей финансовому мониторингу в уполномоченный орган по финансовому мониторингу согласно форме ФМ-1, утвержденной Постановлением Правительства Республики Казахстан от 23 ноября 2012 года № 1484 «Об утверждении Правил представления субъектами финансового мониторинга сведений и информации об операциях, подлежащих финансовому мониторингу, и признаков определения подозрительной операции», а также предоставлять информацию (в течение 3-х рабочих дней) по запросу уполномоченного органа по финансовому мониторингу необходимые информацию, сведения и документы.

Также в данной статье для субъектов финансового мониторинга определяются способы направления сведений и информации, подлежащей финансовому мониторингу:

электронным способом:

- посредством сетей телекоммуникаций республиканского государственного предприятия на праве хозяйственного ведения «Казахстанский центр межбанковских расчетов Национального Банка Республики Казахстан»; или
- посредством «веб - портала уполномоченного органа по финансовому мониторингу в формате XML;

на бумажном носителе:

- могут предоставлять только адвокаты и другие независимые специалисты по юридическим вопро-

сам в случаях указанных в п.7 ст. 3 Закона о ПОД/ФТ.

Статья 11 охватывает правовые нормы, обязывающие субъектов финансового мониторинга разрабатывать правила внутреннего контроля, состоящие как минимум из пяти программ. Требования к правилам внутреннего контроля субъектов финансового мониторинга утверждаются уполномоченным органом по финансовому мониторингу совместно с соответствующими государственными органами.

Статья 12 содержит подходы к формированию Перечня организаций и лиц, связанных с финансированием терроризма и экстремизма (Перечень)⁴, а также информирование государственных органов и размещение Перечня на официальном интернет - ресурсе уполномоченного органа по финансовому мониторингу.

Также данная статья содержит основания для включения в Перечень и основания для исключения из Перечня.

Статья 13 определяет, при каких случаях уполномоченный орган по финансовому мониторингу отказывает от проведения и приостановлении операций с деньгами и (или) иным имуществом, а также при каких случаях субъект финансового мониторинга применяет меры по замораживанию операций с деньгами и (или) иным имуществом.

Статья 14 устанавливает организацию и контроль за соблюдением законодательства Республики Казахстан о противодействии легализации (отмыванию) доходов, полученных преступным путем, и финансированию терроризма субъектами финансового мониторинга.

Глава 3 (статьи 15-17) Закона о ПОД/ФТ регламентирует задачи, функции права и обязанности уполномоченного органа по финансовому мониторингу.

---

⁴ Перечень - перечень организаций и лиц, связанных с финансированием терроризма и экстремизма.

Статьи 18 - 21 Закона о ПОД/ФТ устанавливают правовые нормы, способствующие реализации политики междунационального сотрудничества и взаимодействия государственных органов Республики Казахстан в сфере противодействия легализации (отмывания) доходов, полученных преступным путем, и финансированию терроризма, а также определяет ответственность за нарушение законодательства Республики Казахстан о противодействии легализации (отмыванию) доходов, полученных преступным путем, и финансированию терроризма и порядок введения в действие Закона о ПОД/ФТ.

За период с 2011 по 2018 годы, в целях совершенствования национальной системы по противодействию легализации (отмыванию) доходов, полученных преступным путем, и финансированию терроризма были введены в действие ряд законов и подзаконных нормативно правовых актов.

Расширен перечень субъектов финансового мониторинга в соответствии с требованиями рекомендаций Группы разработки финансовых мер борьбы с отмыванием денег (ФАТФ)⁵.

Утверждены требования для субъектов финансового мониторинга по вопросам противодействия легализации (отмыванию) доходов, полученных преступным путем, и финансированию терроризма, которые должны включать в себя:

- программу организации внутреннего контроля в целях противодействия легализации (отмыванию) доходов, полученных преступным путем, и финансированию терроризма, включая требования, предъявляемые к работникам субъектов финансового

---

⁵ФАТФ - Группа разработки финансовых мер борьбы с отмыванием денег.

мониторинга, ответственным за реализацию и соблюдение Правил внутреннего контроля;

- программу управления риском легализации (отмывания) доходов, полученных преступным путем, и финансированию терроризма, учитывающую риски клиентов и риски использования услуг в преступных целях, включая риск использования технологических достижений;
- программу идентификации клиентов;
- программу мониторинга и изучения операций клиентов, включая изучение сложных, необычно крупных и других необычных операций клиентов;
- программу подготовки и обучения сотрудников субъектов финансового мониторинга по вопросам противодействия легализации (отмыванию) доходов, полученных преступным путем, и финансированию терроризма;
- иные программы, которые могут разрабатываться субъектами финансового мониторинга в соответствии с правилами внутреннего контроля.

Размещен «Перечень организаций и лиц, связанных с финансированием терроризма и экстремизма» на официальном сайте уполномоченного органа по финансовому мониторингу <http://kfm.gov.kz>.

Ломбарды, индивидуальные предприниматели и юридические лица, осуществляющие операции с драгоценными металлами и драгоценными камнями, ювелирными изделиями из них, индивидуальные предприниматели и юридические лица, оказывающие посреднические услуги при осуществлении сделок купли-продажи недвижимого имущества, индивидуальные предприниматели и юридические лица, осуществляющие лизинговую деятельность в качестве лизингодателя без лицензии, другие независимые специалисты по юридическим вопросам – в

случаях, когда они от имени или по поручению клиента участвуют в операциях с деньгами и (или) иным имуществом согласно пп. 7) п.1 ст. 3 Закона о ПОД/ФТ. обязаны направлять в уполномоченный орган по финансовому мониторингу «Уведомление о начале или прекращении осуществления деятельности или определенных действий» в соответствии с приказом Министра национальной экономики Республики Казахстан от 06.01.2015 года №4.

При этом, как показала практика, субъекты финансового мониторинга сталкиваются с определенными проблемами при реализации мер ПОД/ФТ, в числе которых: сложности при проведении надлежащей проверки клиентов, надлежащее исполнение требований внутреннего контроля, отсутствие знаний о способах совершения преступлений, выявление подозрительных операций и применения к ним признаков подозрительности и кода вида операций, а также отсутствие опыта в сфере ПОД/ФТ.

В этой связи, для разъяснения отдельных вопросов и оказания содействия субъектам финансового мониторинга при их непосредственном участии разработано данное методическое пособие.

Методическое пособие ориентировано на определенных субъектов финансового мониторинга, осуществляющих операции с деньгами и (или) иным имуществом, такие как: нотариусы, осуществляющие нотариальные действия с деньгами и (или) иным имуществом, ломбарды, индивидуальные предприниматели и юридические лица, оказывающие посреднические услуги при осуществлении сделок купли-продажи недвижимого имущества, операторы почты, оказывающие услуги по переводу денег и микрофинансовые организации.

В методическом пособии рассматриваются требования международных стандартов, законодательство ПОД/ФТ, опыт уполномоченного органа по финансовому мониторингу

и субъектов финансового мониторинга, а также типологии и подозрительные операции, связанные с отмыванием денег, характерные для Республики Казахстан и других стран.

Также в данном методическом пособии определены индикаторы подозрительных операций, выявление которых будет способствовать эффективному соблюдению законодательства ПОД/ФТ субъектами финансового мониторинга.

В целях активного включения субъектов финансового мониторинга в работу разработан вопросник, информацию которую представили субъекты финансового мониторинга, которая включена в методическое пособие. Кроме того, использованы материалы уполномоченного органа по финансовому мониторингу, результаты исследований ФАТФ и ЕАГ, а также мнение экспертов-практиков.

РАЗДЕЛ 1.

Нотариусы, осуществляющие нотариальные действия с деньгами и (или) иным имуществом, микрофинансовые организации, операторы почты, оказывающие услуги по переводу денег, ломбарды и индивидуальные предприниматели и юридические лица, оказывающие посреднические услуги при осуществлении сделок купли-продажи недвижимого имущества как субъекты системы противодействия отмыванию денег

В текущем разделе представлена краткая информация по включенным в методическое пособие субъектам финансового мониторинга, которая дает общее представление о виде деятельности субъектов финансового мониторинга, надзорных органах и позволяет понять причины включения каждого из них в систему ПОД/ФТ.

Кроме этого, в данном разделе на основании результатов анализа уполномоченного органа по финансовому мониторингу показаны часто применяемые субъектами финансового мониторинга признаки подозрительности к операциям с деньгами и (или) иным имуществом, подлежащих финансовому мониторингу.

Нотариусы, осуществляющие нотариальные действия с деньгами и (или) иным имуществом

В соответствии с п.1, п 4, п.7 ст. 15 Закона Республики Казахстан «О нотариате» от 14 июля 1997 года № 155, нотариусом, занимающимся частной практикой, признается гражданин, который осуществляет нотариальную деятельность без образования юридического лица на основании лицензии, застраховавший свою гражданско-правовую ответственность по обязательствам, возникающим вследствие

причинения вреда в результате совершения нотариальных действий, вступивший в члены нотариальной палаты и прошедший учетную регистрацию в территориальном органе юстиции.

Нотариат в Республике Казахстан - это правовой институт по оказанию квалифицированной юридической помощи, обеспечивающий защиту прав и законных интересов физических, юридических лиц путем совершения нотариальных действий.

Нотариальная деятельность в Республике Казахстан основывается на принципах законности, независимости, тайны нотариальных действий.

Нотариальная деятельность не является предпринимательской, а также в осуществлении нотариальной деятельности нотариусы и другие уполномоченные на совершение нотариальных действий лица независимы и подчиняются только закону. При этом они руководствуются Законом Республики Казахстан «О нотариате» и другими нормативными правовыми актами, а также международными договорами, ратифицированными Республикой Казахстан, регулирующими такую деятельность.

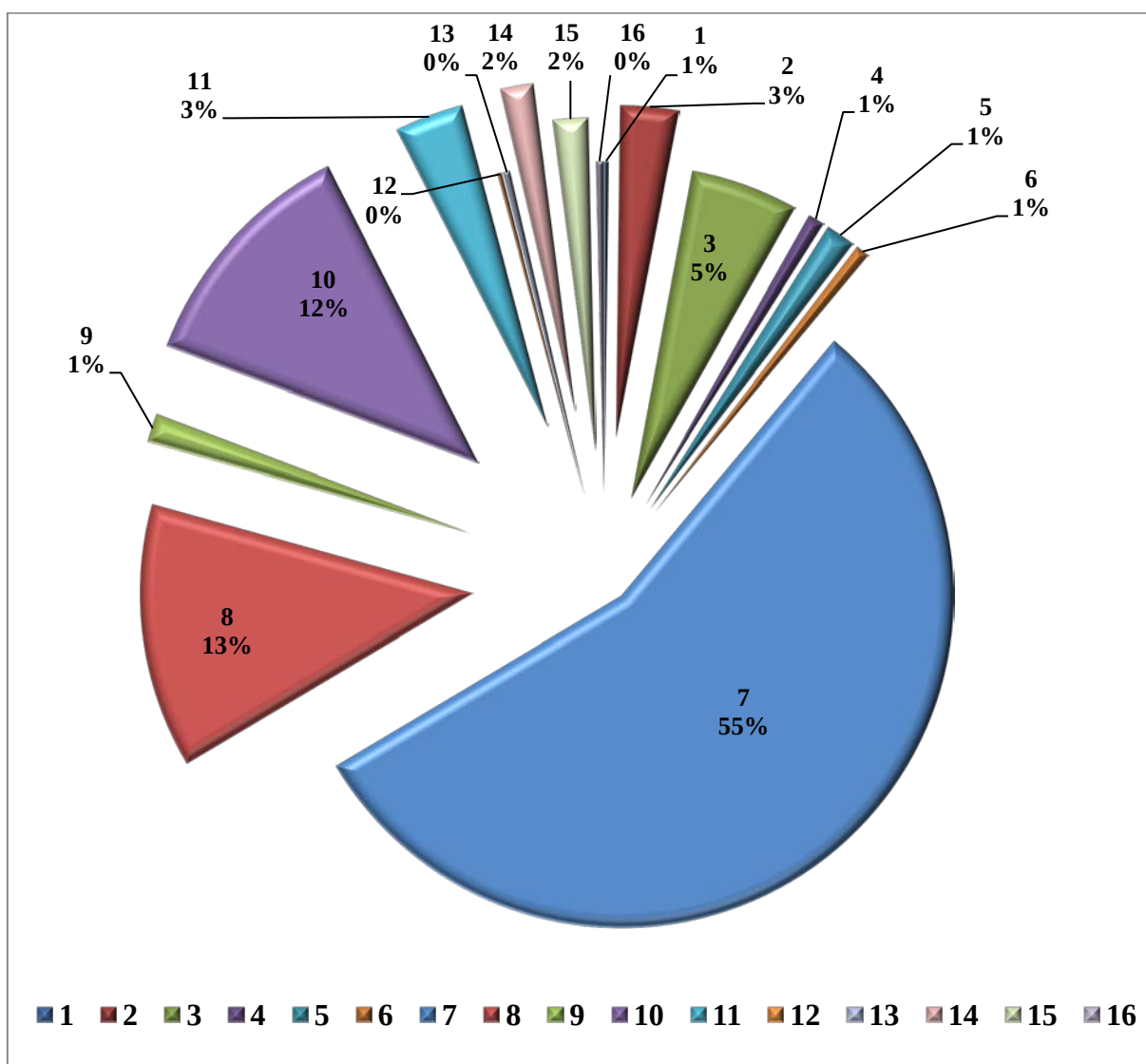
Нотариус, занимающийся частной практикой, обязан иметь одно помещение, пригодное для беспрепятственного доступа физических лиц и представителей юридических лиц. Тем самым обеспечивается соблюдение тайны совершения нотариальных действий и сохранность нотариального делопроизводства. В одном помещении могут работать один или несколько нотариусов в случае соблюдения ими требований законодательства о нотариате. Помещение нотариуса является местом его учетной регистрации.

В соответствии с пп. 6) п. 1 ст. 3 Закона Республики Казахстан от 28 августа 2009 года «О противодействии легализации (отмыванию) доходов, полученных преступным путем, и финансированию терроризма» нотариусы, осу-

осуществляющие нотариальные действия с деньгами и (или) иным имуществом являются субъектами финансового мониторинга.

Контроль за соблюдением нотариусами законодательства Республики Казахстан о ПОД/ФТ осуществляется Министерством юстиции Республики Казахстан и его территориальными органами.

Признаки подозрительности, часто применяемые нотариусами, осуществляющими нотариальные действия с деньгами и (или) иным имуществом

№	Код признака подозрительности	Наименование признаков подозрительности
1	1003	Совершение клиентом либо по его указанию сделок с ценными бумагами (финансовыми инструментами), в результате которых не меняется владелец этих ценных бумаг (финансовых инструментов)
2	1009	Приобретение имущества и иных материальных ценностей в пользу третьего лица, не состоящего в отношении близкого родства или свойства, опекуна, попечителя и подопечного
3	1014	Предоставление лицом беспроцентных займов другим физическим и (или) юридическим лицам, а равно получение такого займа
4	1015	Получение и (или) предоставление имущества по договору финансовой аренды (лизинга) по невыгодным, экономически нецелесообразным условиям договора (нотариусы)
5	1024	Систематическое осуществление финансовых операций, при которых один и тот же предмет сделки продается и затем выкупается
6	1026	Платежи и переводы денег, связанные с предоставлением (получением) клиентом займов с необычно высокими ставками вознаграждения, в том числе с участием нерезидентов

7	1030	■ Дарение недвижимого и/или иного имущества, подлежащего государственной регистрации, между участниками сделки (операции), не состоящими между собой в отношениях близкого родства или свойства, опекуна, попечителя и подопечного
8	1032	■ Явное несоответствие договорной и действительной стоимости предмета сделки
9	1033	■ Существенное отличие стоимости недвижимого имущества от обычной рыночной стоимости такого недвижимого имущества
10	1036	■ Операции, которые признаны подозрительными должностными лицами субъекта финансового мониторинга в соответствии с их опытом и знаниями
11	1039	■ Операция (сделка) с деньгами и (или) иным имуществом по которой возникает основание полагать, что данная операция (сделка) не имеет очевидного экономического смысла
12	2005	■ Необоснованная поспешность клиента (представителя клиента) в проведении операции и (или) излишняя озабоченность вопросами конфиденциальности в отношении проводимой операции
13	2009	■ Неоднократное проведение клиентом аналогичных операций, сумма которых в отдельности не превышает сумму операции, подлежащей финансовому мониторингу, но в результате сложения превышает установленную сумму (при условии, что деятельность клиента не связана с обслуживанием

		населения, сбором обязательных или добровольных платежей)
14	7006	■ Клиенты, их деятельность, операции либо попытки их совершения, признанные подозрительными в соответствии с внутренними процедурами субъекта финансового мониторинга
15	9014	■ Совершение сделки с недвижимым имуществом по цене, имеющей существенное отклонение от рыночной стоимости
16	9015	■ Многократная (три и более раз) покупка и (или) продажа физическим лицом объектов недвижимости

Анализ сведений, представленных нотариусами за период с 2015 по 2017 годы показал, что указанные СФМ чаще всего направляют сообщения по следующим признакам подозрительности:

«дарение недвижимого и/или иного имущества, подлежащего государственной регистрации, между участниками сделки (операции), не состоящими между собой в отношениях близкого родства или свойства, опекуна, попечителя и подопечного» (КОД 1030).

«явное несоответствие договорной и действительной стоимости предмета сделки»(КОД 1032).

«операции, которые признаны подозрительными должностными лицами субъекта финансового мониторинга в соответствии с их опытом и знаниями» (КОД 1036).

Уполномоченный орган по финансовому мониторингу на основании представленных сведений и с учетом особен-

ностей деятельности нотариальных услуг, определены признаки, которые могут указывать на ОД и ФТ.

Индикаторы подозрительной деятельности:

- Заключение нескольких договоров займа между двумя физическими лицами в один день на разные суммы с возвратом в один день;
- Совершение сделки по отчуждению имущества от имени лица, состоящего в Перечне и являющегося собственником недвижимого имущества;
- Сделка по купле-продаже квартиры по очевидно заниженной стоимости;
- Продажа недвижимого объекта юридическим лицом по явно заниженной стоимости в пользу физического лица, являющегося собственником (учредителем) юридического лица;
- Продажа недвижимого имущества собственником в течение короткого промежутка времени после приобретения данного имущества по значительно завышенной или заниженной стоимости;
- Один и тот же объект недвижимости периодически передаривается между одними и теми же участниками;
- Заключение договора дарения денег в виде крупной суммы при отсутствии информации о происхождении источника денежных средств.

Микрофинансовые организации

Деятельность микрофинансовых организаций регулируется Законом Республики Казахстан от 26 ноября 2012 года № 56 «О микрофинансовых организациях» (далее - Закон о МФО).

Микрофинансовая организация – юридическое лицо, являющееся коммерческой организацией, официальный статус которого определяется государственной регистрацией в органах юстиции и прохождением учетной регистрации, осуществляющее деятельность по предоставлению микрокредитов, а также дополнительные виды деятельности.

Микрофинансовые организации проходят учетную регистрацию, что подразумевает включение микрофинансовой организации в реестр микрофинансовых организаций, что в свою очередь представляет собой единый перечень микрофинансовых организаций.

Государственное регулирование микрофинансовых организаций осуществляет Национальный Банк Республики Казахстан, на сайте (www.nationalbank.kz) которого размещается вышеуказанный реестр.

Постановлением Правления Национального Банка Республики Казахстан от 28 ноября 2016 года № 272 утвержден следующий перечень отчетностей микрофинансовых организаций:

- 1) отчет о расшифровке корреспондентских и текущих счетов, вкладов, размещенных в банках;
- 2) отчет о структуре инвестиций в капитал юридических лиц;
- 3) отчет об основных источниках привлеченных денег;
- 4) отчет о микрокредитах, в том числе, по которым имеется просроченная задолженность по основному долгу и (или) начисленному вознаграждению в деталях, а также о размере резервов (проvizий).

Микрофинансовая организация предоставляет микрокредиты в размере, не превышающем восьми тысячекратного размера месячного расчетного показателя, установленного на соответствующий финансовый год законом о республиканском бюджете, на одного заемщика.

В соответствии с Законом о МФО, микрофинансовая организация приобретает официальный статус путем государственной регистрации в органах юстиции и учетной регистрации в уполномоченном органе (Национальный Банк Республики Казахстан). Для прохождения учетной регистрации микрофинансовая организация представляет пакет документов. Законом о МФО определены основания для отказа в регистрации со стороны уполномоченного органа, а также основания для исключения из реестра микрофинансовых организаций.

В соответствии с пп. 11) п. 1 ст. 3 Закона Республики Казахстан от 28 августа 2009 года «О противодействии легализации (отмыванию) доходов, полученных преступным путем, и финансированию терроризма», микрофинансовые организации отнесены к субъектам финансового мониторинга.

В свою очередь Национальный Банк Республики Казахстан разрабатывает и утверждает пруденциальные нормативы и иные обязательные к соблюдению микрофинансовой организацией нормы и лимиты, методику их расчетов, а также формы и сроки представления отчетности об их исполнении, осуществляет проверку деятельности микрофинансовой организации, осуществляет контроль за соблюдением ими требований, предусмотренных законодательством Республики Казахстан в области ПОД/ФТ.

На сегодняшний день согласно реестру уполномоченного органа микрофинансовых организаций в Республике Казахстан составляет 152 организации.

Ниже на *Рис. 1 и 2* показана динамика развития микрофинансовых организаций в Республике Казахстан с 2014 года по сегодняшний день, и их распределение по регионам Республики Казахстан.

Рисунок 1

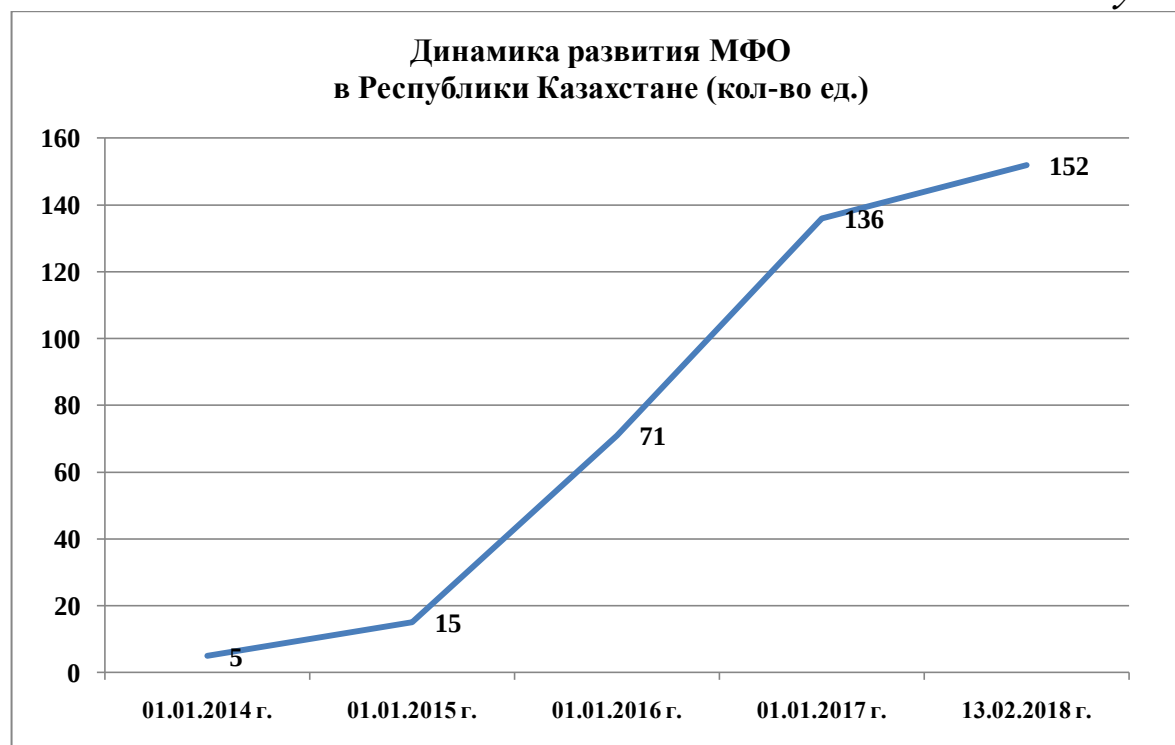
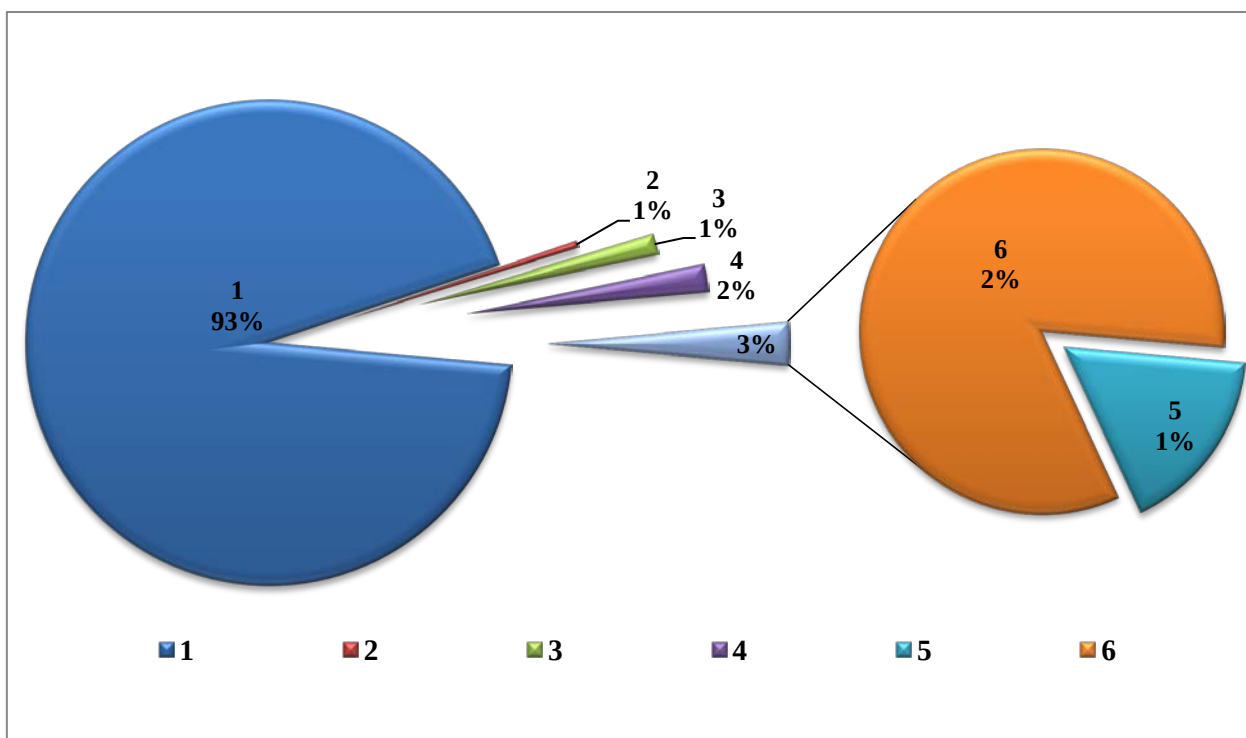

Рисунок 2

***Признаки подозрительности,
часто применяемые микрофинансовыми
организациями***

№	Код признака подозрительности	Наименование признаков подозрительности
1	1025	Досрочное погашение кредита клиентом, если имеющаяся информация не позволяет определить источник финансирования кредитной задолженности
2	1029	Регулярное перечисление (получение) клиентом денег в рамках сделок по оказанию маркетинговых, консультационных или исследовательских услуг
3	1036	Операции, которые признаны подозрительными должностными лицами субъекта финансового мониторинга в соответствии с их опытом и знаниями

4	2005	■ Необоснованная поспешность клиента (представителя клиента) в проведении операции и (или) излишняя озабоченность вопросами конфиденциальности в отношении проводимой операции
5	7006	■ Клиенты, их деятельность, операции либо попытки их совершения, признанные подозрительными в соответствии с внутренними процедурами субъекта финансового мониторинга
6	9014	■ Совершение сделки с недвижимым имуществом по цене, имеющей существенное отклонение от рыночной стоимости

Анализ сведений, представленных микрофинансовыми организациями за период с 2015 по 2017 годы показал, что указанные СФМ чаще всего направляют сообщения по следующим признакам подозрительности:

«досрочное погашение кредита клиентом, если имеющаяся информация не позволяет определить источник финансирования кредитной задолженности» (КОД 1025).

«необоснованная поспешность клиента (представителя клиента) в проведении операции и (или) излишняя озабоченность вопросами конфиденциальности в отношении проводимой операции» (КОД 2005).

«совершение сделки с недвижимым имуществом по цене, имеющей существенное отклонение от рыночной стоимости» (КОД 9014).

Уполномоченный орган по финансовому мониторингу на основании представленных сведений и с учетом осо-

бенностей деятельности микрофинансовых услуг, определены признаки, которые могут указывать на ОД.

Индикаторы подозрительной деятельности:

- Операция (сделка) по выдаче займа денежных средств лицу, адрес прописки, которого совпадает с адресом лица, состоящего в Перечне организаций и лиц, связанных с финансированием терроризма и экстремизма;
- Обращение супруги лица, состоящего в Перечне организаций и лиц, связанных с финансированием терроризма и экстремизма за получением займа денежных средств;
- Обращение физического лица за получением займа денежных средств, при указании данной услуги, в качестве гаранта лица, состоящего в Перечне организаций и лиц, связанных с финансированием терроризма и экстремизма.

Операторы почты, оказывающие услуги по переводу денег

В соответствии с пп. 10) п.1 ст. 3 Закона Республики Казахстан «О противодействии легализации (отмыванию) доходов, полученных преступным путем, и финансированию терроризма» операторы почты, оказывающие услуги по переводу денег являются субъектами финансового мониторинга.

АО «Казпочта» предоставляет широкий спектр почтовых, финансовых, брокерских, агентских, электронных услуг.

В распоряжении АО «Казпочта» самая масштабная филиальная сеть в стране, охватывающая практически всю территорию Казахстана, особенно на уровне районной и сельской местности.

Компания представлена в самых отдаленных населенных пунктах страны, и в сложившихся условиях отделения почтовой связи выступают важными центрами по переводу денег.

Так, на ряду с различными видами услуг АО «Казпочта», вправе оказывать:

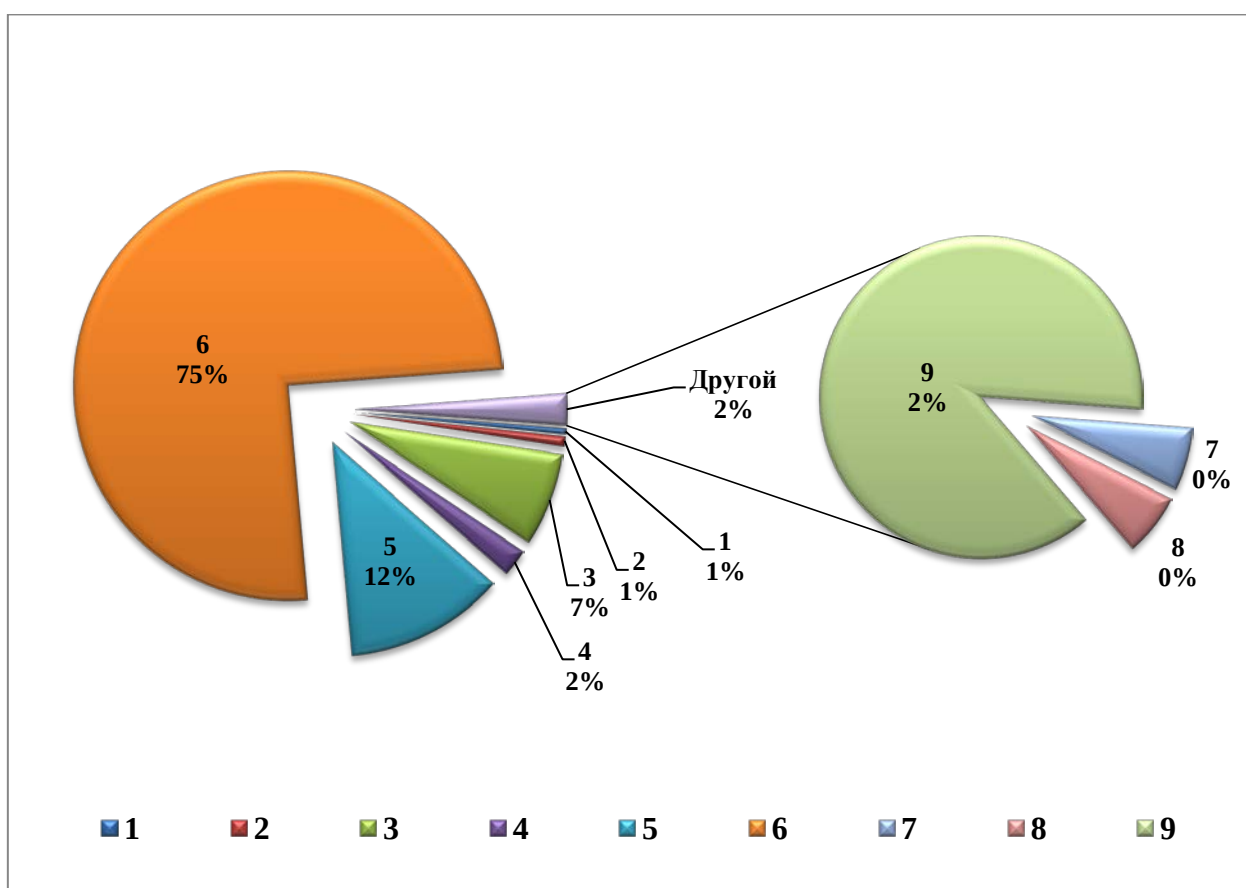
- почтовые переводы денег;
- осуществлять без лицензии отдельные виды банковских операций (прием депозитов; открытие и ведение банковских счетов юридических лиц; открытие и ведение корреспондентских счетов банков и организаций, осуществляющих отдельные виды банковских операций и другие);
- организацию обменных операций с иностранной валютой, включая организацию обменных операций с наличной иностранной валютой;
- осуществлять выпуск, реализацию и распространение платежных карточек.

Особенность перечисленных видов услуг заключается в том, что их клиентами, в основном (в отдельных категориях организаций – исключительно), являются физические лица, и большинство расчетов с ними осуществляются наличными денежными средствами, что создает предпосылки для возникновения рисков использования указанных операций в целях ОД и ФТ.

Деятельность Национального оператора почты по приему депозитов, открытию и ведению банковских счетов физических лиц регулируется Национальным Банком Республики Казахстан, в том числе путем установления отдельных пруденциальных нормативов и выдачи лицензий.

Национальный Банк Республики Казахстан осуществляет контроль и надзор за соблюдением Национальным оператором почты законодательства Республики Казахстан о ПОД/ФТ и валютного законодательства Республики Казахстан при осуществлении финансовой деятельности и предоставлении финансовых услуг.

***Признаки подозрительности,
часто применяемые при предоставлении услуг
почтовых переводов денег***

№	Код признака подозрительности	Наименование признаков подозрительности
1	1022	Вывоз из Республики Казахстан культурных ценностей
2	1025	Досрочное погашение кредита

		клиентом, если имеющаяся информация не позволяет определить источник финансирования кредитной задолженности
3	1027	■ Осуществление клиентом платежей и переводов денег по возврату ранее полученного аванса по договору поставки товаров (выполнения работ, оказания услуг и т.д.) на регулярной основе
4	1028	■ Платежи, связанные с оплатой неустойки (штрафа, пени), компенсационных выплат, и иные платежи, не связанные с оплатой предмета сделки, в размере, существенно отличающемся от обычной деловой практики
5	1036	■ Операции, которые признаны подозрительными должностными лицами субъекта финансового мониторинга в соответствии с их опытом и знаниями
6	2009	■ Неоднократное проведение клиентом аналогичных операций, сумма которых в отдельности не превышает сумму операции, подлежащей финансовому мониторингу, но в результате сложения превышает установленную сумму (при условии, что деятельность клиента не связана с обслуживанием населения, сбором обязательных или добровольных платежей)
7	3003	■ Совершение операций с деньгами и (или) иным имуществом с участием некоммерческих организаций с религиозным направлением
8	6004	■ Операция (сделка) с деньгами и (или) иным имуществом, в которой одной из сторон являются физическое и (или) юри-

		дическое лицо, включенное в перечень организаций, и лиц, связанных с финансированием терроризма и экстремизма
9	8010	■ Прекращение деловых отношений в случае возникновения в процессе изучения операций, совершаемых клиентом, подозрений о том, что деловые отношения используются клиентом в целях легализации (отмывания) доходов, полученных преступным путем

Анализ сведений, представленных организациями при предоставлении услуг почты за период с 2015 по 2017 годы показал, что указанные СФМ чаще всего направляют сообщения по следующим признакам подозрительности:

«осуществление клиентом платежей и переводов денег по возврату ранее полученного аванса по договору поставки товаров (выполнения работ, оказания услуг и т.д.) на регулярной основе» (КОД 1027).

«операции, которые признаны подозрительными должностными лицами субъекта финансового мониторинга в соответствии с их опытом и знаниями» (КОД 1036).

«неоднократное проведение клиентом аналогичных операций, сумма которых в отдельности не превышает сумму операции, подлежащей финансовому мониторингу, но в результате сложения превышает установленную сумму (при условии, что деятельность клиента не связана с обслуживанием населения, сбором обязательных или добровольных платежей)» (КОД 2009).

Ломбарды

В Казахстане ломбардными операциями может заниматься только юридическое лицо, исключительным видом деятельности которого являются предоставление гражданам краткосрочных займов под залог движимого имущества, учет, хранение и продажа ювелирных изделий, содержащих драгоценные металлы и драгоценные камни, а также инвестиционная деятельность.

Ломбарды вправе осуществлять инвестиционную деятельность.

Согласно пп.1 п.1 ст. 328 Гражданского Кодекса Республики Казахстан исключительной деятельностью ломбарда является предоставление краткосрочных займов. Поэтому отсутствие сроков погашения займа или их большой срок является нарушением закона.

В основном большинство ломбардов соблюдают требования закона и выдают займы на срок от 10 до 30 календарных дней. Ломбарды принимают в залог только ювелирные изделия, содержащие драгоценные металлы и драгоценные камни.

Ломбард не имеет права выдавать краткосрочные займы под залог движимого имущества, предназначенного для личного пользования, поступающего в будущем, поскольку в таком случае ломбард не сможет выдать залоговый билет и именную сохранную квитанцию. Ломбард вправе принимать в залог и на хранение движимое имущество, принадлежащие заемщику.

Ломбарды осуществляют свою деятельность только при наличии Правил проведения ломбардных операций, которые утверждаются высшим органом ломбарда и должны содержать следующую информацию:

- 1) предельные суммы и сроки предоставляемых кредитов;

- 2) предельные величины ставок вознаграждения по предоставляемым кредитам;
- 3) ставки и тарифы за проведение операций;
- 4) права и обязанности ломбарда и его клиентов, их ответственность;
- 5) порядок выдачи залогодателю дубликатов при утере залогового билета;
- 6) иные условия.

Правила проведения ломбардных операций подлежат размещению в месте, доступном для обозрения клиентами ломбарда.

В соответствии с пп. 14) п. 1 ст. 3 Закона Республики Казахстан «О противодействии легализации (отмыванию) доходов, полученных преступным путем, и финансированию терроризма» ломбарды являются субъектами финансового мониторинга и обязаны соблюдать законодательство в сфере ПОД/ФТ.

Кроме этого согласно п. 5 ст. 328 Гражданского Кодекса Республики Казахстан ломбарды о начале или прекращении своей деятельности обязаны уведомить Комитет по финансовому мониторингу Министерства финансов Республики Казахстан в порядке, установленном Законом Республики Казахстан «О разрешениях и уведомлениях».

Индивидуальные предприниматели и юридические лица, оказывающие посреднические услуги при осуществлении сделок купли-продажи недвижимого имущества

Посреднические услуги при осуществлении сделок купли-продажи недвижимого имущества в Казахстане оказывают юридические лица или индивидуальные предприниматели, зарегистрированные в порядке, установленном законодательством Республики Казахстан.

Указанный вид деятельности не лицензируется и не имеет регулятора в лице государственного органа или организации. Объединенная ассоциация риелторов Казахстана оказывает содействие развитию цивилизованного рынка недвижимости путем разработки правовой базы, создания системы профессиональных стандартов для ее участников, использования собственной инфраструктуры для защиты общих имущественных интересов и удовлетворения нематериальных потребностей членов ассоциации.

Индивидуальные предприниматели и юридические лица, оказывающие посреднические услуги при осуществлении сделок купли-продажи недвижимого имущества являются субъектами финансового мониторинга и обязаны соблюдать законодательство в сфере ПОД/ФТ.

Кроме этого, индивидуальные предприниматели и юридические лица, оказывающие посреднические услуги при осуществлении сделок купли-продажи недвижимого имущества, обязаны уведомить Комитет по финансовому мониторингу Министерства финансов Республики Казахстан о начале, либо прекращении своих действий на территории Республики Казахстан.

А также в дальнейшем предоставлять сведения и информацию об операциях подлежащих финансовому мониторингу при оказании посреднических услуг в осуществлении сделок купли - продажи недвижимого имущества уполномоченному органу по финансовому мониторингу в целях и порядке, предусмотренных Законом Республики Казахстан «О противодействии легализации (отмыванию) доходов, полученных преступным путем, и финансированию терроризма».

РАЗДЕЛ 2.

Требования стандартов в сфере противодействия отмыванию денег и финансированию терроризма

Основным документом, определяющим комплексную и последовательную структуру мер, которые странам следует применять для ПОД/ФТ это 40 Рекомендаций ФАТФ (ФАТФ - межправительственная организация, вырабатывающая международные стандарты в сфере ПОД/ФТ, а также осуществляющая оценки соответствия национальных систем государств этим стандартам).

ФАТФ призывает принять эффективные меры для приведения своих национальных систем противодействия отмыванию денег, финансированию терроризма и финансированию распространения оружия массового уничтожения в соответствие с Рекомендациями ФАТФ.

Рекомендации ФАТФ обязаны соблюдаться финансовыми институтами, нефинансовыми учреждениями и установленными категориями нефинансовых предприятий и профессий.

Данные Рекомендации устанавливают определенные меры, которые государствам необходимо соблюдать.

К их числу следует отнести:

- определять риски, разрабатывать политику и осуществлять координацию внутри страны;
- преследовать отмывание денег, финансирование терроризма и финансирование распространения оружия массового уничтожения;
- применять превентивные меры для финансового сектора и других установленных секторов;

- устанавливать полномочия и ответственность компетентных органов (например, следственных, правоохранительных и надзорных) и иные институциональные меры;
- укреплять прозрачность и доступность информации о бенефициарной собственности юридических лиц и образований;
- обеспечивать международное сотрудничество.

Кроме Рекомендаций ФАТФ должны соблюдаться также, как часть международных стандартов и Конвенции Организации Объединенных Наций, такие как:

- «Конвенция Организации Объединенных Наций против транснациональной организованной преступности».
- «О борьбе против незаконного оборота наркотических средств и психотропных веществ».
- «Международная конвенция о борьбе с финансированием терроризма».
- «Шанхайская конвенция о борьбе с терроризмом, сепаратизмом и экстремизмом».
- «Конвенция Организации Объединенных Наций против коррупции».
- «Конвенция об отмывании, выявлении, изъятии и конфискации доходов от преступной деятельности».

Данный раздел описывает требования международных стандартов ФАТФ в части применения превентивных мер для финансового и нефинансового секторов, в частности в отношении ломбардов, операторов почты, микрофинансовых организаций, а также нотариусов и риэлторов.

Стандартами ФАТФ дано определение понятиям «финансовые институты» и «установленные нефинансовые предприятия и профессии». Так, под «финансовыми институтами» (ФИ) понимается:

«...любое физическое или юридическое лицо, которое в качестве деятельности осуществляет одно или более из перечисленных далее видов деятельности или операций (сделок) для клиента или от его имени:

1. Принятие депозитов и иных средств на возвратной основе от населения.
2. Кредитование.
3. Финансовый лизинг (Это включает среди прочего: потребительские кредиты, ипотечные кредиты, факторинг с правом или без права регресса, а также финансирование коммерческих сделок (включая учет векселей без права регресса)).
4. Услуги перевода денег или ценностей.
5. Выпуск и управление средствами платежа (например, кредитные и дебетовые карточки, чеки, дорожные чеки, платежные поручения и банковские переводные векселя, электронные деньги).
6. Финансовые гарантии и обязательства.
7. Операции с:
  - (a) инструментами денежного рынка (чеки, векселя, депозитные сертификаты, производные ценные бумаги и т.д.);
  - (b) обменом иностранной валюты;
  - (c) инструментами, привязанными к обменному курсу, процентным ставкам и индексам;

- (d) переводными ценными бумагами;
- (e) биржевой торговлей по срочным товарным сделкам.

8. Участие в выпусках ценных бумаг и предоставление финансовых услуг, относящихся к таким выпускам.

9. Управление индивидуальными и коллективными портфелями.

10. Хранение и распоряжение наличными денежными средствами или ликвидными ценными бумагами от имени других лиц.

11. Иное инвестирование, распоряжение или управление активами, или денежными средствами от имени других лиц».

«Установленные нефинансовые предприятия и профессии» (УНФПП) означает:

- a) Казино.
- b) Агенты по операциям с недвижимостью.***
- c) Дилеры по драгоценным металлам.
- d) Дилеры по драгоценным камням.
- e) Адвокаты, ***нотариусы***, другие независимые юристы и бухгалтеры — это относится к юристам, практикующим как единолично, так и в качестве партнеров или нанятых специалистов в профессиональных фирмах. Это не относится к «внутренним» специалистам, которые являются служащими предприятий в других отраслях, или к специалистам государственных органов, на которых могут уже распространяться меры по ПОД и ФТ.

f) Провайдер услуг трастов и компаний — лицо или организация, которые не упоминаются где-либо еще в настоящих Рекомендациях и которые в качестве ведения бизнеса предоставляют любую из следующих услуг третьим сторонам:

- действие в качестве агента по созданию юридических лиц;
- действие в качестве (или организуя для другого лица, чтобы оно действовало в качестве) директора или секретаря компании, партнера в товариществе или аналогичной позиции в отношении других юридических лиц;
- предоставление зарегистрированного офиса; делового адреса или абонентского, корреспондентского или административного адреса для компании, товарищества или иного юридического лица или образования;
- действие в качестве (или организуя для другого лица, чтобы оно действовало в качестве) доверительного лица в трасте или осуществление эквивалентной функции для другой формы юридического образования;
- действие в качестве (или организуя для другого лица, чтобы оно действовало в качестве) номинального акционера для другого лица».

В контексте Республики Казахстан под определение ФИ подпадают ломбарды, операторы почты, оказывающие услуги по переводу денег и микрофинансовые организации; под УНФПП будут пониматься нотариусы и риэлторы. В этой связи, далее по тексту требования международных стандартов будут рассмотрены в рамках категорий ФИ и УНФПП.

Оценка рисков и применение подхода, основанного на рисках

Рекомендация 1 (Оценка рисков и применение подхода, основанного на оценке рисков)

В соответствии с требованиями стандартов ФАТФ 2012 г. ФИ и УНФПП государств должны понимать свои риски отмывания денег и финансирования терроризма и принимать меры по их выявлению и оценке. Оценка рисков должна принимать во внимание различные параметры – виды услуг, предоставляемых ФИ и УНФПП, продукты, клиентов, проводимые операции и географические характеристики.

В зависимости от выводов проведенной оценки рисков ФИ и УНФПП необходимо применять соответствующие рискам меры. Данные меры должны включать принятие политик и процедур, утверждаемых руководителями ФИ и УНФПП, а также позволяющих эффективно управлять выявленными рисками и их снижением. ФИ и УНФПП должны убедиться, что принимаемые ими меры по снижению и управлению рисками согласованы с надзорными и иными компетентными органами и не противоречат национальным требованиям.

В случае выявления высоких рисков ФИ и УНФПП обязаны применять усиленные меры контроля. При низких рисках ФИ и УНФПП могут по согласованию с надзорными и иными компетентными органами принять упрощенные меры контроля по выявленным рискам.

Меры НПК и хранение данных (Рекомендации 10 и 11)

Рекомендация 10 (Надлежащая проверка клиентов)

Согласно требованиям стандартов ФАТФ о надлежащей проверке клиентов финансовые институты обязаны проводить идентификацию клиентов в следующих случаях:

- при установлении деловых отношений;
- при проведении операций свыше пороговой суммы в 15000 (EUR/USD), а также денежных переводов (внутренние и международные);
- при наличии подозрений в ОД либо ФТ;
- когда имеются подозрения о правдивости представленных ранее идентификационных данных клиента.
- Меры по идентификации клиентов должны включать:
  - идентификацию клиента, его верификацию с использованием надежных, независимых источников данных или информации;
  - проведение постоянного мониторинга операций клиентов, сопоставление проводимых операций с профилем клиентов, его деловыми отношениями, а также источником средств.

Финансовые институты должны применять риск-ориентированный подход при определении мер НПК, как описано в Рекомендации 1 выше.

В случае, когда финансовый институт не может применить меры НПК, описанные выше, от них требуется не вступать в деловые отношения с клиентом, завершать существующие деловые отношения, а также направлять сообщение о подозрительной информации в КФМ МФ РК.

Рекомендация 11 (Хранение данных)

Ломбарды, операторы почты и микрофинансовые организации должны обеспечить сохранность всей информации, полученной в рамках процесса надлежащей проверки клиентов, к примеру, копии документов, удостоверяющих

личность, паспортов, водительских удостоверений, итоги проведенного анализа, данные о счетах и т.д., как минимум в течение пяти лет со дня завершения деловых отношений либо со дня последней проведенной операции.

Операторам почты требуется хранить данные об операциях либо переводах как внутри страны, так и за ее пределами, как минимум в течение пяти лет. Информация по данным операциям должна быть полной и позволять восстановить цепочку проведенных операций, и, при необходимости, представлять собой доказательство в рамках расследования преступной деятельности.

Дополнительные меры для особых категорий клиентов и видов деятельности

Требования стандартов ФАТФ в части превентивных мер (мер, предотвращающих злоупотребление) для ФИ определены в Рекомендациях 9 – 21. Аналогичные требования в отношении УНФПП содержатся в Рекомендациях 22 и 23.

Рекомендация 12 (Публичные должностные лица - PEPs)

Стандарты ФАТФ предусматривают несколько категорий публичных должностных лиц (далее – ПДЛ):

- иностранные ПДЛ;
  - национальные ПДЛ;
  - должностные лица публичной международной организации.
-
- **Иностранные ПДЛ** – лица, которым доверены или были доверены значительные публичные функции

другой страной, например главы государств или правительств, видные политики, старшие правительственные, судебные или военные сотрудники, старшие руководители государственных корпораций, видные деятели политических партий.

- **Национальные ПДЛ** – лица, которым доверены или были доверены внутри страны значительные политические функции, например, главы государств или правительств, видные политики, старшие правительственные, судебные или военные сотрудники, старшие руководители государственных корпораций, видные деятели политических партий.
- **ПДЛ международных организаций** – лица, которым доверены или были доверены важные функции международной организацией, относятся к членам старшего руководства, т.е. директорам, заместителям директоров и членам правления или эквивалентным должностям.
- **Члены семьи** – лица, относящиеся к ПДЛ напрямую (кровное родство) либо через брак, или аналогичные (гражданские) формы партнерства.
- **Близкое окружение** – лица, наиболее близко связанные с ПДЛ, социально либо профессионально.

Согласно требованиям рекомендации 12 ломбарды, операторы почты, оказывающие услуги по переводу денег и микрофинансовые организации обязаны принимать меры по выявлению клиентов, которые могут быть ПДЛ.

Для облегчения процесса определения ПДЛ, названным СФМ, потребуется принятие следующих шагов:

- Провести процедуру НПК согласно требованиям Рекомендации 10
- Определить, является ли клиент ПДЛ:

Иностранные ПДЛ:

- применение риск - ориентированного подхода для определения того, является ли клиент либо бенефициарный собственник иностранным ПДЛ,
- предпринять шаги, т.е. провести оценку клиента на основе профилей и критериев рисков СФМ, бизнес модели, верификацию информации, полученной в рамках НПК, иных мер СФМ по определению ПДЛ,

Национальные ПДЛ/ПДЛ международных организаций:

- применение разумных мер, на основе риск – ориентированного подхода для определения того, является ли клиент либо бенефициарный собственник национальным ПДЛ/ПДЛ международных организаций,
- проведение обзора, на основе существующих факторов риска, данных НПК, для определения является ли клиент либо бенефициарный собственник национальным ПДЛ/ПДЛ международных организаций,
- определение уровня рисков, к примеру, высокий, средний или низкий уровни, от установления/продолжения деловых отношений с национальными ПДЛ/ПДЛ международных организаций. В случае обоснованных низких рисков принятие дополнительных шагов в отношении национальных ПДЛ/ПДЛ международных организаций не требуется.
- Применить меры по снижению рисков:

Иностранные ПДЛ:

- применение расширенных мер контроля;
- **Национальные ПДЛ/ПДЛ международных организаций:**
  - применение расширенных мер контроля в случаях, когда имеется высокий риск от установления деловых отношений.

Шаги, перечисленные выше, 1-3 обязательны для членов семей ПДЛ (иностранные, национальные, ПДЛ международных организаций), а также в отношении близкого окружения ПДЛ.

Перечень мер для каждой из категорий клиентов высокого, среднего, низкого рисков устанавливается СФМ по согласованию с соответствующими надзорными и уполномоченными органами.

Рекомендация 13 (Корреспондентские отношения)

Требования рекомендации 13 в данном исследовании рассматриваются в отношении оператора почты, т.к. он осуществляет деятельность по проведению денежных переводов.

В соответствии с требованиями ФАТФ, операторы почты при установлении международных и иных корреспондентских отношений в дополнение к мерам НПК должны применять следующие меры:

- осуществлять сбор достаточных сведений об учреждении-респонденте для понимания характера его деловой деятельности и определения на основе открытой информации его репутации и качества надзора, включая то, проводились ли в отношении него расследования на предмет отмыwania денег или финансирования

терроризма либо применялись ли в отношении него меры со стороны надзорных органов;

- проводить оценку применяемых учреждением-респондентом мер ПОД/ФТ;
- получать разрешение руководства на установление новых корреспондентских отношений;
- в отношении «сквозных счетов», получать удовлетворительное подтверждение того, что банк-корреспондент провел НПК в отношении клиентов, имеющих прямой доступ к счетам банка-корреспондента, и что банк имеет возможность предоставлять информацию по НПК по запросу банка-корреспондента.

Операторам почты запрещается вступать в корреспондентские отношения с банками-ширмами либо продолжать такие отношения. Операторы почты должны убедиться, что институты-респонденты не разрешают использование своих счетов банками-ширмами.

Рекомендация 14 (Услуги по переводу денег либо иных ценностей)

Операторы почты должны вести списки своих агентов, которые будут доступны для компетентных органов Казахстана. Агенты операторов почты должны соблюдать все требования законодательства РК о ПОД/ФТ.

Рекомендация 15 (Новые технологии)

Финансовые институты обязаны идентифицировать риски ОД и ФТ, относящиеся к новым продуктам, услугам, технологиям и т.д. Оценка и выявление рисков должны происходить до внедрения новых технологий в работу финансовых институтов. Также требуется применение соответствующих мер по управлению и снижению выявленных рисков.

Рекомендация 16 (Безналичные денежные переводы)

При осуществлении денежных переводов операторы почты обязаны включать в электронный перевод и сопровождающие сообщения точную информацию об отправителе и получателе средств. Данная информация должна сопровождать электронный перевод и передаваемое сообщение по всей цепочке платежа.

Операторы почты должны проводить мониторинг электронных переводов для выявления тех, в которых отсутствует требуемая информация об отправителе и/или получателе, а также принимать соответствующие меры.

В дополнение к вышеперечисленному, операторы почты должны принимать меры по замораживанию операций. Это касается операций, в которые вовлечены лица и организации, установленные резолюциями Совета Безопасности ООН 1267 и 1373 и резолюциями, принятыми в ее развитие.

Доверие мерам третьих сторон, контроль и финансовые группы

Рекомендация 18 (Внутренний контроль и иностранные филиалы)

В контексте Казахстана требования рекомендации 18 к операторам почты не применимы ввиду отсутствия иностранных филиалов у данной категории финансовых институтов.

Рекомендация 19 (Страны высокого риска)

Финансовые институты должны применять меры усиленного контроля в отношении юридических и физических лиц, финансовых институтов из стран высокого риска ОД и ФТ. Перечень стран высокого риска определяется ФАТФ и обновляется каждые четыре месяца.

Сообщения о подозрительных операциях (Рекомендации 20 и 21)

Рекомендация 20 (Сообщения о подозрительных операциях)

Согласно Рекомендации 20 финансовым институтам требуется своевременно направлять сообщения о подозрительных операциях в КФМ МФ РК при подозрении либо обнаружении, что средства представляют собой преступные доходы, используются для финансирования терроризма.

Под преступными доходами понимаются все доходы от предикатных преступлений к ОД, финансирование терроризма подразумевает финансирование террористического акта, террористов или террористических организаций в отсутствие связи с определенным террористическим актом.

Информация о подозрительных операциях, а также о попытках совершения операций должны направляться в КФМ МФ РК вне зависимости от суммы операций.

Рекомендация 21 (Информирование клиентов и конфиденциальность)

Финансовым институтам, их руководству и сотрудникам запрещается информировать клиентов о факте направления ими СПО либо иной информации о клиенте в КФМ МФ РК.

УНФПП: НПК и иные меры

Рекомендация 22 (УНФПП: Надлежащая проверка клиента)

Нотариусы и риелторы должны проводить надлежащую проверку клиентов (НПК); обеспечивать хранение данных, полученных в рамках мер НПК; выявлять ПДЛ; идентифицировать и оценивать риски ОД/ФТ от внедрения новых

продуктов и технологий; и применять меры при доверии третьим сторонам мер НПК.

Данные меры должны применяться в следующих случаях:

- риелторы – при осуществлении операций клиентов при покупке и продаже недвижимого имущества.

Требования по НПК относятся как к покупателям, так и продавцам недвижимости.

- нотариусы – при подготовке и проведении операций клиентов в части следующих действий:
- покупка и продажа недвижимости;
- создание либо управление юридических лиц, а также продажа и покупка юридических лиц/хозяйствующих субъектов.

Рекомендация 23 (Иные меры)

Требования по правилам внутреннего контроля и направлению СПО в КФМ МФ РК применимы в отношении нотариусов в случае, когда они от имени своих клиентов вовлечены в операции по покупке и продаже недвижимости; созданию либо управлению юридическими лицами, а также продаже и покупке юридических лиц/хозяйствующих субъектов.

В случае, если информация, полученная нотариусом, является предметом профессиональной тайны, то они могут не направлять СПО в КФМ МФ РК.

Таким образом, как показывает вышеприведённый обзор, стандарты ФАТФ содержат ряд рамочных требований в отношении частного сектора – финансовых институтов, сектора УНФПП. Эти требования включают:

- проведение на постоянной основе оценки рисков своего бизнеса, клиентов, предлагаемых продуктов, операций и т.д.;
- принятие превентивных мер (НПК, ПДЛ, корреспондентские отношения и др.) с целью недопущения использования своего бизнеса для отмывания денег и финансирования терроризма, данные меры должны принимать во внимание выявленные риски;
- осуществлять мониторинг операций, клиентов и при наличии подозрений информировать руководство, а также финансовую разведку.

ФИ и УНФПП, при имплементации рекомендаций ФАТФ, могут принять решение охватить более широкий спектр мер, чем установлено стандартами. Исполнение требований ФАТФ позволит ФИ и УНФПП обеспечить защиту своего сектора от возможности легализации преступных доходов и финансирования терроризма.

РАЗДЕЛ 3

Типологии отмывания денег с участием субъектов финансового мониторинга

Примеры, представленные в настоящей главе (равно как и весь материал, включенный в методическое пособие), предназначены для повышения эффективности мониторинга и формирования рекомендаций, которые позволяют субъектам финансового мониторинга повысить результативность своей работы при реализации мер ПОД/ФТ.

Описанные примеры отражают способы отмывания денег, и указывают на существующие тренды и потенциальные риски, связанные с рассматриваемой экономической деятельностью, а также на возможности использования субъектов финансового мониторинга в целях отмывания денег.

Сектор недвижимости достаточно часто используется преступниками для легализации преступных доходов не только в Республике Казахстан, но и во всем мире.

Для Республики Казахстан преступления связаны с высокой ликвидностью объектов недвижимости, возможностью приобретать недвижимость за наличный расчёт, и наиболее важным обстоятельством для использования преступниками рынка недвижимости является возможность сокрытия действительного источника денежных средств и личности собственника недвижимого имущества.

В последние годы лица, отмывающие преступные доходы, все чаще вынуждены разрабатывать более сложные схемы для противодействия системам контроля в сфере противодействия отмывания денег. Для этого преступники часто используют опытных специалистов, таких как юристы, консультанты по налогам, бухгалтеры, нотариусы, в том числе для создания и обеспечения функционирования

структур, необходимых для незаметного перемещения незаконных средств. Эти специалисты действуют как лица, с помощью которых можно проникнуть в международную финансовую систему и, которые преднамеренно или случайно могут помочь скрыть истинное происхождение денежных средств.

В Республике Казахстан до 2016 года индивидуальные предприниматели и юридические лица, оказывающие посреднические услуги при осуществлении сделок купли-продажи недвижимого имущества и ломбарды не относились к субъектам финансового мониторинга и не обязаны были представлять уполномоченному органу по финансовому мониторингу сведения и информацию о подозрительных операциях, подлежащих финансовому мониторингу (согласно международным стандартам ФАТФ), а нотариусы, осуществляющие нотариальные действия с деньгами и (или) иным имуществом, микрофинансовые организации и операторы почты, оказывающие услуги по переводу денег отнесены к субъектам финансового мониторинга гораздо раньше, чем индивидуальные предприниматели и юридические лица, оказывающие посреднические услуги при осуществлении сделок купли-продажи недвижимого имущества и ломбарды.

В этой связи можно сказать, что у нотариусов, осуществляющих нотариальные действия с деньгами и (или) иным имуществом, микрофинансовых организаций и операторов почты, оказывающих услуги по переводу денег опыта и практики больше в противодействии отмыывания преступных доходов и финансированию терроризма, чем у ломбардов и индивидуальных предпринимателей и юридических лиц, оказывающих посреднические услуги при осуществлении сделок купли-продажи недвижимого имущества.

При этом есть примеры того, как специалисты нефинансового сектора активно участвовали в обнаружении незаконной деятельности в данной сфере.

Существует множество способов и методов незаконного использования сектора недвижимости. Некоторые из них напрямую не связаны со схемами отмывания денег или финансирования терроризма, другие уже при первом изучении финансовой операции могут вызвать подозрения.

В этой связи, с учетом мнения субъектов финансового мониторинга, международной практики и на основании информации уполномоченного органа по финансовому мониторингу приведены наиболее характерные для страны примеры.

3.1. Сделки, связанные с недвижимостью

Типология 1

Легализация преступных доходов, основанная на кредитовании, зачастую используется преступниками для покупки недвижимого имущества (квартиры, коммерческая недвижимость и т.д.).

Преступник имеет доходы, полученные преступным путем, которые необходимо легализовать. При этом преступник имеет свое ТОО, где является директором данного ТОО.

ТОО оказывает посреднические услуги при осуществлении сделок по аренде и купле-продаже недвижимого имущества.

Данное место работы позволяет преступнику обратиться в банк для получения кредита для приобретения недвижимости. Часть средств вносится наличными, часть покрывается за счет средств банка. Создается видимость того, что денежные средства получены законным путем. В этом

случае цель кредита — придать такому источнику денег видимость легального происхождения и скрыть настоящую природу имеющихся денег. Достаточно часто преступники в течение непродолжительного периода времени осуществляют выплату процентов по кредиту, а потом погашают его одним платежом.

В легализации преступных доходов также участвуют нотариус и хорошо знакомые преступнику лица или родственники, которые являются участниками сделки, как правило, поэтому выявление таких схем легализации, признаков подозрительности достаточно сложная задача не только для субъектов финансового мониторинга, но и правоохранительных органов.

Индикаторы подозрительной деятельности:

- Ставка по кредиту может значительно превышать средние установленные по стране;
- Покупателем и продавцом выступают родственники либо хорошо знакомые лица;

- Клиент демонстрирует безразличие к рискам, комиссиям или иным издержкам операции;
- Использование кредитования и сложных залогов для сделок с недвижимостью;
- Сделки с недвижимым имуществом, имеющим завышенную или заниженную оценку.

Типология 2

Лица, занимающиеся незаконной деятельностью, часто не указывают при заключении договора реальную цену покупки. Другими словами, сумма, указанная в договоре, может в несколько раз отличаться от реальной стоимости объекта недвижимости. Стоимость, указанная в договоре, может выплачиваться деньгами ипотечного кредита (пример - Типология 1), а оставшаяся стоимость объекта, не указанная в договоре, уплачивается продавцу наличными деньгами, полученными от преступной деятельности. В последующем имущество продается по реальной рыночной стоимости, тем самым лицо, занимающееся преступной деятельностью, легализует свой нелегальный доход.

Индикаторы подозрительной деятельности:

- Сделку пытаются завершить в максимально сжатые сроки без разумных на то оснований;
- Участники проводят платежи малыми частями (ниже пороговой суммы) и с небольшими интервалами между ними;
- Клиент договаривается о покупке по рыночной стоимости или выше, но в документах указывается более низкая стоимость;

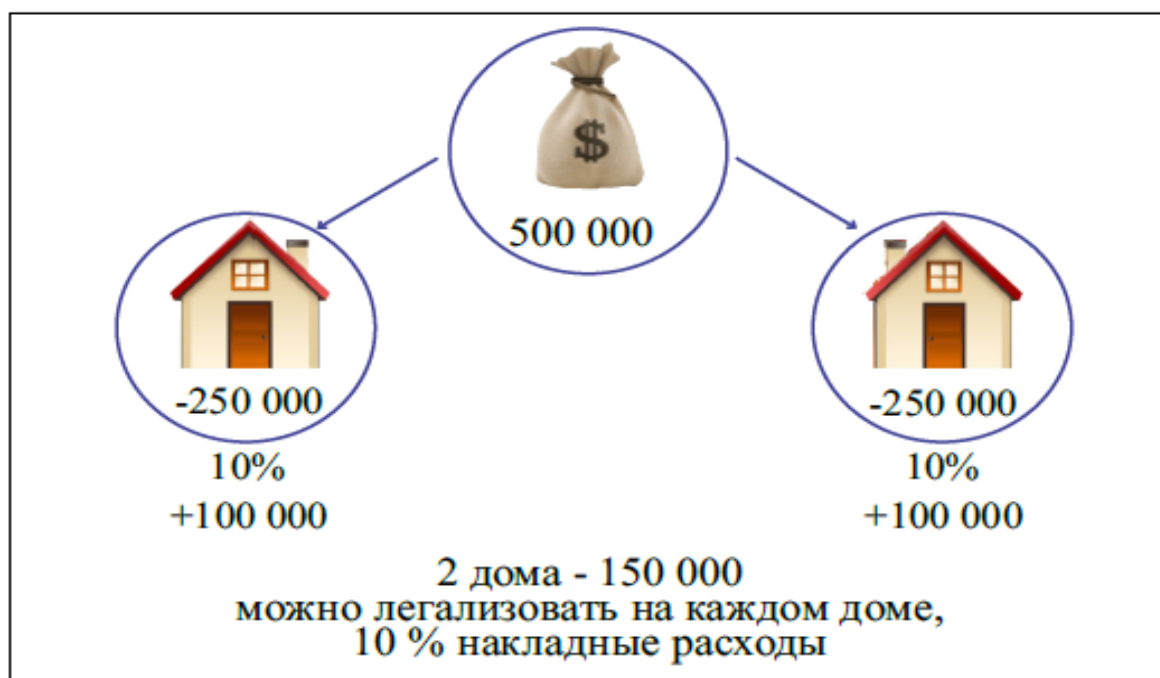
- В операции (сделке) задействованы несоразмерно крупные суммы наличных денег, не соответствующие социально-экономическому положению покупателя.

Типология 3

Пример схемы легализации, разработанный совместно с субъектами финансового мониторинга.

В целях легализации преступных доходов в размере 500 000 долларов возможно приобретение двух объектов недвижимости с реальной стоимостью 250 000 по заниженной цене 100 000 долларов США каждый.

В документах купли продажи отражается заниженная стоимость. В течение года осуществляется продажа объектов, но уже по завышенной стоимости, что позволяет легализовать доход в требуемом размере. Существование данной схемы возможно в связи с отсутствием централизованных данных о декларировании имеющегося имущества.

Индикаторами преступной деятельности являются:

- Существенное отличие цены покупки и продажи недвижимости;
- Участниками могут выступать лица, состоящие в родственных или дружеских отношениях;
- Короткий период совершения сделок.

Типология 4

Физическое лицо является бенефициарным собственником трех компаний **А.**, **В.** и **С.**

В Республике Казахстан регистрируется компания **А.**, учредителем которой выступает аффилированное лицо.

Компания **В.** регистрируется в России, а компания **С.** регистрируется в Кыргызстане соответственно.

Бенефициар компаний располагает значительными суммами преступных доходов. Для каждой из компаний открываются расчетные счета в трех разных банках в различных государствах.

Юридическое лицо получает кредитование под залог имущества двух других иностранных компаний (**В.** и **С.**) и использует его для приобретения недвижимости.

В качестве объектов покупки могут выступать: *имущественные комплексы, торговые и бизнес центры, земельные участки с объектами незавершенного строительства и т.п.*, стоимость которых сложно определить даже соответствующим специалистам.

Компания **А.** фиктивная и создается исключительно для получения кредита и приобретения имущества.

Вскоре после приобретения имущества компания инициирует добровольную ликвидацию, а недвижимость

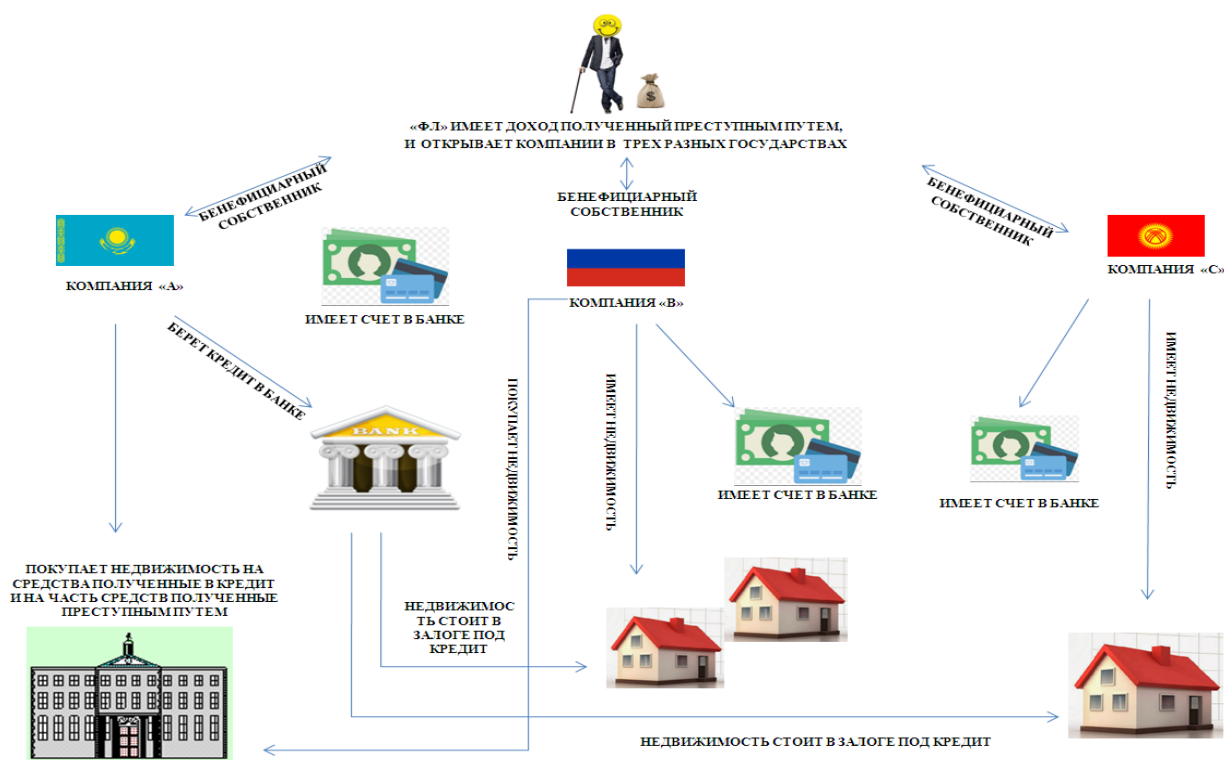
выкупают компания В. или С. по цене, значительно превышающей начальную цену покупки.

Вышеуказанная операция по легализации преступных доходов позволяет вводить в данную схему необходимую сумму средств, равную начальной цене покупки плюс доход от реализации. Таким образом, скрывается происхождение денежных средств.

Увеличение стоимости может быть также достигнуто путем серии последовательных продаж и покупок.

Указанный пример рассматривается с участием юридических лиц, аналогичная схема может быть реализована физическими лицами, одному из которых необходимо легализовать доходы, полученные преступным путем. В качестве объекта купли-продажи выступает квартира, дом или земельный участок (пример - Типология 2).

На стадии регистрации сделки купли-продажи у нотариуса или оказания услуг риэлтором могут быть обнаружены соответствующие подозрительные признаки.

Индикаторы подозрительной деятельности:

- Наличие в непродолжительный период серии сделок купли-продажи объекта;
- Значительное увеличение стоимости объекта, которое не объясняется текущей ситуацией на рынке недвижимости;
- Специфические объекты купли продажи;
- Участие аффилированных лиц.

Типология 5

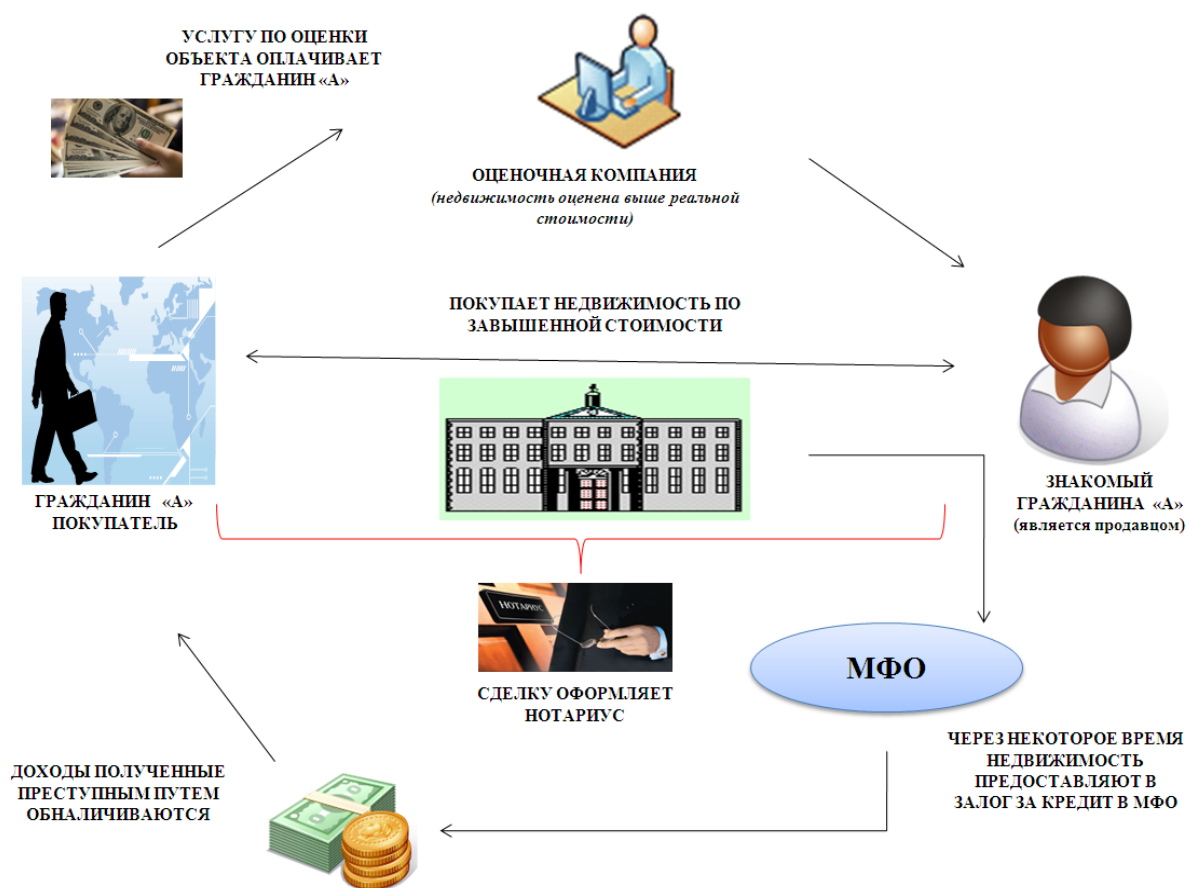
Возможно использование нотариуса и оценочной компании при приобретении недвижимости по завышенной стоимости.

У Гражданина «А» имеются доходы, полученные преступным путем. Гражданин «А» приобретает объект недвижимости *(который оценен значительно выше, чем его реальная стоимость)* у своего знакомого.

Сделка купли-продажи регистрируется нотариусом.

Оценка объекта производится оценочной компанией, которая при определении стоимости учитывает пожелание клиента (*Гражданина «А»*), так как услугу по оценке объекта оплачивает заказчик. Через короткий промежуток времени объект предоставляют в залог микрофинансовой организации в целях получения кредита. В дальнейшем денежные средства обналичиваются.

Возможный код признака подозрительности (9014) – Совершение сделки с недвижимым имуществом по цене, имеющей существенное отклонение от рыночной стоимости.

Финансовые инструменты в операциях с недвижимостью традиционно связывают с использованием наличных денежных средств. Несмотря на постоянное совершенствование способов платежей, наличные деньги по-прежнему остаются основным средством получения и передачи денежных средств, при покупке недвижимости. Также могут наблюдаться случаи передвижения наличных денег за пределы страны, хотя причины такого повышенного спроса не всегда прямо связаны с отмыванием денег или финансированием терроризма, именно сектор недвижимости является основным фактором, повышающим спрос на наличные деньги, так как теневая экономика растет именно во время роста спроса на недвижимость.

Типология 6

Указанная схема описывает процесс приобретения недвижимости с целью дальнейшей перепродажи за более высокую цену подставным лицам. Юридическое лицо «К» имеет недвижимость, которую выставляет на продажу. В свою очередь Гражданин «Т» выкупает данную недвижимость по стоимости оценки государственного регистратора недвижимости за 500 000 долларов США.

При этом Гражданин «Т» работает в частной организации обычным специалистом.

Затем через три дня Гражданин «Т» перепродает недвижимость Юридическому лицу «В», при этом сделка отменяется через три месяца.

Спустя три месяца Гражданин «Т» продает недвижимость уже Юридическому лицу «Р».

В отношении транзакций возникло подозрение по перечисленным ниже причинам.

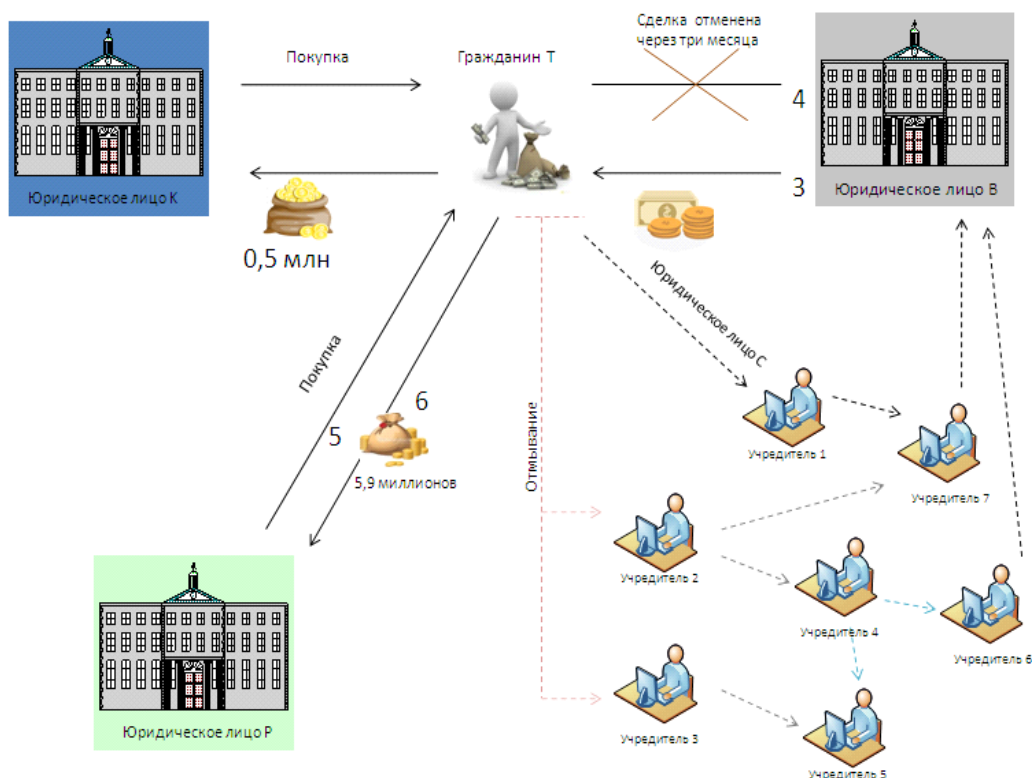
Цена продажи здания была в 10 раз выше, чем цена покупки три дня спустя. Цена покупки для гражданина «Т» рассчитывалась на основании оценки государственного регистратора недвижимости.

Цена продажи основывалась на оценке частного эксперта Юридического лица «С», который в свою очередь является учредителем Юридического лица «В».

Гражданин «Т» не имел собственных денег. Тем не менее, в день платежа гражданин «Т» получил деньги от «В» в качестве аванса за то же здание.

Через три месяца сделка с «В» была отменена, и здание было продано Юридическому лицу «Р» за 5,9 миллионов долларов. Между «Т», «В» и «Р» существует тесная связь, как показано в типологии.

Таким образом, существовала большая вероятность того, что передача денег господину «Т» осуществлялась для отмыwania 5,4 миллиона долларов

Типология 7

Лжепредпринимательством - создание коммерческой организации без намерения осуществлять предпринимательскую или банковскую деятельность, целью которых является получение денежных средств, освобождение от налогов, извлечение иной имущественной выгоды или прикрытие запрещенной деятельности, причинившие крупный ущерб гражданам, организациям или государству.

Под лжепредпринимательством понимается создание коммерческой организации с целью извлечения нелегальных доходов или иной имущественной выгоды без намерения осуществлять предпринимательскую деятельность. Это означает, что уголовная ответственность наступает только за

создание юридического лица в форме коммерческой организации.

Причем, такая коммерческая организация создается со специальной целью: получение денежных средств, освобождение от налогов, извлечение иной имущественной выгоды или прикрытие запрещенной деятельности.

ПФР получило уведомление от нотариуса, касающееся частного лица, которое прибыло на постоянное место жительства в одну из европейских стран из Центральной Азии и приобрело там недвижимость.

Для приобретения недвижимости этот человек депонировал сумму наличных денег в размере полной цены приобретаемой недвижимости до подписания документа, свидетельствующего о покупке.

Покупатель сообщил, что не может открыть счёт в банке и поэтому вынужден расплатиться наличными деньгами. После получения уведомления от нотариуса сотрудники ПФР установили, что этот человек имел счёт в банке, но размер операции (сделки) не соответствовал его финансовому положению, поскольку он получал государственное пособие.

По данным правоохранительных органов выяснилось, что указанный человек известен как контрабандист подакцизной группы товаров.

Индикаторы подозрительной деятельности:

- В операции (сделке) задействованы несоразмерно крупные суммы наличных денег, не соответствующие социально-экономическому положению покупателя;
- Операция является необычной по способу её осуществления – в данном конкретном случае депонировании всей суммы сделки на самом раннем этапе операции, что не соответствовало принятой практике.

3.2. Сделки, связанные с микрофинансовыми организациями

Типология 8

Физическое лицо имеет преступные доходы в размере 500 000 долларов США ему необходимо их легализовать, в связи с этим физическое лицо предпринимает следующие шаги.

В микрофинансовой организации берет кредит на сумму 150 000 долларов США.

На средства, полученные в кредит в микрофинансовой организации покупает автомобили и сдает их в аренду. При этом открывает свое ИП.

В последующем осуществляется реализация автомашин за наличный расчёт и возврат части средств микрофинансовой организации с учетом процентов.

Вовлечение в деятельность нескольких лиц позволяет в течение нескольких месяцев легализовать необходимую сумму преступного дохода. Похожий пример приводится ниже и связан с кредитованием большого числа участников, поэтому очень сложен для реализации на практике (пример схемы легализации, разработанный совместно с субъектами финансового мониторинга).

Индикаторами преступной деятельности является:

- Использование в схеме аффилированных лиц;
- участниками могут являться лица, состоящие в родственных или дружеских отношениях.

Типология 9 и 10

Наличные деньги активно используются для покупки недвижимости, при обмене валют и т.д.

Операции с наличными деньгами, происходят из преступных источников для покупки строительства или ремонта имущества, является частым явлением.

Также микрофинансовые организации могут участвовать в операциях с наличными деньгами, которые были получены преступным путем.

Основной целью деятельности микрофинансовых организаций является быстрая выдача населению небольших сумм в долг, под небольшой процент. Безусловно, процент по выданным займам выше, но и риски компания несет, отказываясь от глубокой проверки дебиторов - намного выше. Считается, что микрофинансовые организации выгодны тем, кому не хватило денег до зарплаты, но деньги нужны срочно.

Основные клиенты микрофинансовых организаций - это люди среднего возраста со средним или выше среднего достатком.

Среди преимуществ экспресс кредитования следует отметить:

- скорость рассмотрения заявки;
- гибкость способов возврата;
- мгновенное зачисление средств на карту;
- отсутствие необходимости в большом пакете документов;
- возможность получить заем студентам и т.д.

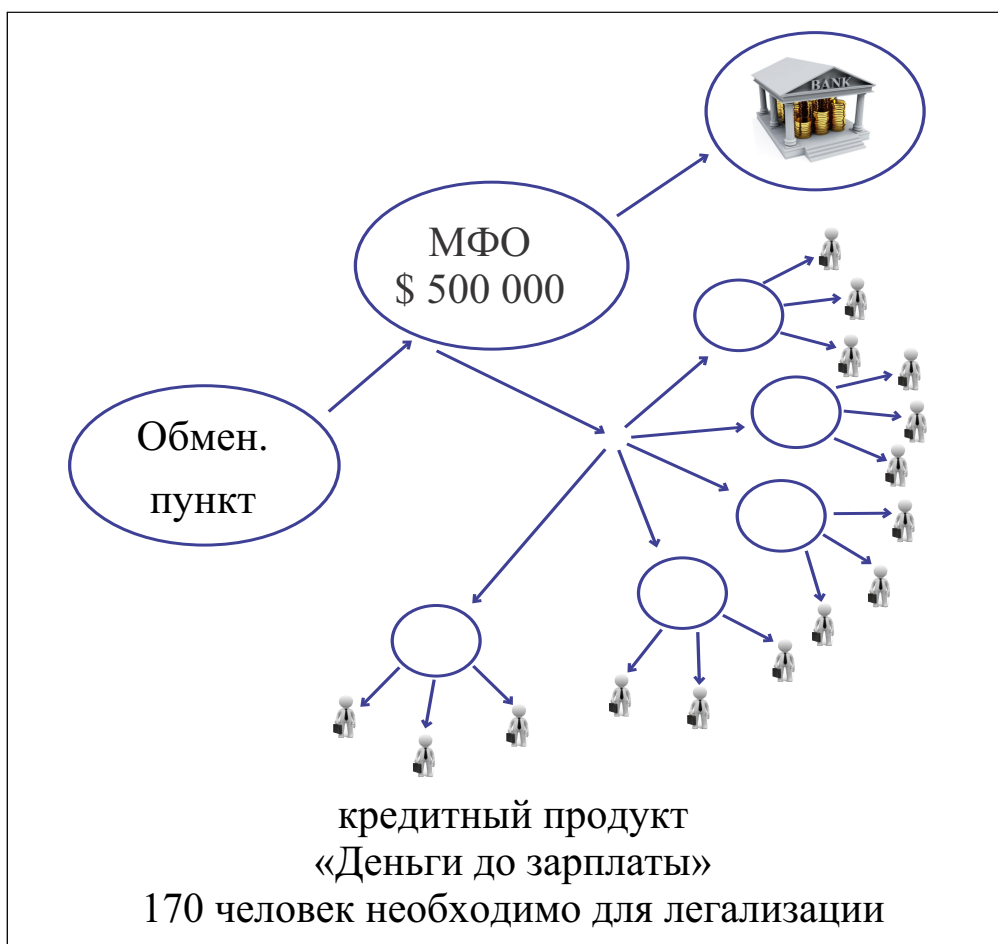
Так на примере двух юридических организаций, таких как обменный пункт и микрофинансовая организация необходимо легализовать наличные деньги, происходящие из преступных источников.

Микрофинансовая организация и обменный пункт хорошо знакомы друг другу и у них имеется 500 000 долларов США полученные преступным путем.

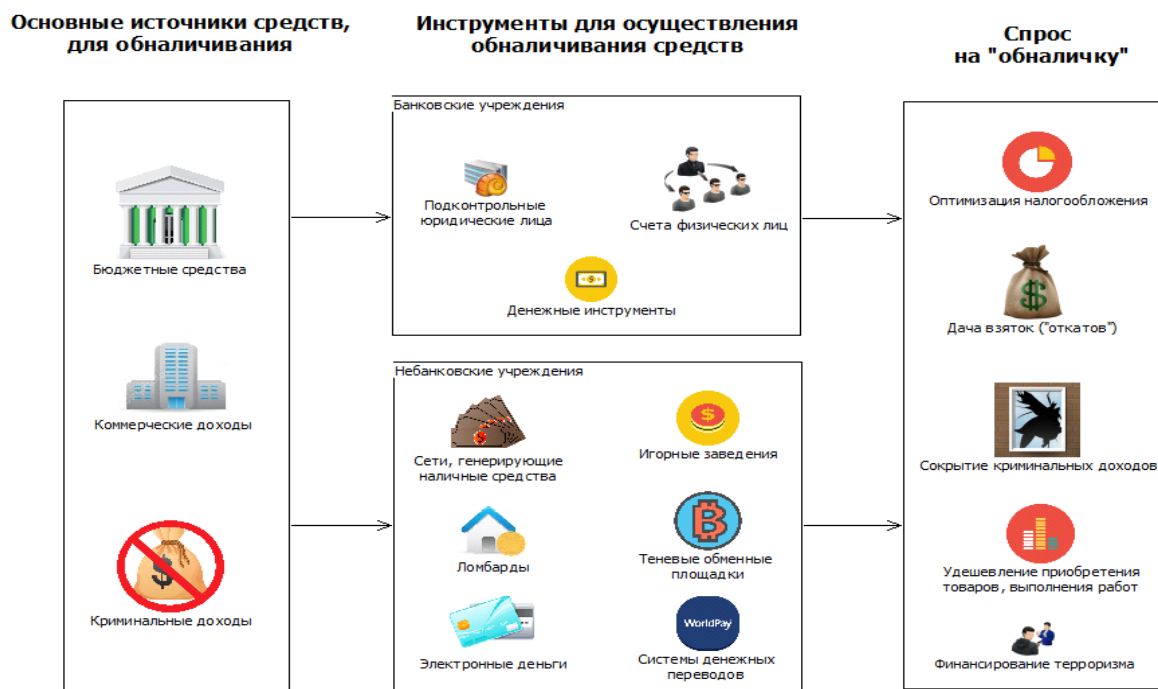
Для легализации преступных доходов юридические лица решают запустить денежные средства в программу «Деньги до зарплаты».

В данную операцию вовлекаются еще 170 человек, с помощью которых деньги, полученные преступным путем, будут легализованы.

Данная схема сложна для реализации, так как связана с кредитованием большого числа участников, и поэтому очень сложен для осуществления на практике за короткий промежуток времени (пример схемы легализации, разработанный совместно с субъектами финансового мониторинга).

Обобщенная схема обналичивания денег

3.3. Сделки с операторами почты, оказывающие услуги по переводу денег

Типология 11

Юридическое лицо (корпоративный клиент) заключает с территориальным отделением связи договор на осуществление почтовых переводов денежных средств, поступивших от клиента, в адрес физических лиц.

На основании заключенного договора осуществляются безналичные переводы с банковского счета корпоративного клиента на банковский счет отделения связи со следующими назначениями платежа:

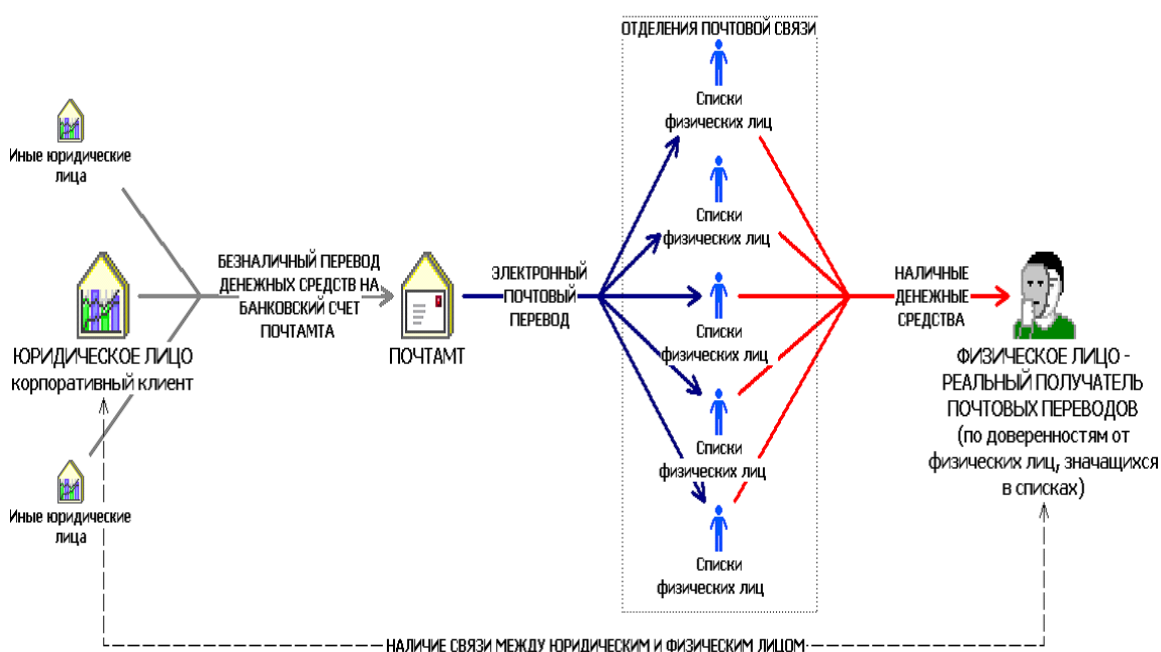
- возмещение расходов на рекламу; оплата маркетинговых услуг;
- командировочные расходы; закупка сельхозпродукции и другие.

Кроме того, имеют место случаи, когда денежные средства за корпоративного клиента переводят иные юридические лица в счет погашения взаимной задолженности на

основании дополнительных соглашений к договору. Отдельными дополнительными соглашениями также увеличивается общий размер денежных средств, предназначенных для перевода.

Корпоративный клиент предоставляет в отделение связи Списки физических лиц – получателей почтовых переводов наличных денежных средств. На основании Списков в соответствии с договором отделение связи регулярно осуществляет электронные почтовые переводы денежных средств в адрес группы физических лиц, причем сумма каждого из переводов не превышает пороговое значение, предусмотренное законодательством в сфере ПОД/ФТ. Указанные Списки, как правило, включают несколько десятков фамилий, имен и отчеств физических лиц, в числе которых встречаются лица, имеющие одинаковые фамилии.

Наличные денежные средства получают иные физические лица по доверенности. Фактически же круг получателей ограничен 3 - 5 лицами. Как правило, эти лица непосредственно связаны с корпоративным клиентом (например, являются заместителями руководителя, помощниками и др.).

Индикаторы подозрительной деятельности:

- Юридические лица (корпоративные клиенты и третьи лица), участвующие в схеме посредством погашения взаимной задолженности перед корпоративным клиентом, имеют признаки фиктивности;
- Финансовые документы, оформляемые в целях осуществления почтовых переводов и являющиеся основанием для последующего получения наличных денежных средств (договор, дополнительные соглашения к нему, доверенности на получение денежных средств, списки физических лиц – получателей почтовых переводов), оформлены ненадлежащим образом (например, основной договор и дополнительные соглашения к нему, заключаемые корпоративным клиентом в лице его руководителя (генерального директора), содержат разные подписи (т.е. документы подписывались разными лицами), что ставит под сомнение юридическую силу указанных документов и соответственно – легитимность совершения соответствующих финансовых операций;
- Иные юридические лица, осуществляющие переводы денежных средств в адрес отделения связи в счет погашения задолженности перед юридическим лицом – корпоративным клиентом, на момент образования так называемой задолженности, зафиксированной в дополнительных соглашениях к договору, не были даже зарегистрированы в качестве юридических лиц. Кроме того, указанные юридические лица обслуживаются в одной кредитной организации;
- В указанной схеме участвуют нотариусы, оформляющие (зачастую в один день) от имени нескольких десятков физических лиц, проживающих в разных

городах, доверенности узкому кругу физических лиц (3–5 человек) на получение почтовых переводов денежных средств в отделениях связи. Среди номинальных получателей почтовых переводов – физических лиц (от имени которых оформляются доверенности) фигурируют группы лиц с одинаковыми фамилиями (по 4-5 человек), проживающие по одному адресу, и, по всей видимости, имеющие родственные связи.

3.4. Сделки с ломбардами

Типология 12

Регистрируется юридическое лицо, целью деятельности которого, согласно уставу - оказание услуг ломбарда. Далее, безналичные денежные средства, поступающие на счет ломбарда или любых юридических лиц, заинтересованных в получении наличных денежных средств, беспрепятственно снимаются на цели, связанные с выдачей займов физическим лицам, то есть по основаниям, характерным для деятельности ломбардов (уставной деятельности). Указанное обстоятельство не вызывает подозрения у банков. Прикрываясь деятельностью ломбардов, подобные структуры стремятся уйти от обязательного контроля со стороны обслуживающего банка в связи с получением займов в крупных размерах и их последующим обналичиванием под видом средств, необходимых для выдачи ссуд клиентам.

Индикаторы подозрительной деятельности:

- Невозможность установления фактического места нахождения ломбарда;

- Значительные объемы денежных средств, регулярно зачисляемые на счета ломбардов многочисленными контрагентами, также имеющими признаки фиктивности (зарегистрированы по адресам массовой регистрации с минимальным уставным капиталом, не предоставляют отчетность в налоговые органы и т.д.);
- Не соответствующие деятельности ломбарда основания зачисления средств на их банковские счета: оплата за стройматериалы, компьютерное оборудование, товары народного потребления и т.д.

Типология 13

Получателями ссуд в ломбарде в течение непродолжительного периода времени являлись несколько физических лиц, которым выдавались денежные средства под залог автомобилей. При этом фактически автомобили в залоге у ломбарда никогда не находились, а ссуда оформлялась сроком на один день под минимальный процент (например, 0,005%). В дальнейшем полученная ссуда погашалась векселями различных фирм, а денежные средства, вырученные от предъявления их к оплате и зачисленные на счет ломбарда, в последующем снимались наличными на нужды организации, что, соответственно, обусловлено характером деятельности ломбардов.

Индикаторы подозрительной деятельности:

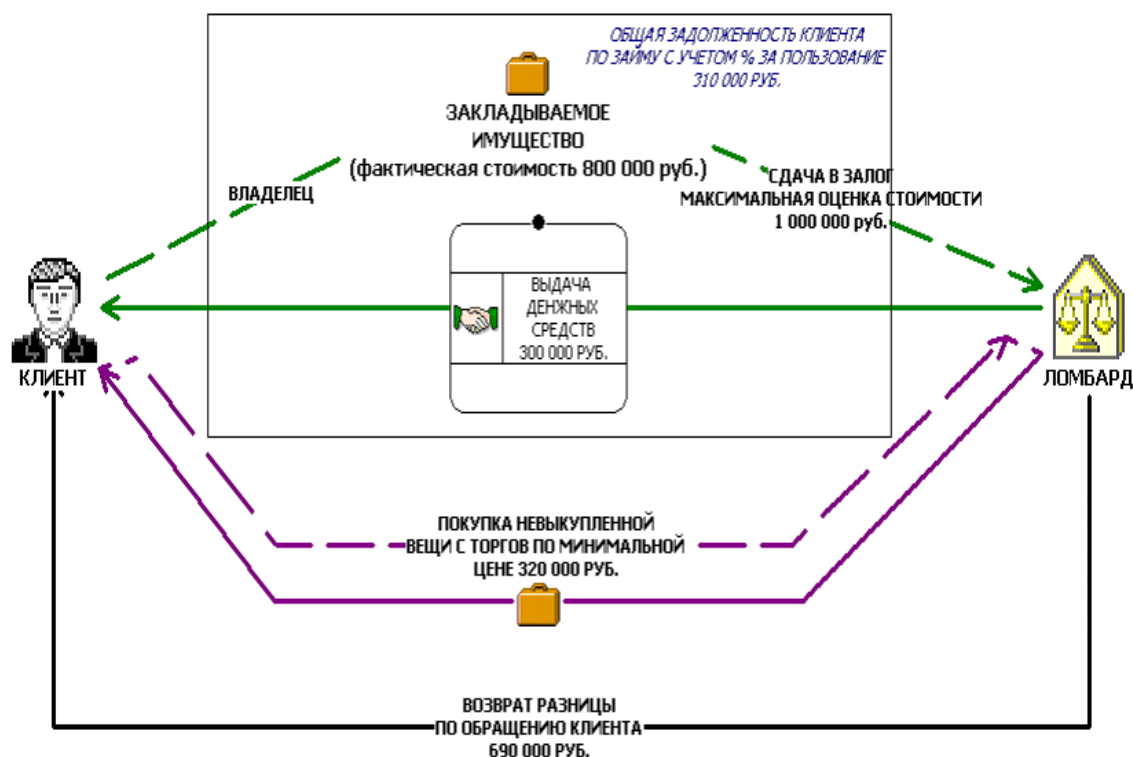
- Минимальный срок залога;
- Минимальный процент по займу;
- Фактическое отсутствие автомобилей в залоге;
- Погашение задолженности векселями.

Типология 14

При реализации невостребованной вещи расчеты ведутся исходя из суммы оценки принятой ломбардом вещи, а не суммы реально полученных ломбардом денег при продаже невостребованного имущества. Так, если после продажи невостребованной вещи сумма обязательств заемщика перед ломбардом оказалась ниже суммы, вырученной при реализации невостребованной вещи, либо суммы ее оценки, ломбард обязан возвратить заемщику:

- разницу между суммой оценки невостребованной вещи и суммой обязательств заемщика в случае, если сумма, вырученная при реализации невостребованной вещи, не превышает сумму ее оценки;
- разницу между суммой, вырученной при реализации невостребованной вещи, и суммой обязательств заемщика в случае, если сумма, вырученная при реализации невостребованной вещи, превышает сумму ее оценки.

Таким образом, возможен сговор недобросовестного клиента с недобросовестным ломбардом: вещь принимается по завышенной оценке, выдается незначительный заем, заемщик (залогодатель) вещь не выкупает, после чего ломбард продает невостребованную вещь фактически тому же заемщику (залогодателю) по предельно низкой цене и в соответствии с положениями закона легально возвращает заемщику (залогодателю) разницу между суммой оценки и суммой, вырученной при реализации – появляются отмытые деньги.

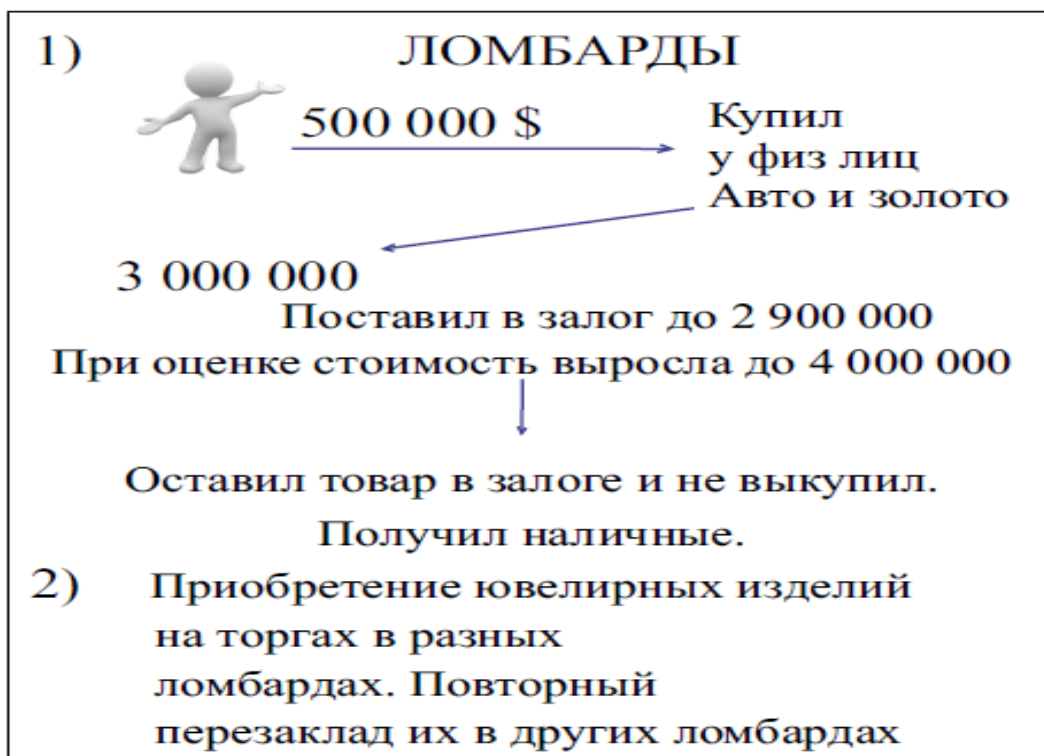

Индикаторы подозрительной деятельности:

- Завышенная оценка вещи, передаваемой в залог и минимальная сумма выдаваемого займа, т.е. значительная разница между суммой оценки и выданной суммой;
- Отказ от выкупа вещи;
- Реализация вещи с торгов по минимальной цене лицу, ранее передававшему ее в залог в целях получения займа;
- Обращение заемщика за выдачей денежных средств в виде разницы между оценочной стоимостью и суммой задолженности, полученных от реализации ломбардом заложенного имущества.

Следует отметить общие признаки подозрительности отмыwania денег, которые связаны с деятельностью ломбардов и могут помочь выявить преступную деятельность. Кроме того, на рисунке ниже представлена схема легали-

зации преступных доходов, разработанная совместно с субъектами финансового мониторинга.

Индикаторы подозрительной деятельности:

- Частое получение займа в ломбардах под залог различного вида имущества;
- Систематическое получение займов в различных ломбардах одним лицом под залог широкого спектра имущества;
- Наличие судимости лица, совершающего ломбардные операции;
- Явное несоответствие договорной и действительной стоимости предмета сделки;
- Продажа драгоценных металлов и драгоценных камней, ювелирных изделий, из них по ценам, имеющим существенное отклонение от текущих рыночных цен.

Таким образом, подводя итог по этому разделу следует сказать, что на сегодняшний день существует множество способов легализации преступных доходов при участии ломбардов, операторов почты, нотариусов и микрофинансовых организаций.

Цель данного раздела научить субъектов финансового мониторинга правильно выявлять сделки (операции), схемы, которые непосредственно направлены на легализацию преступных доходов, чтобы в дальнейшем субъекты финансового мониторинга могли правильно определить либо выявить подозрительную операцию, направленную на легализацию отмывания денег полученных преступным путем.

Субъекты финансового мониторинга, изучив в данном разделе примеры и способы отмывания денег, характерных для Республики Казахстан и международной практики, научатся правильно определять индикаторы, которые помогут выявлять подозрительные операции и будут способствовать повышению эффективности реализации мер ПОД/ФТ.

Субъекты финансового мониторинга, руководствуясь примерами схем и типологий в своей деятельности, которые представлены в данном разделе, смогут в дальнейшем не быть втянутыми в преступные схемы и не способствовать проведению сомнительных транзакций.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Методическое пособие разработано специально для субъектов финансового мониторинга (такие как нотариусы, осуществляющие нотариальные действия с деньгами и (или) иным имуществом, ломбарды, операторы почты, оказывающие услуги по переводу денег, микрофинансовые организации и индивидуальные предприниматели и юридические лица, оказывающие посреднические услуги при осуществлении сделок купли-продажи недвижимого имущества).

В пособии представлена краткая информация о деятельности субъектов финансового мониторинга, как непосредственных участников системы ПОД/ФТ, имеется обзор стандартов ФАТФ в отношении частного сектора – финансовых институтов и сектора УНФПП. Субъектам финансового мониторинга представлены наиболее важные требования международных стандартов ФАТФ с учетом особенностей их деятельности, а также примеры схем и типологий, характерных для Республики Казахстан и международной практики.

Кроме этого, материалы пособия содержат описание правовых основ деятельности субъектов финансового мониторинга, раскрываются причины включения ломбардов, операторов почты, оказывающие услуги по переводу денег, нотариусов, осуществляющие нотариальные действия с деньгами и (или) иным имуществом, индивидуальных предпринимателей и юридических лиц, оказывающие посреднические услуги при осуществлении сделок купли-продажи недвижимого имущества и микрофинансовых организаций в систему ПОД/ФТ. Ключевым разделом в пособии является изучение подозрительных операций подлежащих финансовому мониторингу независимо от формы их осуществления и суммы, на которую они совершены либо

могут или могли быть совершены, совершение клиентом сложной, необычно крупной либо не имеющей очевидного экономического смысла или видимой законной цели операции с деньгами и (или) иным имуществом, совершение клиентом действий, направленных на уклонение от надлежащей проверки и (или) финансового мониторинга, совершение клиентом операции с деньгами и (или) иным имуществом, по которой имеются основания полагать, что она направлена на обналичивание денег, полученных преступным путем, совершение операции с деньгами и (или) иным имуществом, участником которой является лицо, зарегистрированное (проживающее) в государстве (на территории), которое не выполняет и (или) недостаточно выполняет рекомендации Группы разработки финансовых мер борьбы с отмыванием денег (ФАТФ), а равно с использованием счета в банке, зарегистрированном в таком государстве (территории), а также типологий, схем и способы легализации (отмывания) преступных доходов и финансирования терроризма с участием субъектов финансового мониторинга.

Кроме того, проведен анализ сообщений о подозрительных операциях, которые направили субъекты финансового мониторинга с 2015 по 2017 год.

Таким образом, в результате работы над проектом достигнуты желаемые результаты.

Впервые такая работа проведена при непосредственном участии субъектов финансового мониторинга и благодаря взаимосвязанной работе с уполномоченным органом по финансовому мониторингу.

Также методическое пособие содержит ответы на вопросник (Приложение 1), которые также должны способствовать повышению эффективности мониторинга при реализации мер ПОД/ФТ.

ПРИЛОЖЕНИЕ

Вопросы-ответы

1. Вопрос.

Что подразумевает под собой понятие «иные ценности» в подпункте 21) пункта 2 статьи 4 Закона Республики Казахстан «О противодействии легализации (отмыванию) доходов, полученных преступным путем, и финансированию терроризма»?

Ответ:

В соответствии с постановлением Правительства Республики Казахстан от 21 ноября 2014 года № 1219 «Об утверждении Правил принятия, хранения, реализации и обращения залога в доход государства» под иными ценностями понимается - драгоценности, антиквариат и другие предметы, имеющие особую историческую, научную, художественную или культурную ценность.

2. Вопрос:

Каким образом субъекту финансового мониторинга необходимо выявлять принадлежность и (или) причастность клиента к иностранному публичному должностному лицу, его членам семьи и близким родственникам?

Ответ:

Законодательством Республики Казахстан в сфере противодействия легализации (отмыванию) доходов, полученных преступным путем, и финансированию терроризма, не установлены методы выявления принадлежности и (или) причастности клиента к иностранному публичному должностному лицу, его членам семьи и близким родственникам. Таким образом субъект финансового мониторинга самостоятельно определяет методы выявления принадлежности и

(или) причастности клиента к указанным лицам. Так, выявление возможно посредством получения информации и (или) документов, предоставляемых клиентом, проведения анкетирования, изучения общедоступных источников, в том числе посредством интернет, а также в результате использования коммерческих списков, разрабатываемых третьими лицами.

3. Вопрос:

В случае невозможности выявления бенефициарного собственника клиента, допускается признание бенефициарным собственником клиента единоличного исполнительного органа либо руководителя коллегиального исполнительного органа клиента – юридического лица. Не отразится ли данная норма на субъекте финансового мониторинга, тогда как в соответствии с пунктом 1 статьи 13 Закона Республики Казахстан «О противодействии легализации (отмыванию) доходов, полученных преступным путем, и финансированию терроризма», при невозможности принятия соответствующих мер, субъекты финансового мониторинга обязаны отказать клиенту в установлении деловых отношений.

Ответ:

Нет, не отразится в связи с тем, что подпунктом 2-1 пункта 3 статьи 5 Закона Республики Казахстан «О противодействии легализации (отмыванию) доходов, полученных преступным путем, и финансированию терроризма» предусмотрено исключение касательно допущения признания бенефициарным собственником единоличного исполнительного органа либо руководителя коллегиального исполнительного органа клиента – юридического лица.

В случае если субъект финансового мониторинга принял все меры по выявлению бенефициарного собственника и выявление бенефициарного собственника не

представляется возможным, допускается признание бенефициарным собственником единоличного исполнительного органа либо руководителя коллегиального исполнительного органа клиента – юридического лица.

4. Вопрос:

Подлежат ли финансовому мониторингу коммунальные, налоговые и иные платежи юридических и физических лиц к операциям, подлежащим финансовому мониторингу? Если подлежат, какие документы необходимо запрашивать для надлежащей проверки клиента?

Ответ:

Да, подлежат, если такие операции отнесены к одному из видов операций, предусмотренных статьей 4 Закона Республики Казахстан «О противодействии легализации (отмыванию) доходов, полученных преступным путем, и финансированию терроризма» или отнесены к подозрительным операциям.

При проведении мер по надлежащей проверке клиентов фиксирование сведений о клиенте осуществляется на основании перечня документов, необходимых для надлежащей проверки клиента субъектами финансового мониторинга, утвержденных приказом Министра финансов Республики Казахстан от 15 февраля 2010 года № 56.

При этом, обновление сведений осуществляется при наличии оснований для сомнения в достоверности ранее полученных сведений о клиенте, бенефициарном собственнике, а также в случаях, предусмотренных правилами внутреннего контроля.

5. Вопрос:

При проведении мер по надлежащей проверке клиентов достаточно ли данных документа, удостоверяющего личность клиента без прикладывания копии документа к досье клиента?

Ответ:

Законодательством о противодействии легализации (отмыванию) доходов, полученных преступным путем, и финансированию терроризма не предусмотрены способы фиксирования сведений, полученных в результате надлежащей проверки клиента и сведений об операциях с деньгами и (или) иным имуществом, подлежащих финансовому мониторингу. Таким образом, допускается фиксирование сведений в электронном и (или) бумажном виде без прикладывания копии документа к досье клиента.

6. Вопрос:

Субъекту финансового мониторинга необходимо направлять в уполномоченный орган информацию и сведения об операциях, подлежащих финансовому мониторингу, только по заключенной сделке с ценными бумагами или по каждой операции в рамках такой сделки?

Ответ:

Согласно статье 147 Гражданского кодекса Республики Казахстан сделками признаются действия граждан и юридических лиц, направленные на установление, изменение или прекращение гражданских прав и обязанностей.

В этой связи, субъектам финансового мониторинга требуется направление информации и сведений в уполномоченный орган по финансовому мониторингу как по заключенным сделкам с ценными бумагами, так и по каждой операции в рамках указанных сделок с ценными бумагами, в результате которых возникают, изменяются или прекращаются гражданские права и обязанности.

7. Вопрос:

Есть ли необходимость сообщать субъекту финансового мониторинга об операции, подлежащей финансовому мониторингу, в случае если об этой операции сообщил другой субъект финансового мониторинга?

Ответ:

Необходимость информирования уполномоченный орган по финансовому мониторингу о совершенных операциях с участием различных видов субъектов финансового мониторинга распространяется на всех участников - субъектов финансового мониторинга.

Перекрестное направление информации об одной и той же операции в рамках своей деятельности несколькими субъектами финансового мониторинга является международной и устоявшейся практикой направления сообщений об операциях, подлежащих финансовому мониторингу.

8. Вопрос:

В каких случаях субъект финансового мониторинга обязан отказать клиенту в проведении операций с деньгами и (или) иным имуществом?

Ответ:

В соответствии со статьей 13 Закона Республики Казахстан «О противодействии легализации (отмыванию) доходов, полученных преступным путем, и финансированию терроризма» субъекты финансового мониторинга обязаны отказать физическому или юридическому лицу в проведении операций с деньгами и (или) иным имуществом в следующих случаях:

- в случае невозможности принятия мер, предусмотренных подпунктами 1), 2), 2-1), 4) и 6) пункта 3 статьи 5 Закона Республики Казахстан «О противодействии легализации (отмыванию) доходов, полученных преступным путем, и финансированию терроризма»;
- в случае проведения мер по замораживанию операций клиентов, включенных в Перечень организаций и лиц, связанных с финансированием терроризма и экстремизма, предусмотренных пунктом 1-1 статьи 13

Закона Республики Казахстан «О противодействии легализации (отмыванию) доходов, полученных преступным путем, и финансированию терроризма».

Вместе с тем, субъекты финансового мониторинга вправе отказать в проведении операций с деньгами и (или) иным имуществом в случае наличия подозрений о том, что деловые отношения используются клиентом в целях легализации (отмывания) доходов, полученных преступным путем, или финансирования терроризма.

Дополнительно сообщаем, что субъекты финансового мониторинга предоставляют в уполномоченный орган сообщения о фактах отказа физическому или юридическому лицу в проведении операции с деньгами и (или) иным имуществом, а также о мерах по замораживанию операций с деньгами и (или) иным имуществом, не позднее рабочего дня, следующего за днем принятия субъектом финансового мониторинга соответствующего решения (совершения действия).

9. Вопрос:

Будет ли нарушением Закона Республики Казахстан «О противодействии легализации (отмыванию) доходов, полученных преступным путем, и финансированию терроризма» отсутствие у субъекта финансового мониторинга информации и сведений по бенефициарным собственникам?

Ответ:

В соответствии с подпунктом 2-1 пункта 3 статьи 5 Закона Республики Казахстан «О противодействии легализации (отмыванию) доходов, полученных преступным путем, и финансированию терроризма» субъекты финансового мониторинга обязаны выявить бенефициарного собственника и зафиксировать сведения, необходимые для

его идентификации, в соответствии с подпунктом 1) пункта 3 указанной статьи, за исключением юридического адреса.

Нарушение требований Закона Республики Казахстан «О противодействии легализации (отмыванию) доходов, полученных преступным путем, и финансированию терроризма» в части надлежащей проверки клиентов (их представителей) и бенефициарных собственников влечет административную ответственность по части 1 статьи 214 Кодекса Республики Казахстан «Об административных правонарушениях».

10. Вопрос:

Какой из сертификатов используется для подписи сообщений ФМ-1 ответственным лицом?

Ответ:

Для подписи сообщений ФМ-1 ответственным лицом используется электронно-цифровая подпись (RSA), выпущенная Национальным удостоверяющим центром Республики Казахстан.

В случае, если при использовании подсистемы Web-СФМ возникают проблемы с электронно-цифровой подписью субъект финансового мониторинга использует подсистему Web-СФМ, то необходимо обратиться в Call-центр Национального удостоверяющего центра Республики Казахстан.

Для отправки сообщений по форме ФМ-1 через канал Казахстанского центра межбанковских расчетов Национального Банка Республики Казахстан используется сертификат, экспортированный на основе FASTI 2 ключа субъекта финансового мониторинга.

По вопросам выпуска ключей в системе FASTI, а также в случае возникновения проблем с ключом FASTI необходимо обращаться в Казахстанский центр межбанковских расчетов Национального Банка Республики Казахстан.

11. Вопрос:

При осуществлении операций по почтовым переводам денег необходимо ли проверять клиента на наличие в Перечне организаций и лиц, связанных с финансированием терроризма и экстремизма?

Ответ:

Да, необходимо. В случае наличия клиента в Перечне организаций и лиц, связанных с финансированием терроризма и экстремизма, незамедлительно, за исключением случаев, установленных пунктом 8 статьи 12 Закона Республики Казахстан «О противодействии легализации (отмыванию) доходов, полученных преступным путем, и финансированию терроризма», необходимо предпринимать меры по замораживанию операций с деньгами и (или) иным имуществом, предусмотренные пунктом 1-1 статьи 13 вышеуказанного Закона.

12. Вопрос:

Относится ли к Перечню организаций и лиц, связанных с финансированием терроризма и экстремизма, Санкционные списки по взаимной заморозке, размещенный на официальном сайте уполномоченного органа по финансовому мониторингу?

Ответ:

Да. Данные Санкционные списки по взаимной заморозке относятся к Перечню организаций и лиц, связанных с финансированием терроризма и экстремизма, в соответствии с подпунктом 6) пункта 4 статьи 12 Закона Республики Казахстан «О противодействии легализации (отмыванию) доходов, полученных преступным путем, и финансированию терроризма».

13. Вопрос

В каких случаях субъект финансового мониторинга обязан отказать клиенту в установлении деловых отношений?

Ответ:

В соответствии со статьей 13 Закона Республики Казахстан «О противодействии легализации (отмыванию) доходов, полученных преступным путем, и финансированию терроризма» субъекты финансового мониторинга обязаны отказать физическому или юридическому лицу в установлении деловых отношений в случае невозможности принятия мер, предусмотренных подпунктами 1), 2), 2-1) и 4) пункта 3 статьи 5 Закона Республики Казахстан «О противодействии легализации (отмыванию) доходов, полученных преступным путем, и финансированию терроризма».

Вместе с тем, субъекты финансового мониторинга вправе отказать в установлении деловых отношений и (или) прекратить деловые отношения с клиентом в случае наличия подозрений о том, что деловые отношения используются клиентом в целях легализации (отмывания) доходов, полученных преступным путем, или финансирования терроризма.

Дополнительно сообщаем, что субъекты финансового мониторинга предоставляют в уполномоченный орган сообщения о фактах отказа физическому или юридическому лицу в установлении деловых отношений, прекращения деловых отношений с клиентом, не позднее рабочего дня, следующего за днем принятия субъектом финансового мониторинга соответствующего решения (совершения действия).

14. Вопрос:

При обращении лиц из Перечня организаций и лиц, связанных с финансированием терроризма и экстремизма, для получения средств для обеспечения своей жизнедеятельности, какая дата должна приниматься для исчисления срока календарного месяца?

Ответ:

Данный срок исчисляется субъектами финансового мониторинга исходя из даты последней выплаты денежных средств лицам из Перечня организаций и лиц, связанных с финансированием терроризма и экстремизма.

15. Вопрос:

С какой периодичностью необходимо лицу из Перечня организаций и лиц, связанных с финансированием терроризма и экстремизма предоставлять пакет документов, указанный в приказе Министра финансов Республики Казахстан от 4 декабря 2015 года № 613 «Об утверждении Правил выплаты средств физическому лицу, включенному в перечень организаций и лиц, связанных с финансированием терроризма и экстремизма, для обеспечения своей жизнедеятельности».

Ответ:

Субъект финансового мониторинга самостоятельно принимает решение о периодичности запрашивания документов у клиента, необходимых для получения средств для обеспечения своей жизнедеятельности, а также жизнедеятельности совместно проживающих с ним членов его семьи, не имеющих самостоятельных источников дохода. При этом, сообщаем, что справку о заработной плате достаточно предоставить клиентом единожды, для получения в дальнейшем денежных средств с использованием суммы, указанной в справке о заработной плате в полном объеме.

16. Вопрос:

Как изменить логин в системе ВЕБ-СФМ?

Ответ:

Для изменения логина внутренних пользователей самого субъекта финансового мониторинга в системе ВЕБ-СФМ необходимо зайти под действующим логином, затем

зарегистрировать нового пользователя с правами администратора и заблокировать первоначальную учетную запись.

17. Вопрос:

Как загрузить сертификат ЭЦП?

Ответ:

Для загрузки сертификата ЭЦП необходимо добавить сайт Комитета по финансовому мониторингу в исключения плагина Java. Для этого Вам необходимо действовать в следующей последовательности: Пуск/Панель управления/Java во вкладке Security, нажать кнопку EditSiteList, затем Add, далее скопировать <https://www.web-sfm.kz> и использовать браузер MozillaFireFoxверсии от 42 по 50.